Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы журнал

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ

ГОСУДАРСТВЕННАЯ СЛУЖБА

Журнал о государственной службе Республики Казахстан

ISSN 2311-9373

6/128/
ҚАРАША-ЖЕЛТОҚСАН
НОЯБРЬ-ДЕКАБРЬ
2021

САПАЛЫ БІЛІМ – ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ ТАБЫСТЫ ДАМУЫНЫҢ КЕПІЛІ

КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ЗАЛОГ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Қазақстан Республикасындағы майнинг немесе біз неге жарықсыз отырмыз?

Майнинг в РК или почему мы сидим без света?

МЕКТЕП = қауіпсіздік?

ШКОЛА = безопасность?

ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ 30 ЖЫЛЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН: МАҢЫЗДЫ КҮНДЕР МЕН ОҚИҒАЛАР

КАЗАХСТАН ЗА 30 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ: ВАЖНЕЙШИЕ ДАТЫ И СОБЫТИЯ

Байыпты кеңеске баға жетпейді! *Хороший совет не имеет цены!*

ЗАҢ КОНСУЛЬТАЦИЯЛАРЫ
ЮРИДИЧЕСКИЕ КОНСУЛЬТАЦИИ

«ЗАҢ КОНСУЛЬТАЦИЯЛАРЫ»
журналына 2022 жылға жазылу жалғасуда

2002 жылдан бастап мемлекеттік және орыс тілдерінде шығады.

Продолжается подписка на 2022 год на журнал «ЮРИДИЧЕСКИЕ КОНСУЛЬТАЦИИ»

Издается на государственном и русском языках с 2002 года.

«ЗАҢ КОНСУЛЬТАЦИЯЛАРЫ» – бұл:

- Тұңғыш республикалық заң журналы.
- Құқықтың барлық салалары (конституциялық, азаматтық, қылмыстық, әкімшілік, еңбек, неке және отбасы, кеден, салық, жер, тұрғын үй, әлеуметтік қамсыздандыру құқығы, азаматтық іс жүргізу, құқықтық іс жүргізу, құқықтық-атқару және басқалар) бойынша 70 беттен аса толық ақпарат.
- Күнделікті өмірде баршаны толғандыратын сұрақтарға жауаптар.
- Маңызды немесе шұғыл шешімдер қабылдау үшін қажетті ақпарат.
- Кәсіби шеберлік деңгейін арттыру.

Басылым мерзімділігі – 2 айда 1 рет

Жазылу индексі – 75845

Бізбен байланысу:
тел. +7701 755 8051,
info@gossluzhba.kz

Жазылуды «Қазпошта» АҚ-ның барлық пошта бөлімшелерінде, «Эврика-Пресс» ЖШС-ның, «Евразия-Пресс» агенттігі» ЖШС-ның, «Express Press Astana» ЖШС-ның жазылуды қабылдау пункттерінде ресімдей аласыздар.

Біз Сізді өз оқырмандарымыздың қатарынан көруге шын қуаныштымыз!

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ ТӨМЕНДЕТІЛДІ!

СТОИМОСТЬ ПОДПИСКИ СНИЖЕНА!

«ЮРИДИЧЕСКИЕ КОНСУЛЬТАЦИИ» – это:

- Первый республиканский юридический журнал.
- Более 70 страниц полной информации по всем отраслям права (конституционное, гражданское, уголовное, административное, трудовое, брачно-семейное, таможенное, налоговое, земельное, жилищное, право социального обеспечения, гражданское процессуальное, уголовно-процессуальное, уголовно-исполнительное и другое).
- Ответы на вопросы, волнующие всех в повседневной жизни.
- Информация, необходимая для принятия важных или срочных решений.
- Повышение профессионального уровня.

Периодичность издания – 1 раз в 2 месяца

Подписной индекс – 75845

Наши контакты:
+7701 755 8051, info@gossluzhba.kz

Оформить подписку вы можете во всех почтовых отделениях АО «Казпочта», приемных пунктах подписки ТОО «Эврика-Пресс», ТОО «Агентство «Евразия Пресс», ТОО «Express Press Astana».

Мы искренне рады видеть вас среди наших читателей!

Журнал 2004 ж. бастап шығады
Шығу мерзімділігі: 2 айда 1 рет
Меншік иесі және баспашы:

«МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ – ГОСУДАРСТВЕННАЯ СЛУЖБА» БАСПАСЫ» ЖШС

Бас редактор Г. Хасанов
Бас редактордың орынбасары В. Хасанов
Шығарушы редактор Е. Багманова
Жауапты хатшы Р. Машева
Аудармашы Ұ. Каназова
Корректор Ж. Дюскалиева
Дизайн, беттеу Е. Воробьева

Журналды ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитеті 17.04.2014 ж. № 14307-Ж тіркеді

Редакцияның мекенжайы:
050013, ҚР, Алматы қ., Желтоқсан көш., 177а
тел. +7701 755 8051
info@gossluzhba.kz www.gossluzhba.kz
Жарнама мәселелері бойынша мына телефонға хабарласыңыз: тел. +7701 755 8051

Жазылу индексі - **75578**
Таралу аумағы:
Қазақстан Республикасы
Таралымы 2000 дана

© Материалдарды редакцияның жазбаша келісімімен көшіріп басуға болады. Журналға сілтеме жасау міндетті.

Журнал издается с 2004 г.
Периодичность: 1 раз в 2 месяца
Собственник и издатель:

ТОО «ИЗДАТЕЛЬСТВО «МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ – ГОСУДАРСТВЕННАЯ СЛУЖБА»

Главный редактор Г. Хасанов
Заместитель главного редактора В. Хасанов
Выпускающий редактор Е. Багманова
Ответственный секретарь Р. Машева
Переводчик У. Каназова
Корректор Ж. Дюскалиева
Дизайн, верстка Е. Воробьева

Зарегистрирован Комитетом информации и архивов Министерства культуры и информации РК за № 14307-Ж от 17.04.2014 г.

Адрес редакции:
050013, РК, г. Алматы, ул. Желтоксан, 177а
тел. +7701 755 8051
info@gossluzhba.kz www.gossluzhba.kz
По вопросам рекламы обращаться по тел. +7701 755 8051

Подписной индекс - **75578**
Территория распространения: Республика Казахстан
Тираж 2000 экз.

© Перепечатка материалов возможна с письменного согласия редакции. Ссылка на журнал обязательна.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы журнал

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ
ГОСУДАРСТВЕННАЯ СЛУЖБА

Журнал о государственной службе Республики Казахстан

СТОИМОСТЬ ПОДПИСКИ СНИЖЕНА!

2022 ЖЫЛҒА ЖАЗЫЛУ ЖАЛҒАСУДА
ПРОДОЛЖАЕТСЯ ПОДПИСКА НА 2022

Журнал мемлекеттік қызмет өткеріп жүрген, сондай-ақ өзін осы іске арнауға бел буған адамдарға арналады. Журналда мемлекеттік қызметке байланысты көптеген сұрақтар бойынша әр түрлі деңгейдегі мемлекеттік қызметшілерге арналған мақалалар жарияланады.

Журнал рассчитан на людей, занятых на государственной службе, а также на всех, кто решил посвятить себя этому делу. В журнале публикуются статьи для госслужащих различного уровня по самому широкому кругу вопросов, связанных с государственной службой.

Шығу мерзімділігі – 2 айда 1 рет.
Таралуы: тек жазылым бойынша
Таралу аумағы – Қазақстан Республикасы

Периодичность – 1 раз в 2 месяца.
Распространение – по подписке
Территория распространения – Республика Казахстан

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ ТӨМЕНДЕТІЛДІ!

Жазылу индексі **75578** Подписной индекс

«Қазпошта» АҚ, «Евразия-Пресс» агенттігі» ЖШС, «Эврика-Пресс» ЖШС, «Express Press Astana» ЖШС каталогтарында

в каталогах АО «Казпочта», ТОО «Агентство «Евразия Пресс», ТОО «Эврика-Пресс», ТОО «Express Press Astana».

Бізді оқитындар: мемлекеттік қызметшілер, мемлекеттің қатысуы бар ұлттық және акционерлік компаниялардың қызметкерлері, коммерциялық құрылымдардың бірінші басшылары, басқарма мүшелері және біздің ақпаратымыз қызықтыратын әрі олар үшін тәжірибелік мәні бар барша тұлғалар.

Нас читают: государственные служащие, сотрудники национальных и акционерных компаний с госучастием, первые руководители, члены правления коммерческих структур и все, для кого наша информация представляет интерес и имеет практическую значимость.

Қымбатты достар!

Сіздердің назарларыңызға «Мемлекеттік қызмет» журналының ерекше шығарылымын қуана ұсынып отырмыз – онда екі сан, демек екі маусым, біріктірілді. Өкінішке орай, бүкіл әлемді шарпыған COVID-19 індеті біздің редакциямызды да айналып өтпеді, бірақ біз табандылықпен күрестік және сіздермен қайта жүздескенімізге қуаныштымыз.

Барлық қиындықтарға қарамастан, жақсы жаңалықтар да бар – біз сіздердің назарларыңызға сан түрлі тақырыптағы талқылауларды ұсынып отырмыз: XXI ғасыр кәсіпқойлары туралы, жолдарға қатысты бітпейтін мәселелер туралы, Қазақстан қалаларында оқ-дәрілердің жарылу себептері туралы, блогерлер мерекесі туралы, оңқайлар әлемінде солақайлардың қалай өмір сүріп жатқандығы туралы және т.б. Сонымен қатар, біз келесі жылды тек жағымды жаңалықтармен бастауды жоспарлап отырмыз және оқырмандарымызға деген адалдықтың белгісі ретінде 2022 жылға жылдық жазылым бағасын төмендетуге шешім қабылдадық.

Біздің басылыммен бірге уақытыңызды жағымды және пайдалы өткізіңіз! Өзіңізге және жақындарыңызға қамқор болыңыз!

Дорогие друзья!

Рады представить вам не совсем обычный выпуск журнала «Государственная служба», ведь он объединяет сразу два номера, а значит, два сезона. К сожалению, пандемия COVID-19, оказавшая влияние на весь мир, не обошла и нашу редакцию, но мы стойко справились и вновь рады встрече с вами.

Несмотря на все потрясения, есть и хорошие новости – мы представляем вашему вниманию обсуждение широкого спектра тем: о профессионалах XXI века, о вечной проблеме с дорогами, о причинах взрывов боеприпасов в казахстанских городах, о празднике блогеров, о том, как живут левши в праворуком мире и многом другом. Кроме того, следующий год мы планируем начать только с позитивных новостей и как проявление лояльности к читателям приняли решение снизить стоимость годовой подписки на 2022 год.

Желаем вам приятного и полезного чтения! Берегите себя и своих близких!

Бас редактор / Главный редактор **Г. ХАСАНОВ**

№6 (128)

Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы журнал

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ

ГОСУДАРСТВЕННАЯ СЛУЖБА

Журнал о государственной службе Республики Казахстан

ҚОНАҚ / ГОСТЬ

6 **Сапалы білім – цифрлық экономиканың табысты дамуының кепілі**
Качественное образование – залог успешного развития цифровой экономики

КӨКЕЙТЕСТІ | АКТУАЛЬНО

14 **Қазақстан Республикасындағы майнинг немесе біз неге жарықсыз отырмыз?**
Майнинг в РК, или почему мы сидим без света?

КӨЗҚАРАС | ВЗГЛЯД

22 **Қарапайым міндет**
Обыкновенная обязанность

30 **Мектеп = қауіпсіздік?**
Школа = безопасность?

38 **Абайлаңыз! Ағаш!**
Осторожно! Дерево!

ҚҰҚЫҚ | ПРАВО

46 **Сұраңыз – жауап береміз**
Спрашивайте – отвечаем

ДЕНСАУЛЫҚ | ЗДОРОВЬЕ

50 **Құшақтасу – маңызды ғұрып**
Объятия – дело серьезное

БҰЛ ҚЫЗЫҚТЫ | ЭТО ИНТЕРЕСНО

56 **Қадірлі тінтуір**
Мышь, которую ценят

60 **Тәуелсіздіктің 30 жылындағы Қазақстан: маңызды күндер мен оқиғалар**
Казахстан за 30 лет независимости: важнейшие даты и события

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТШІЛЕРГЕ ҚОСЫМША ЖҰМЫС ІСТЕУГЕ РҰҚСАТ ЕТІЛУІ МҮМКІН

Орталық коммуникациялар қызметінде өткен баспасөз мәслихатында ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің төрағасы Анар Жайылғанова журналистердің мемлекеттік қызметшілерге негізгі қызметінен бос уақытында қосымша жұмыс істеу мүмкіндігі беріле ме деген сауалына жауап берді: «Біз мемлекеттік қызметшілер бос уақытында қосымша жұмыс істеуі үшін заңда осындай мүмкіндікті қарастырмақпыз. Бұл орынды сұрақ. Бірақ кәсіпкерлік қызмет емес, басқа қосымша жұмыс. Мысалы, бос уақытта такси жүргізушісі болып жұмыс істеу. Біз заңға тиісті түзетулер әзірлеп жатырмыз».

ГОССЛУЖАЩИМ МОГУТ РАЗРЕШИТЬ ПОДРАБАТЫВАТЬ

На пресс-конференции в Службе центральных коммуникаций председатель Агентства РК по делам государственной службы Анар Жаилганова ответила на вопросы журналистов о том, будет ли госслужащим предоставляться возможность дополнительно работать в свободное от основной деятельности время: «Мы думаем предусмотреть такую возможность в законе, чтобы в свободное время госслужащие могли заниматься дополнительной работой. Это уместный вопрос. Но не предпринимательской деятельностью, а другой дополнительной работой. Таксистом работать в свободное время, например. Готовим соответствующие поправки в закон».

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘКІМДЕРДІҢ ЛАУАЗЫМДАРЫ ТИІМСІЗ ЖҰМЫСЫ САЛДАРЫНАН ТӨМЕНДЕТІЛЕ МЕ?

Қазақстандық шенеуніктердің лауазымы жаза ретінде төмендетілуі мүмкін. Бұл ашық нормативтік-құқықтық актілер сайтында пайда болған заң жобасынан туындап отыр. ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігі қазір шенеуніктерге қолданылатын тәртіптік жазалардың ескіргеніне, сондықтан оларды өзгерту және жетілдіру қажеттілігіне алаңдаушылық білдірді. Мәселен, мемлекеттік қызметші өз лауазымында болудың рұқсат етілген ең ұзақ мерзімі (8 жыл) өткеннен кейін, тіпті қызметтік тұрғын үймен қамтамасыз ету мүмкіндігі болмаған жағдайда да, ауыстыруға немесе лауазымының төмендетілуіне немесе қызметінен босатылуға жатады. Құжатты әзірлеушілердің айтуынша, бұл кәсіби мамандар үшін мемлекеттік қызметтің тартымдылығын арттырады.

БУДУТ ЛИ АКИМОВ В КАЗАХСТАНЕ ПОНИЖАТЬ В ДОЛЖНОСТИ ИЗ-ЗА НЕЭФФЕКТИВНОЙ РАБОТЫ?

Казахстанских чиновников, возможно, будут понижать в должности в качестве наказания. Это следует из проекта закона, появившегося на сайте открытых нормативно-правовых актов. Агентство по делам госслужбы Казахстана озаботилось тем, что сейчас меры дисциплинарного характера, применяемые к чиновникам, стали несовременными, а потому есть необходимость их изменить и улучшить. Так, по истечении максимально допустимого срока пребывания на занимаемой должности (8 лет) государственный служащий подлежит ротации либо понижению в должности, либо освобождению от занимаемой должности, даже в случае отсутствия возможности предоставления служебного жилища. По мнению разработчиков документа, это повысит привлекательность госслужбы для профессионалов.

ЖАСТАРҒА ЖОЛ БЕРІЛСІН

Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің Атырау облысы бойынша департаментінде өткен Ашық есік күні барысында басшы Ерлан Ермаханбетов мемлекеттік қызметке дарынды жастарды тарту керектігін баса айтты. Басқарма қызметінің негізгі бағыттарымен танысу үшін ол мемлекеттік қызметке кіру тәртібі, өңірдегі мемлекеттік қызметшілердің статистикалық жағдайы туралы ақпаратпен бөлісті. Сонымен қатар, студенттерге ҚР Президенті жанындағы Мемлекеттік басқару академиясының Атырау облысы бойынша филиалының қызметі таныстырылды. Студенттердің өздері болашақ мамандығы туралы барлық қажетті ақпаратты мемлекеттік қызмет істері басқармасында қызмет ететіндерден тікелей алу өте ыңғайлы екендігін айтты.

ДОРОГУ МОЛОДЫМ

В ходе Дня открытых дверей в департаменте Агентства РК по делам государственной службы по Атырауской области руководитель Ерлан Ермаханбетов подчеркнул, что на государственную службу надо привлекать талантливую молодежь. Для ознакомления с основной деятельностью департамента он поделился информацией о порядке поступления на государственную службу, статистическом положении государственных служащих в регионе. Кроме того, студенты были ознакомлены с деятельностью филиала Академии государственного управления при Президенте РК по Атырауской области. Сами студенты высказались в том плане, что очень удобно получать всю необходимую информацию о будущей профессии непосредственно от тех, кто работает в департаменте по делам государственной службы.

БИЛІК ПЕН ҚОҒАМ АРАСЫНДАҒЫ ДИАЛОГ

X азаматтық форумның жұмысы Нұр-Сұлтан және Алматы қалаларында 22-26 қараша аралығында гибридтік форматта, яғни онлайн- және офлайн-қатысушыларды біріктіріп өткізілді. ҮЕҰ мен қоғам, мемлекеттік органдар мен квазимемлекеттік сектордың, БАҚ пен бизнестің өкілдерін қамтыған қатысушылар саны 20 мыңнан асты. Мерейтойлық форум – бұл қолданбалы идеялар мен бастамалар туатын, министрлер мен әкімдер азаматтық белсенділермен бірге бірлескен іс-қимыл жоспарларын жасайтын, мемлекет ҮЕҰ-ға белгілі бір әлеуметтік мәселелерді шешуді тапсыратын жұмыс процесі. Азаматтық форум жұмысына алғаш рет Қазақстанның халықаралық серіктестері – ЕҚЫҰ, БҰҰДБ, ЮНИСЕФ, Фридрих Эберт қоры, ЮНЕСКО, ЮСАИД қатысты. А.Балаева олардың қазақстандық азаматтық қоғамды дамытуға қосқан зор үлесін атап өтті.

ДИАЛОГ ВЛАСТИ И ОБЩЕСТВА

Работа X гражданского форума прошла с 22 по 26 ноября в городах Нур-Султане и Алматы в гибридном формате, то есть совмещение онлайн- и офлайн-участников, их было более 20 тысяч из числа представителей НПО и общественности, государственных органов и квазигоссектора, СМИ и бизнеса. Юбилейный форум – это рабочий процесс, где зарождаются прикладные идеи и инициативы, где министры и акимы наравне с гражданскими активистами составляют планы совместных действий, где государство делегирует НПО решение отдельных социальных проблем». Впервые в работе Гражданского форума принимают участие международные партнеры Казахстана в лице ОБСЕ, ПРООН, ЮНИСЕФ, Фонда Фридриха Эберта, ЮНЕСКО, ЮСАИД. А. Балаева отметила их значительный вклад в развитие казахстанского гражданского общества.

Қазақстан Президентінің «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Жолдауында Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы мемлекетіміздің дамуының негізгі бағыттарының қатарында еңбек өнімділігі деңгейін арттыруға бағытталған ақпараттық-технологиялық шешімдерді енгізу және интеллектуалдық әлеуеттің сапасын арттыру қажеттігі айтылды. Қасым-Жомарт Тоқаев атап өткендей, «отандық IT-секторын дамыту және нығайту маңызды». Ұлттық цифрландыру жобасы аясында кемінде 100 мың жоғары сапалы IT-мамандарын даярлау қажет.

САПАЛЫ БІЛІМ – ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ ТАБЫСТЫ ДАМУЫНЫҢ КЕПІЛІ

КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ЗАЛОГ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

В Послании Президента Казахстана «Единство народа и системные реформы – прочная основа процветания страны» среди основных направлений развития нашего государства в условиях Четвертой промышленной революции указано на необходимость внедрения информационно-технологических решений, направленных на повышение уровня производительности труда, и повышения качества интеллектуального потенциала. Как отметил Касым-Жомарт Токаев, «важно взращивать и усиливать отечественный IT-сектор». В рамках национального проекта по цифровизации необходимо подготовить не менее 100 тысяч высококлассных IT-специалистов.

Қасым-Жомарт Тоқаев: «Отандық IT-секторын дамыту және нығайту маңызды».

Касым-Жомарт Токаев: «Важно взращивать и усиливать отечественный IT-сектор».

Цифрлық экономика жағдайында зияткерлік ресурстардың сапасы бірінші орынға шығады. Әлемдегі ең үздік оқу орындары білім берудің жаңа технологиялары мен оқыту әдістерін үнемі іздестіру қажеттілігімен бетпе-бет келіп отыр. Ғылым мен білім саласын сапалы жаңғыртуға түбегейлі жаңа көзқарастың нақты жүзеге асырылуы туралы Халықаралық ақпараттық технологиялар университетінің ректоры, профессор Асқар Хикметовпен әңгімелесейік.

В условиях цифровой экономики на первый план выходит качество интеллектуальных ресурсов. Лучшие учебные заведения мира сталкиваются с необходимостью постоянного поиска новых образовательных технологий и методов преподавания. Поговорим с ректором Международного университета информационных технологий, профессором Аскаром Хикметовым о реальном воплощении принципиально нового подхода к качественной модернизации сектора науки и образования.

– Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына Жолдауында Индустрия 4.0 элементтерін енгізу қажеттігін атап өтті. Мемлекетті терең цифрландыруда еліміздің жетекші университеттерінің рөлі қандай?

– Бұл рөл өте маңызды. Мемлекет басшысы атап өткендей, Ұлттық цифрландыру жобасы аясында кемінде 100 мың жоғары санатты IT-мамандарын даярлау қажет. Елге жас, білімді, ынталы кадрлар керек. Қазақстан еуразиялық аймақтың елеулі бөлігіндегі орталық цифрлық хабқа айналуға тиіс. Сандық технологиялар трансферті де өте маңызды. Көршілес мемлекеттерге қызмет көрсететін заманауи деректерді өңдеу орталықтарын құру қажет. Форсайт-болжамдардың нәтижелері бойынша, 2025 жылға қарай жаһандық өнеркәсіпте жаңа технологиялар пакеті қалыптасуы мүмкін, бұл қызметкерлер мен қарапайым тұтынушылардан түбегейлі жаңа кәсіби құзыреттерді талап етеді. Бүгінгі әлем біліктіліктің үдемелі инфляциясы жағдайында өмір сүріп жатыр, яғни бүгінгі өзекті құзыреттер ертең қажет болмай қалуы, тіпті одан арғы әлеуметтік-экономикалық дамуды шектеуі мүмкін. Сондықтан барлық білім беру жүйелері, мемлекет басшысы өз Жолдауында атап көрсеткендей, экономиканың заманауи сұранысына сай болуы керек. Дәл осындай міндеттер «Цифрландыру, ғылым және инновациялар есебінен технологиялық серпіліс» ұлттық жобасында да қойылған. Бұған қоса, ҚР Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі білікті IT-мамандарды даярлаудың 2021-2025 жылдарға арналған жол картасын қабылдауға бастамашы болды.

– В Послании народу Казахстана Президент страны Касым-Жомарт Токаев подчеркнул необходимость внедрения элементов Индустрии 4.0. Какова роль в глубинной цифровизации государства ведущих университетов страны?

– Эта роль очень значима. Как подчеркнул глава государства, в рамках Национального проекта по цифровизации необходимо подготовить не менее 100 тысяч высококлассных IT-специалистов. Стране нужны молодые, образованные, мотивированные кадры. Казахстан должен стать центральным цифровым хабом на значительной части евразийского региона. Также крайне важен трансферт цифровых технологий. Предстоит создать современные центры обработки данных, которые должны обслуживать соседние государства. Согласно результатам форсайт-прогнозов, пакет новых технологий в мировой промышленности может сложиться уже к 2025 году, что потребует принципиально новых профессиональных компетенций от сотрудников и обычных потребителей. Мир сегодня живет в условиях ускоряющейся инфляции квалификаций, когда актуальные на сегодняшний день компетенции могут оказаться невостребованными уже завтра и даже стать ограничением для дальнейшего социально-экономического развития. Поэтому все системы образования, как указывает глава государства в своем Послании, должны отвечать современным потребностям экономики. Эти же задачи поставлены в национальном проекте «Технологический рывок за счет цифровизации, науки и инноваций». Кроме того, Министерство цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности РК инициировало

«Елге жас, білімді, ынталы кадрлар керек».

– Цифрлық экономика үшін кадрлар даярлау аясында бүгінгі таңда жоғарғы оқу орындары қауымдастығының алдында тұрған қандай басым міндеттер бар? Сіздің университетіңізде олар қалай шешілуде?

– Ұлттық немесе жаһандық ауқымдағы бірде-бір тапсырманы бір сала мамандарының күш-жігерімен шешу мүмкін емес. Шешім метапәндікте – ғылым мен білімнің әртүрлі салаларының мүмкіндіктерінің кешенді үйлесімінде жатыр. Өз жоғарғы оқу орнымызды мысалға ала отырып мынаны айта аламын, «Еңбек дағдыларын дамыту және жұмыс орындарын ынталандыру» жобасы аясында ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі Дүниежүзілік банктің қолдауымен ХАТУ 40 бірегей білім беру бағдарламасын әзірледі. Және де бұл бағдарламалар шетелдік серіктестермен – Inha University, Hof University-мен бірлесіп әзірленді. Біз Coursera-мен ынтымақтастық орнатқан және Coursera for Campus университеттері үшін арнайы өнім енгізген Қазақстан мен Орталық Азиядағы алғашқы университет болдық. Бізде студенттерге және профессорлар мен оқытушылар құрамына арналған Coursera платформасындағы 2500 лицензия бар. Microsoft компаниясы Халықаралық ақпараттық технологиялар университетін бүкіл әлемнің бар болғаны 30 университеті қатысатын «Microsoft Learn for Educators-Institutional Program» бағдарламасына енгізді. ХАТУ сонымен қатар АТ-индустриясындағы вендорлармен – Amazon Web Service Academy, принятие Дорожной карты по подготовке квалифицированных IT-специалистов на 2021-2025 годы.

– Какие первоочередные задачи стоят сегодня перед вузовским сообществом в рамках подготовки кадров для цифровой экономики? Как они решаются в вашем университете?

– Ни одну задачу национального или глобального масштаба нельзя решить усилиями профессионалов одной области. Решение лежит в метадисциплинарности – комплексном соединении возможностей различных сфер науки и образования. На примере нашего вуза могу сказать, что в рамках проекта «Развитие трудовых навыков и стимулирование рабочих мест» Министерство труда и социальной защиты РК при поддержке Всемирного банка МУИТ разработало 40 уникальных образовательных программ. Причем эти программы разрабатывались совместно с зарубежными партнерами – Inha University, Hof University. Мы стали первым университетом в Казахстане и Центральной Азии, заключившим сотрудничество с Coursera и внедрившим специальный продукт для университетов Coursera for Campus. У нас имеется 2500 лицензий на платформе Coursera для студентов и ППС. Компания Microsoft включила МУИТ в глобальную программу «Microsoft Learn for Educators-Institutional Program», в которой участвует всего 30 университетов по всему миру. Также МУИТ развивает сотрудничество с вендорами в ИТ-индустрии:

«Еліміздегі бірде-бір жоғары оқу орны агроөнеркәсіп кешенін ауқымды цифрландыруды жүзеге асыра алатын мамандарды дайындамайды».

Huawei, Касперскиймен ынтымақтастықты дамытады. Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институтымен «Киберқауіпсіздік» бірлескен білім беру бағдарламасы аясында кадрларды даярлау бойынша жұмыс жалғасуда. Медиа байланыстар және Қазақстан тарихы кафедрасы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университетімен бірлесіп «Бизнес-журналистика, SMM & PR» бірлескен білім беру бағдарламасын әзірледі. Цифрлық журналистика бойынша «Цифрлық медиа технологиялар және деректер визуализациясы» магистратурасы ашылды, «Халықаралық журналистика» магистрлік бағдарламасын ашу жоспарлануда. Университет «Халық банкі» АҚ-мен бірлесе отырып, банктің негізгі технологиялық стекінің бірқатар пәндері мен модульдерін енгізуге кірісті, олар «Ақпараттық жүйелер», «Үлкен деректерді талдау», «Бизнес-талдау», «Қаржылық технологиялар» білім беру бағдарламаларына және т.б. енгізілді, бұл озық банктік технологиялармен жұмыс істеуде практикалық дағдылары бар құзыретті мамандар даярлауға мүмкіндік береді. Математикалық және компьютерлік модельдеу кафедрасы Адам және жануарлар физиологиясы институтымен бірлесіп әзірлеген «Биокомпьютинг» бірегей білім беру бағдарламасы туралы айтқым келеді. Алдағы бірер жылда агроном-экономист, робототехник, инновациялық биопрепараттар технологы, бизнес-үдерістердің үздіксіздігі жөніндегі менеджер, ауыл шаруашылығындағы жаңа технологиялар жөніндегі мамансыз ауыл шаруашылығы тіршілік ете алмайды. Ал он жылдан кейін ауыл шаруашылығында агрогенетик, синтетикалық биология саласындағы биотехнолог, цифрлық агроном, экотехнолог, т.б мамандықтар өзекті болуы мүмкін. Бірақ еліміздегі бірде-бір ЖОО агроөнеркәсіп кешенін цифрландыруды ауқымды түрде жүзеге асыра алатын мамандарды дайындамайды. Агроөнеркәсіп кешенін ауқымды цифрландыру (2017 жылғы 12 желтоқсандағы № 827 «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы) орындалмай қалу шегінде тұр. Сондықтан біз осы салада жоғары білікті, сұранысқа ие кадрларды дайындау миссиясын қолға алдық. Осы және басқа да бірлескен жобалар студенттер мен ересектердің де, жаңа құзыреттерге ие болғысы келетін қалыптасқан мамандар да арасында өте танымал. Мысалы, біз қарт адамдарға арналған «Күміс университет» жобасын іске қостық, онда олар IT-саласында жұмыс істеу үшін білім алып, дағдыларды игере алады.

– Мұндай ауқымды жобаларды жаңа инновациялық деңгейдегі мамандарсыз жүзеге асыру мүмкін емес қой...

– Өте дұрыс. Біздің стратегиялық мақсатымыз – ғылымның, білімнің және экономиканың ғылымды қажет ететін салаларының сұранысына сай кадрлық әлеуетті қалыптастыру және жоғары білікті ғалымдарды даярлау. Әлемдік тәжірибе көрсеткендей, ең табысты даму білім, ғылым және өндірістің тиімді

Amazon Web Service Academy, Huawei, Касперский. Продолжается работа по подготовке кадров в рамках совместной образовательной программы «Кибербезопасность» с Военно-инженерным институтом радиоэлектроники и связи. Кафедра медиакоммуникаций и истории Казахстана в сотрудничестве с Восточно-Казахстанским государственным университетом разработала совместную образовательную программу «Бизнес-журналистика, SMM & PR». Открыта магистратура по цифровой журналистике «Цифровые медиатехнологии и визуализация данных», планируется открытие магистерской программы «Международная журналистика». Совместно с АО «Халык банк» университет приступил к внедрению ряда дисциплин и модулей основного стека технологий банка, которые включены в ОП «Информационные системы», «Аналитика больших данных», «Бизнес-анализ», «Финансовые технологии» и др., что позволит получить грамотных специалистов, имеющих практические навыки работы с передовыми банковскими технологиями. Хочу сказать об уникальной образовательной программе «Биокомпьютинг», которую разработала кафедра математического и компьютерного моделирования в сотрудничестве с Институтом физиологии человека и животных. В ближайшие несколько лет сельское хозяйство не сможет обходиться без агронома-экономиста, робототехника, технолога инновационных биопрепаратов, менеджера по непрерывности бизнес-процессов, специалиста по новым технологиям в сельском хозяйстве. А уже через десять лет популярными в сельском хозяйстве могут стать профессии агрогенетика, биотехнолога в области синтетической биологии, цифрового агронома, экотехнолога, и т. д. Но ни один вуз страны не готовит специалистов, которые могли бы проводить масштабную цифровизацию агропромышленного комплекса. Масштабная цифровизация АПК (Государственная программа «Цифровой Казахстан» от 12 декабря 2017 года № 827) остается на грани невыполнения. Поэтому мы взяли на себя миссию подготовки высококвалифицированных, востребованных кадров в этой отрасли. Эти и другие совместные проекты пользуются большой популярностью как у студентов, так и у взрослых, состоявшихся профессионалов, желающих получить новые компетенции. Например, мы запустили проект «Серебряный университет» для людей пожилого возраста, где они могут получить знания и навыки для работы в IT-отрасли.

– Реализацию таких масштабных проектов невозможно осуществить без специалистов нового инновационного уровня...

– Совершенно верно. Нашей стратегической целью является формирование кадрового потенциала и подготовка научных работников высшей квалификации в соответствии с потребностями науки, образования и наукоемких отраслей экономики. Как показывает мировой опыт, наиболее успешное развитие наблюда-

өзара әрекеттесу механизмі құрылған елдерде байқалады. Яғни университетте біз тек жоғары деңгейдегі мамандарды ғана емес, инновациялық кәсіпкерлерді дайындауымыз керек. Ол үшін біз жоғары білікті практик-мамандарды жұмысқа тартамыз, оқытушыларымыздың цифрлық құзыреттілігін жетілдіруге жұмыс жасаймыз және оқытудың заманауи әдістерін қолданамыз. Сондай-ақ құрамына ҚБТУ, АЭжБУ, ШҚМТУ, UIB, Astana IT-университеті кіретін Қазақстан университеттерінің альянсымен бірлесе отырып, IT-мамандығы бар жетекші оқытушылар, сарапшылар, тренерлер банкін құруды жоспарлап отырмыз.

Университетімізде студенттердің кәсіпкерлік дағдыларын дамытуға көмектесетін Innovation Center құрылды. Қатысушылар стартап-идеясына инвестициялар алу мүмкіндігіне ие болады. ХАТУ жыл сайын HackDay инновациялық идеялардың баламасы жоқ фестивалін өткізеді. Ол өткен жылдан бері ITFEST түрінде жаңа серпін алды, елдің жетекші компанияларының міндеттері мен кейстерін шешу үшін оған 3000-нан астам адам қатысады. Сондай-ақ қатысушылар үшін отандық және шетелдік жетекші спикерлердің шеберлік сабақтары өткізіледі. Студенттеріміздің жетістіктері тұрақты түрде жоғары. ХАТУ командалары спорттық бағдарламалаудан үш рет (биылғы жылы да) әлем чемпионаты финалистері атанғанын айтсақ та жеткілікті. Финалға 60 мың адамның ішінен 42 елден келген, оның ішінде Қазақстаннан және тек ХАТУ-дан, 350 адам ғана өтті. Шәкірттеріміздің беделді жарыстарға баруына Halyk Bank демеушілік жасады.

– Сіздің ойыңызша, IT-мамандарын дайындау үшін мемлекеттік деңгейде не істеу керек?

– Бүгінгі таңда талапкерлерді дайындаудың әртүрлі деңгейлерімен бетпе-бет келіп отырмыз. Біздің мемлекетіміз үшін мектеп мұғалімдері, колледждер мен университеттер оқытушыларының цифрлық құзыреттілігін арттыруға бағытталған өзекті курстарды жетілдіру және ілгерілету қажет. Нақты практикалық салаларға (финтех, биотех, агротех, цифрлық құқық, ұлттық қауіпсіздік) баса назар аудара отырып, оқытуды ұйымдастыру да өзекті болып табылады. Сондай-ақ жастар және креативті адамдар шетелге кетпеу үшін дарынды мектеп түлектерін ҚР-ның отандық жоғары оқу орындарына түсуге тарту механизмін әзірлеу маңызды. Бұл үшін барлық техникалық жоғарғы оқу орындарына мектептермен нақты стратегиялық серіктестік пен желілік байланыс орнату, университеттер, коммерциялық оқу орталықтары, IT-кәсіпорындар, жұмыс берушілер арасында өзара әрекеттесу үшін интернет-платформаны құру қажет. Мұны мектеп түлегіне IT-мамандығына түсуді алдын ала жоспарлауға көмектесетін ұлттық кәсіби бағдарлау жоспары деп атауға болады. Мектеп оқушыларын ЖОО олимпиадаларына тарту, ғылыми қызметке қатыстыру жобаларды жоспарлау, әзірлеу және жүзеге асыру

ется в странах, где выстроен механизм эффективного взаимодействия образования, науки и производства. То есть в университете мы должны готовить не просто специалистов высокого уровня – мы должны готовить инновационных предпринимателей. Для этого мы привлекаем к работе высококвалифицированных специалистов-практиков, работаем над совершенствованием цифровых компетенций наших преподавателей и применением современных методов обучения. Планируем также создать банк ведущих преподавателей, экспертов, тренеров с IT-специализацией совместно с Альянсом вузов Казахстана, в который входят КБТУ, АУЭС, ВКГТУ, UIB, Astana IT-университет.

В нашем университете создан Innovation Center, который помогает студентам в развитии предпринимательских навыков. Участники получают возможность получения инвестиций в стартап-идею. МУИТ ежегодно проводит не имеющий аналогов фестиваль инновационных идей HackDay, который с прошлого года получил новый импульс в виде ITFEST, где участвуют более 3 000 человек для решения задач и кейсов от ведущих компаний страны. Также для участников проводятся мастер-классы от топовых отечественных и зарубежных спикеров. Достижения наших студентов всегда неизменно высокие. Достаточно сказать, что команды МУИТ уже три раза становились финалистами мирового чемпионата по спортивному программированию, и этот год – не исключение. Из 60 тысяч в финал прошли всего 350 человек из 42 стран, в том числе из Казахстана, и только из МУИТ. Поездку наших ребят на престижные соревнования спонсировал Halyk Bank.

– Что, на Ваш взгляд, нужно сделать на государственном уровне для подготовки IT-специалистов?

– Сегодня мы сталкиваемся с разным уровнем подготовки абитуриентов. Для нашего государства необходимо совершенствование и продвижение актуальных курсов, направленных на повышение цифровых компетенций учителей школ и педагогов колледжей и вузов. Актуальной является и организация обучения с усилением ориентированности на реальные практические отрасли (финтех, биотех, агротех, цифровое право, нацбезопасность). Также важно разработать механизм привлечения талантливых выпускников школ к поступлению в отечественные вузы РК, чтобы молодые и креативные мозги не «утекали» за рубеж. Для этого всем техническим вузам нужно наладить реальное стратегическое партнерство и сетевое взаимодействие со школами, создать интернет-платформу для взаимодействия вузов, коммерческих центров обучения, ИТ-предприятиями, работодателями. Это можно назвать национальным планом профориентации, который поможет выпускнику школы заранее спланировать поступление на IT-специальность. Привлечение школьников к вузовским олимпиадам, вовлечение в научную деятельность создаст основу

«Мектеп оқушыларын жоғарғы оқу орындары олимпиадаларына тарту, ғылыми қызметке қатыстыру жобаларды жоспарлау, әзірлеу және жүзеге асыру дағдыларын дамытуға негіз болады».

«Привлечение школьников к вузовским олимпиадам, вовлечение в научную деятельность создаст основу для развития навыков планирования, разработки и реализации проектов».

дағдыларын дамытуға негіз болады. Сонымен қатар, білім беру қызметтерін, IT-өнімдер мен инновацияларды экспорттауды дамыту қажет. Бірлескен пәнаралық білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру үшін шетелдік ЖОО-мен және компаниялармен ынтымақтастық та өзекті болып табылады. Ағылшын тілін оқыту сапасы тәрізді мәселені де атап өткім келеді. IT-технологиялар әлемі ағылшын тілінде сөйлейді және біз техникалық ЖОО-ға тілді лайықты деңгейде меңгергендерді қабылдауымыз керек.

Елбасы Жолдауы еліміздің жетекші жоғарғы оқу орындарында білім алып жатқан қабілетті жастардың инновациялық идеяларына жіті назар аудару есебінен ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттырып, цифрлық технологиялар мен IT-саланы жедел дамытуды қамтамасыз ететініне сенімдімін.

для развития навыков планирования, разработки и реализации проектов. Кроме того, нужно развивать экспорт образовательных услуг, IT-продуктов и инноваций. Актуальна и коллаборация с зарубежными вузами и компаниями для реализации совместных междисциплинарных образовательных программ. Хочу отметить и такую проблему, как качество преподавания английского языка. Мир IT-технологий говорит на английском, и нам нужно принимать в технические вузы тех, кто владеет языком на достойном уровне.

Я убежден, что Послание Президента обеспечит ускоренное развитие цифровых технологий и IT-отрасли, увеличив конкурентоспособность национальной экономики за счет пристального внимания к инновационным идеям молодых умов, обучающихся в ведущих вузах страны.

Светлана ВЕЛИТЧЕНКО,
ХАТУ профессоры/профессор МУИТ

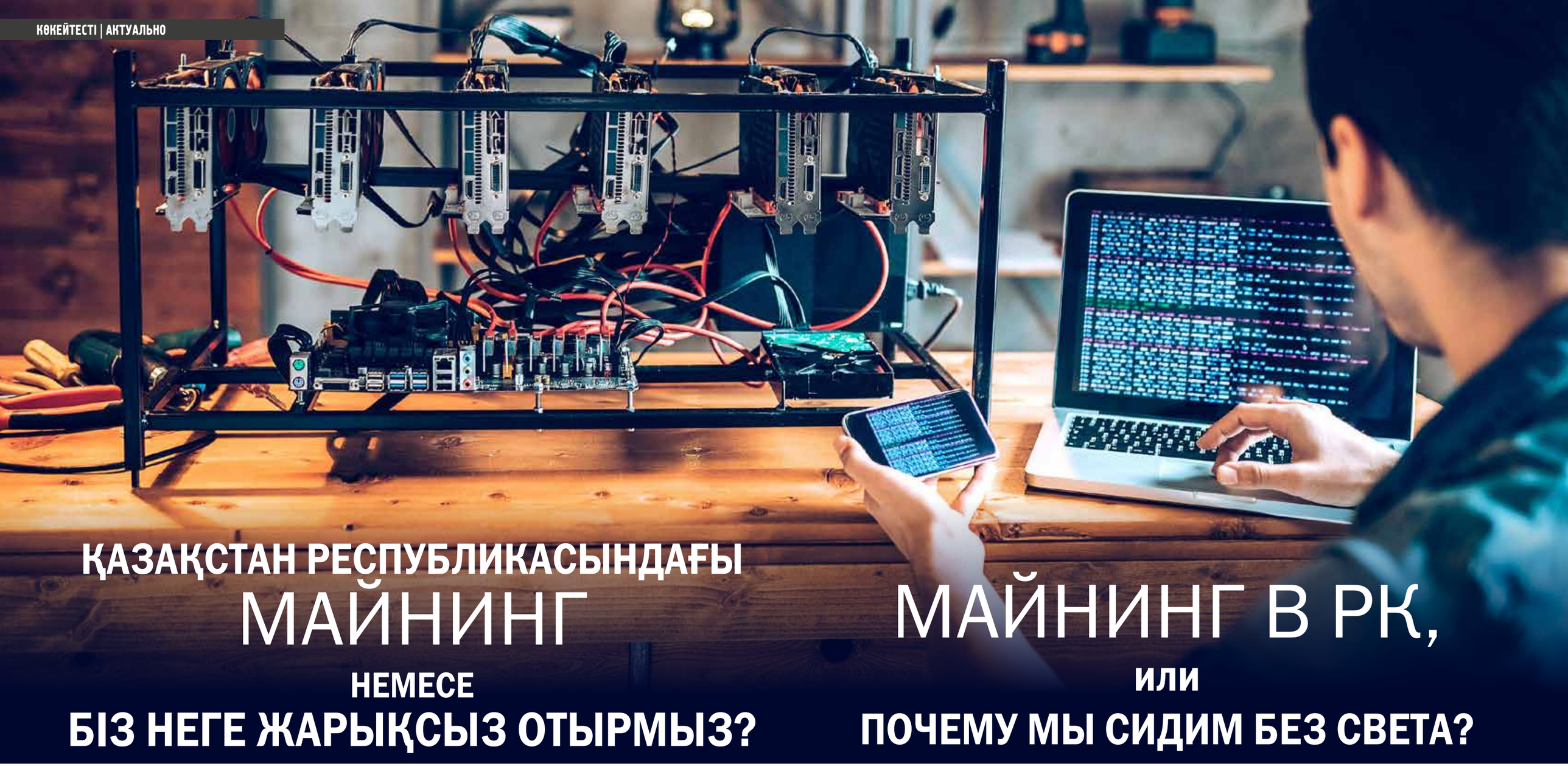

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ МАЙНИНГ НЕМЕСЕ БІЗ НЕГЕ ЖАРЫҚСЫЗ ОТЫРМЫЗ?

МАЙНИНГ В РК, ИЛИ ПОЧЕМУ МЫ СИДИМ БЕЗ СВЕТА?

2019 жылдың 17 қыркүйегінде Нижегород облысының Саров қалалық соты Ресей федералдық ядролық орталығының (РФЯЦ-ВНИИЭФ) қызметкеріне қызметтік суперкомпьютерде криптовалюта майнингі үшін 450 мың рубль көлемінде айыппұл салды. Ядролық орталықтың үш қызметкерін арнайы қызмет 2018 жылдың ақпан айында ұстаған болатын. Сервердің белсенділігін сауатты бүркемелеу арқасында ФТБ-ның қауіпсіздік басқармасы майнерлерді бірден анықтай алмады, сондықтан инженерлер біршама криптовалюта өндіре алды (habr.com).

Майнинг, биткоиндер, криптовалюта... Бұл анекдот па? Жоқ, өмірден алынған шынайы фактілер. Мен әрдайым: «Бұл адамдар қай тілде сөйлейді?» – деп сұрағым келеді. Бұл, әрине, қалжың. Маған жай ғана редакция тапсырма берді, онда «майнинг», «майнинг фермалары», «биткоин», «энергетика», «электр қуатының тарифтері» деген сөздер бар. Осының барлығынан энергия, электр қуатының тарифтері дегендері ғана таныс. Тақырып мені сөзсіз қызықтырды. Өйткені 21 ғасырда өмір сүріп жатырмыз. Қағаз ақша бірте-бірте электронды ақшаға ауысты, ал криптовалюта, мүмкін, жақын арада алтын қорды да алмастырады. Кім біледі. Трендте болу керек, түсіну керек, келісесіз бе? Ал электр қуаты тарифтерінің бұған қандай қатысы бар? Мәселенің мәні неде? Қайдағы

17 сентября 2019 года Саровский городской суд Нижегородской области оштрафовал на 450 тыс. рублей сотрудника Российского федерального ядерного центра (РФЯЦ-ВНИИЭФ) за майнинг криптовалюты на служебном суперкомпьютере. Троих сотрудников ядерного центра задержали спецслужбы в феврале 2018 года. Благодаря грамотной маскировке серверной активности управление собственной безопасности ФСБ не сразу обнаружило майнеров, так что инженерам удалось получить некоторый объем криптовалюты (habr.com).

Майнинг, биткоины, криптовалюта... Это анекдот? Нет, реальные факты из жизни. Мне все время хочется спросить: «А на каком языке эти люди разговаривают?». Это не всерьез, конечно. Просто я получила редакционное задание, в котором были слова: «майнинг», майнинговые фермы», «биткоин», «энергетика», «тарифы на электроэнергию». Из всего этого знакомое – энергетика, а из земного – тарифы на электроэнергию. Тема, бесспорно, заинтересовала. 21 век все-таки на дворе. Бумажные деньги плавно перекочевали в электронные, а криптовалюта, может быть, в недалеком будущем и золотой запас заменит. Кто знает? Надо быть в тренде, надо понимать, согласны? Ну а тарифы на электроэнергию-то тут при чем? В чем состоит проблема? И фермы какие-то... Ну не гусей же они на них выращивают...

бір фермалар... Оларда қаз өсірілмейтіні анық қой...

Бәрін рет-ретімен баяндайық. Немесе ағылшын идиомасына сай: «Eat a whale in chunks» – «Китті бөлшектеп жейік».

1-бөлік. КРИПТОВАЛЮТА

Криптовалюта – транзакцияларды тексеру үшін банктерді пайдаланбайтын цифрлық төлем жүйесі. Криптовалюта транзакцияларын тексеру үшін шифрлау қолданылатындықтан ол осындай атауға ие болды. Бұл криптовалюта туралы мәліметтерді сақтау, оларды әмияндар арасында және ашық регистрлерге беру үшін кеңейтілген кодтау қолданылатынын білдіреді. Шифрлаудың мақсаты – қауіпсіздікті қамтамасыз ету (kaspersky.ru).

Жарайды, кит әлі үлкен, әрі қарай жейік.

2-бөлік. МАЙНИНГ

Соңғы уақытта әртүрлі криптовалюталардың, ең алдымен биткоиннің танымалдығы мен таралуына байланысты майнинг деген ілеспе термин барған сайын жиі қолданылуда. Бұл сөз ағылшын тілінен аударғанда «пайдалы қазбаларды өндіру» дегенді білдіреді.

Қарапайым тілмен айтқанда, майнинг – бұл криптовалютаны, көбіне биткоиндерді, өндіру, себебі олар қазіргі уақытта нарықта жоғары сұранысқа ие және танымал. Шындығында, компьютер

Давайте по порядку, или как гласит английская идиома: «Eat a whale in chunks» – «Есть кита кусками».

Кусок 1. КРИПТОВАЛЮТА

Криптовалюта – это цифровая платежная система, которая не использует банки для проверки транзакций. Криптовалюта получила свое название, потому что для проверки транзакций с ее использованием применяется шифрование. Это означает, что для хранения и передачи данных о криптовалюте между кошельками и в открытые регистры используется расширенное кодирование. Целью шифрования является обеспечение безопасности (kaspersky.ru).

Хорошо, кит еще большой, будем есть дальше.

Кусок 2. МАЙНИНГ

В последнее время в связи с ростом популярности и распространения различных криптовалют, прежде всего биткоина, все чаще применяется сопутствующий термин под названием «майнинг». Это слово переводится с английского языка как «добыча полезных ископаемых».

Проще говоря, майнинг – это добыча криптовалюты, чаще всего, биткоинов, что объясняется их наиболее серьезной востребованностью и популярностью на рынке в настоящее время. По сути, владелец компьютера, используя его ресурсы для работы виртуальной платежной системы, осуществляет сбор и обработку

Қағаз ақша бірте-бірте электронды ақшаға ауысты.

Бумажные деньги плавно перекочевали в электронные.

иесі виртуалды төлем жүйесінің жұмысы үшін өз ресурстарын пайдалана отырып, осы сәтте криптовалютамен жүргізіліп жатқан транзакциялар туралы ақпаратты жинайды және өңдейді. Бұл қызмет транзакциялардың жүзеге асырылуы, олардың қауіпсіздігінің жоғары дәрежесін қамтамасыз ету және бүкіл тең дәрежелі орталықсыздандырылған жүйенің үздіксіз жұмыс істеуі үшін қажет. Майнерлер саны және, сәйкесінше, үдеріске қатысатын компьютерлердің ресурстары неғұрлым жоғары болса, жүйенің жұмысы соғұрлым сенімді және тұрақты болмақ.

Ақпаратты өңдегені үшін компьютерлік ресурстың иесі виртуалды ақшаның иесі тағайындаған комиссия түріндегі сыйақы немесе майнинг үдерісінде шығарылған криптовалютаның бір бөлігі түріндегі сыйақы алады.

Бүгінгі күні майнингпен тиімді айналысу үшін елеулі есептеуіш қуаттар қажет (sravni.ru).

Мұнда бәрі түсінікті: адамдар мен техника қажет. Әрі қарай кеттік.

3-бөлік. МАЙНИНГ-ФЕРМА

Майнинг-ферма – бір жүйеге біріктірілген бірнеше компьютер немесе сервер. Және де әртүрлі уақытта және әртүрлі криптовалюталар үшін әртүрлі жабдық қолданылады.

Олар негізінен өңірлерде, ірі қалалардан алшақ және қолжетімді электр қуатына жақын орналасады. Бұл шағын қалалар үшін қолайлы, өйткені оларда қосымша жұмыс орындары ашылады және табыс та айтарлықтай жоғары.

Майнинг кезінде көп мөлшерде тұтынылатын маңызды ресурс – электр қуаты.

Бізге түсінікті терминге – электр қуатына да жеттік... Енді өз отанымызға оралып, бұл нарықта бізде не болып жатқанын байқап көрейік.

4-бөлік. ҚР-дағы МАЙНИНГ

Майнингтің жағымсыз қызмет деп танылуына байланысты Қытайдың криптовалюта өндіру саласындағы үлесінің азаюы Қазақстанның әлемдік өндіріс нарығында үшінші орынға шығуына мүмкіндік берді. Қазақстан үкіметі бұған дейін отандық ойыншылар үшін де, шетелдік инвесторлар үшін де қолайлы жағдай жасауға тырысып, осы саланы келешегі бар салалардың бірі ретінде қарастырды.

Алан Дорджиев, *Қазақстан Республикасындағы блокчейн және дата-орталықтар индустриясы қауымдастығының президенті (Forbes.kz-ке берген сұхбатынан):*

– Елде майнинг соңғы бірнеше жылда қарқынды

информации о проводимых в данный момент операциях с криптовалютой. Эта деятельность необходима для того, чтобы проводились транзакции, обеспечивалась высокая степень их безопасности, а также осуществлялось бесперебойное функционирование всей одноранговой децентрализованной системы. Чем большее количество майнеров и, соответственно, ресурсов компьютеров, участвует в процессе, тем надежнее и стабильнее работа системы.

За обработку информации владелец компьютерного ресурса получает вознаграждение в виде комиссии, назначаемой владельцем виртуальных денег, или вознаграждения в виде части эмитированной в процессе майнинга криптовалюты.

Сегодня для того, чтобы эффективно заниматься майнингом, требуется наличие серьезных вычислительных мощностей (sravni.ru).

Тут понятно: нужны люди и техника. Поехали дальше.

Кусок 3. МАЙНИНГ-ФЕРМА

Майнинг-ферма представляет собой объединенное в одну систему некоторое количество компьютеров или серверов. При этом в разное время и для различных криптовалют используется неодинаковое оборудование.

Располагаются в основном в регионах, подальше от крупных городов и ближе к доступной электроэнергии. Это хорошо для небольших городов, поскольку там создаются дополнительные рабочие места и имеется достаточно высокий заработок.

Важным ресурсом, который расходуется в процессе майнинга в большом количестве, выступает электроэнергия.

Вот и термин, понятный нам – электричество... Теперь вернемся в наши пенаты и посмотрим, что тут у нас происходит с данным рынком.

Кусок 4. МАЙНИНГ В РК

Сокращение доли Китая в области добычи криптовалют из-за признания майнинга нежелательной деятельностью позволило Казахстану занять третье место на мировом рынке добычи. Казахстанское правительство еще раньше выделило эту индустрию как одну из перспективных, пытаясь создать комфортный климат и отечественным игрокам, и зарубежным инвесторам.

Алан Дорджиев, *президент Ассоциации блокчейн и индустрии дата-центров в РК (из интервью Forbes.kz):*

- Майнинг в стране активно развивается в последние несколько лет. Но наиболее высокая

дамып келеді. Бірақ ең жоғары белсенділік 2020 жылы пайда бола бастады. Өткен жылға дейін де даму жалғасты, бірақ 2019 жылы криптовалюта нарығында айтарлықтай дағдарыс болды және көптеген майнерлер іс жүзінде өз қызметін тоқтатты, өйткені криптовалюталардың бағасы еңбек және энергия шығындарынан жоғары болды. 2020 жылы даму қайта жоғарылады, өйткені маржиналдылық ұлғайды. Біздің бағалауымыз бойынша, бүгінде еліміздегі 200-250 мың майнинг құрылғысы бар. Бірақ бұл жерде аталған жабдықтардың үш буыны бар екенін ескеру қажет – бұрнағы, өткен және қазіргі буын. Осыған байланысты олардың табыстылығы да айтарлықтай ерекшеленеді.

5-бөлік. ЭЛЕКТР ҚУАТЫНЫҢ ТАПШЫЛЫҒЫ

Соңғы уақытта Қазақстанның кем дегенде алты облысында – Алматы, Түркістан, Қызылорда, Шығыс Қазақстан облыстарында, Шымкент қаласы мен Алматы аудандарында электр қуаты тапшылығы байқалуда.

Қазақстандағы негізгі электр жеткізуші KEGOC 2021 жылдың 4 қарашасында «электр қуатын тұтынуды шектеу шаралары жергілікті атқарушы органдармен келісілген кестелерге сәйкес» жүргізілетінін ескертті.

«Бүгінде электр станцияларындағы электр құрылғыларының едәуір бөлігі апатты және жоспардан тыс жөндеуден өтіп жатыр», – деп хабарлады компания. – Тұтынудың бұл қалыпсыз өсуі, ең алдымен, цифрлық майнингті жүзеге асыратын тұтынушылар үлесінің артуына байланысты».

Әдетте, Қазақстанда электр қуатына деген сұраныс жыл сайын екі пайызға артады. Алайда биылғы жылдың он айында, Энергетика министрлігінің мәліметінше, энергетика тұтыну бірден сегіз пайызға артқан.

Қазақстанда ресми түрде тіркелген 50-ге жуық майнинг фермалары бар. Билік олардан қорықпайды және заң аясында олардың қызметіне кедергі келтірмейді. Мұндай кәсіпкерлерді ақ майнерлер деп атайды. Дегенмен, заңсыз жұмыс істеп жатқан майнерлер де аз емес. Олар, мысалы, кірпіш зауыты тәрізді бұрын ашылған кез келген өндірістің атын жамылып, ғимаратты техникамен және құрал-жабдықтармен толтырады. Осылайша, олар электр қуатын үлкен көлемде тұтынады және тәулік бойы криптовалюта шығарады. Олар билікке де, электр қуатын жеткізушіге де майнер екендіктерін ашық айтпайды және салық төлемейді. Мұндай кәсіпкерлерді сұр майнерлер деп атайды.

Жергілікті халыққа электр қуаты жетіспеген кезде электр энергетикасы компаниялары ресми тіркелген

активность стала проявляться с 2020 года. До прошлого года развитие также шло, но в 2019 году на рынке криптовалют был заметный кризис и многие майнеры фактически приостановили деятельность, поскольку цена на криптовалюты была едва ли выше трудо- и энергозатрат. В 2020 году развитие опять пошло вверх, поскольку маржинальность увеличилась. По нашим оценкам, сегодня в стране размещено 200-250 тыс. майнинговых устройств. Но здесь нужно обязательно сделать ремарку, что это оборудование уже трех поколений – позапрошлого, прошлого и текущего. В связи с этим их рентабельность также заметно отличается.

Кусок 5. ДЕФИЦИТ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ

В последнее время дефицит электроэнергии наблюдается как минимум в шести регионах Казахстана – Алматинской, Туркестанской, Кызылординской, Восточно-Казахстанской областях, городе Шымкенте и районах Алматы.

KEGOC, основной поставщик электроэнергии в Казахстане, предупреждал, что 4 ноября 2021 года будут проведены «мероприятия по ограничению потребления электроэнергии в соответствии с графиками, согласованными с местными исполнительными органами».

«На сегодняшний день значительная часть энергоустановок на электростанциях находится на аварийном и внеплановом ремонтах, – сообщали в компании. – Данный аномальный рост потребления связан в первую очередь с увеличением доли потребителей, осуществляющих цифровой майнинг».

Обычно спрос на электроэнергию в Казахстане увеличивается на два процента ежегодно. Однако за первые десять месяцев этого года, по данным Министерства энергетики, потребление энергии увеличилось сразу на восемь процентов.

В Казахстане около 50 официально зарегистрированных майнинговых ферм. Власти их не опасаются и не препятствуют их деятельности в рамках закона. Таких предпринимателей называют белыми майнерами. Однако также много майнеров, работающих нелегально. Они прикрываются названием любого ранее открытого производства, например кирпичного завода, и заполняют здание техникой и оборудованием. Таким образом, они потребляют большое количество электроэнергии и круглосуточно производят криптовалюту. Они не говорят открыто ни властям, ни поставщику электроэнергии, что они майнеры, и не платят налоги. Таких предпринимателей называют серыми майнерами.

При нехватке электроэнергии для местного насе-

Бүгінгі таңда майнингпен тиімді айналысу үшін байыпты есептеуіш қуаттар қажет.

Сегодня для того, чтобы эффективно заниматься майнингом, требуется наличие серьезных вычислительных мощностей.

майнерлерді уақытша өшіріп, оларға электр қуатын беру кестесін өзгерте алады. Бірақ сұр майнерлер басқа өндірістің атын жамылып жұмыс істейді, сондықтан оларға шектеу қою мүмкін емес. Оларды анықтау да қиын. Өйткені ірі де, ұсақ та майнерлер бар. Кейбіреулері электр қуатын көп тұтынбауы мүмкін, бірақ көп мөлшердегі заңсыз майнерлер электр қуатының тапшылығына әкелуі ықтимал.

Блокчейн мен дата-орталықтар индустриясы және технологиялары қауымдастығының президенті Алан Дорджиевтің айтуынша, «Қазақстанда заңды майнингтен гөрі сұр майнинг көбірек деген болжам бар».

– Ол елді мекендерде жасырылған және энергетикалық жүйеде болжау мүмкін емес, – дейді ол (rus.azattyq.org).

6-бөлік. САЛЫҚТАР

Қазақстан майнерлер ағынына заң тұрғысынан да, электр қуатының қоры тұрғысынан да дайын болмай шықты.

Қазір ресми тіркелген майнерлер жеке кәсіпкер ретінде салық төлейді. Салық жүйесінде олар үшін арнайы санат жоқ, бірақ бұл жағдай 2022 жылдың қаңтарынан бастап өзгереді.

2021 жылдың шілдесінде Қазақстан президенті майнерлерді электр қуаты үшін қосымша салық төлеуге міндеттейтін заңға қол қойды. Тиісті заң жобасын Парламент маусым айының ортасында

ления электроэнергетические компании могут временно отключить официально зарегистрированных майнеров и изменить график подачи им электроэнергии. Однако серые майнеры работают под видом другого производства, поэтому ограничить их невозможно. Их также сложно выявить. Потому что есть как крупные, так и мелкие майнеры. Некоторые могут не потреблять много электроэнергии, но большое число нелегальных майнеров может привести к дефициту электроэнергии.

По словам президента Ассоциации блокчейна и индустрии дата-центров и технологий Алана Дорджиева, «есть предположение, что серого майнинга в Казахстане больше, чем легального».

– Он спрятан в населенных пунктах и дает непрогнозируемость в энергосистеме, – говорит он (rus.azattyq.org).

Кусок 6. НАЛОГИ

Казахстан оказался не готов к наплыву майнеров ни законодательно, ни по запасам электроэнергии.

В настоящее время официально зарегистрированные майнеры уплачивают налоги как индивидуальные предприниматели. В налоговой системе для них нет специальной категории, но эта ситуация изменится с января 2022 года.

Президент Казахстана в июле 2021 года подписал закон, обязывающий майнеров платить дополнительный налог за электроэнергию. Соответствующий

Жергілікті халыққа электр қуаты тапшы болса, электр энергетикасы компаниялары ресми тіркелген майнерлерді уақытша өшіріп, оларға электр қуатын беру кестесін өзгерте алады.

При нехватке электроэнергии для местного населения электроэнергетические компании могут временно отключить официально зарегистрированных майнеров и изменить график подачи им электроэнергии.

қабылдаған болатын. Оған сәйкес, 2022 жылдан бастап криптовалюта өндірушілер тұтынылған әрбір кВт/сағ үшін электр қуатының жалпы тарифіне қосымша 1 теңге (бұл шамамен 0,0023 АҚШ доллары) төлейтін болады. Қазақстан осылайша майнинг нарығын бақылауға алып, оның «көлеңкеге кетуіне» жол бермеуге болады деп есептейді (ixbt.com).

15 қазанда Энергетика министрлігі «Цифрлық майнинг бойынша қызметті жүзеге асыратын тұтынушылардың электр қондырғыларының кейбір мәселелері туралы» заң жобасын қоғамдық талқылауға шығарды. Заң жобасына сәйкес, цифрлық майнинг қызметін жүзеге асыратын тұтынушылардың электр қондырғыларының жалпы қуаты Қазақстан Республикасы бойынша 100 мегаваттан аспауы тиіс.

Заң жобасы жарияланғаннан кейін үкіметтің бұл қадамы сұр майнерлермен күресуге емес, ресми жұмыс істеп тұрған фермаларға шектеу қоюға әкеліп соғады деген қауіп туындады.

«Тұтынылатын электр қуатының көлемі бойынша криптомайнинг нарығындағы шектеулер шетелдік инвесторларды тарту бойынша көп жылғы күш-жігерді жоққа шығарып қана қоймайды, сонымен қатар Қазақстан экономикасына ақшаның іс жүзіндегі

законопроект был принят Парламентом в середине июня. В соответствии с ним, с 2022 года добытчики криптовалют станут платить 1 тенге (это примерно 0,0023 доллара США) за каждый израсходованный кВт/ч – в дополнение к плате за общий тариф на электроэнергию. В Казахстане считают, что таким образом смогут контролировать рынок майнинга и не дадут ему «уходить в тень» (ixbt.com).

15 октября Министерство энергетики вынесло на общественное обсуждение законопроект «О некоторых вопросах электроустановок потребителей, осуществляющих деятельность по цифровому майнингу». Согласно законопроекту, суммарная мощность для электроустановок потребителей, осуществляющих деятельность по цифровому майнингу, не должна превышать 100 мегаватт по Республике Казахстан.

После публикации законопроекта возникли опасения, что этот шаг правительства приведет к ограничению официально действующих ферм, а не к борьбе с серыми майнерами.

«Ограничения рынка криптомайнинга по объему потребляемой электроэнергии не только сведут на нет многолетние усилия по привлечению иностранных инвесторов, но и скажутся на фактическом

ағынына әсер етеді», – деп мәлімдеді Блокчейн мен дата-орталықтар индустриясы және технологиялары қауымдастығы (rus.azattyq.org)

Міне, майнерлер! Тағы не деп жауап бересіздер?

Алан Дорджиев, *Қазақстан Республикасындағы блокчейн және дата-орталықтар индустриясы қауымдастығының президенті (Forbes.kz-ке берген сұхбатынан):*

– Заңды тұрғыда майнерлер әлі қандай да бір түрде жіктелген жоқ. Менің ойымша, бұл салықтық түзетулерді қабылдау асығыстық болды, өйткені олардың заң жүзінде қалай анықталып, қалай бекітілетіні белгісіз. Іс жүзінде бізде әзірге дәл осы майнингпен айналысатын компаниялар жоқ, өйткені ресми түрде бұлай тіркелу мүмкін емес. Демек, бұл заңды толық қолдану мүмкін емес, себебі осы заң қолданылатын субъектілер де майнингтік компаниялар ретінде ресми түрде тіркеле алмайды.

– Әрине, әлеует бар, бірақ оның дамуы кез келген сәтте тоқтатылуы мүмкін. Сол 1 теңге көлеміндегі қосымша салық бұл әлеуетті айтарлықтай төмендете алады. Ал егер тарифтер қайтадан өсе беретін болса – оны мүлде жойып алуымыз ықтимал. Біздің қызметіміз айтарлықтай ерекше. Айта кету керек, бізде бір рет қана инвестициялауға болмайды, үнемі жаңа қаражат құю, қайта инвестициялау қажет. Өйткені жабдықтың қызмет ету мерзімі әрі кетсе 3-4 жыл. Содан кейін оны жаңарту қажет. Сондықтан бүкіл индустрияның одан әрі дамуы үшін инвестициялық ахуалды бұзбау керек, әйтпесе 3-4 жылдан кейін бүкіл индустрия тоқтап қалады: сен үшін ойын ережелері үнемі өзгертілетін жерге ешкім ақша салмайды.

7-бөлік. ШАХ ӘЛДЕ МАТ ПА?

Әңгімеміздің басында «кит» туралы айтып едік, бірақ бәрі шахмат партиясына айналып кетті. Әлде бұндай сезім менде ғана ма? Сала жаңа, заңды тұрғыда толық шешілмеген. Бір жағынан, – ресурсты, екінші жағынан – шығыны көп. Түсініксіз және келешегі бар.

Мынадай сұрақ туындайды: әрі қарай не болмақ? «Тағдыр тәлкегі немесе жеңіл буыңызбен!» фильмінде Женя Лукашиннің анасы айтқандай: «Уақыт көрсетер». Менде қазір бұл оқиғаның соңы жоқ. Ал біз «жеген» киттің желінбеген әлі талай бөлігі қалды. Бұл тақырыпты терең ойланып, ынтамен «жұту» керек... Ерекше тағам ғой.

Күштердің қалай орналасқаны қазіргі сәтте түсінікті. Мемлекет бақылауға тырысады, кәсіпкерлер жасырынуда, өйткені тиімсіз. Ендігі қадамды кім жасамақ, мырзалар?

притоке денег в экономику Казахстана», – заявили в Ассоциации блокчейна и индустрии дата-центров и технологий (rus.azattyq.org).

Вот, майнеры! Что еще ответите?

Алан Дорджиев, *президент Ассоциации блокчейн и индустрии дата-центров в РК (из интервью Forbes.kz):*

– Юридически майнеры пока никак не классифицированы. На мой взгляд, принятие этих налоговых поправок было поспешным, потому что как их юридически определять, фиксировать – неизвестно. Фактически у нас пока нет компаний, которые занимаются именно майнингом, ведь официально зарегистрироваться так нельзя. Соответственно, и этот закон в полной мере применять нельзя, поскольку субъекты, попадающие под его деятельность, тоже не могут официально оформиться как майнинговые компании.

– Потенциал, безусловно, есть, но его развитие всегда можно прервать. Тот же дополнительный налог в 1 тенге может этот потенциал значительно снизить. А если тарифы вновь начнут менять в сторону увеличения – то и убить. Наша деятельность достаточно специфична. Нужно сказать, что у нас нельзя инвестировать однократно, нужно постоянно вливать новые средства, реинвестировать. Потому что срок жизни оборудования составляет максимум 3-4 года. И затем его нужно обновлять. Поэтому чтобы вся индустрия развивалась и дальше, необходимо не портить инвестклимат, иначе через 3-4 года вся индустрия заглохнет: никто не будет вкладывать деньги туда, где тебе постоянно меняют правила игры.

Кусок 7. ШАХ ИЛИ МАТ?

В начале нашего разговора мы говорили о «ките», но как-то это все в шахматную партию преобразилось. Или у меня одной такое ощущение сложилось? Область новая, не до конца юридически решенная. С одной стороны, ресурсная, с другой – затратная. Непонятная и перспективная.

Назревает вопрос: что дальше? Как говорила мама Жени Лукашина из фильма «Ирония судьбы, или С легким паром»: «Поживем – увидим». У меня сейчас нет финала этой истории. И от пресловутого кита, которого мы с вами «ели», осталось еще очень много кусков. Эту тему надо «употреблять» вдумчиво, смакуя... Пища-то специфическая.

Расстановка сил на данный момент понятна. Государство пытается контролировать, предприниматели прячутся, ибо невыгодно. Чей ход дальше, господа?

Ирина СОКОЛОВА.

Қарапайым МІНДЕТ

Обыкновенная ОБЯЗАННОСТЬ

«Міндет – өзіңе бұйрық ететін нәрсеге деген сүйіспеншілік»
И. Гете

«Долг – это любовь к тому, что сам приказываешь себе»
И. Гете

«Менің жағдайым күрделі. Қысқасы, дүниеге келген сәтімде анам 37 жаста еді. Әкем одан 15 жас үлкен болатын. Бұл анамның – екінші, әкемнің үшінші некесі.

3 жасар кезімде әкемнің денсаулығы сыр беріп, қайтыс болды. Анам бізді аяққа тұрғызу үшін аянбай еңбек етті, сол үшін оны мақтан тұтамын. Бірақ ол тым ашушаң болатын... 5-6 жасымда ханшайым болып ойнайтынмын, сонда анам үнемі: «Өскен соң ауқатты адамға тұрмысқа шығасың, содан кейін маған пәтер алып бересің, мені бұл жерден көшіріп әкетесің» дейтін. (Үйіміз тым ескі, 20 жылдан бері апатты жағдайда еді).

Және де оған несие төлеуге көмектесуге және есейген соң оны қамтамасыз етуге тиіс екенімді үнемі миыма құйып отыратын.

Мен есейдім. Анам қазір 70-ке жақындады, бірақ денсаулығы жақсы болғандықтан әлі де жұмыс істеп жүр. Бір қарағанда, ақшаға мұқтаж емес сияқты, өз-өзіне сұлулық салонында күтім жасауға қаражаты жетеді. Ал мен ересек адам болғаныммен әлі өз қалауымша өмір сүрген емеспін.

Әлі күнге дейін мен анама қарыздармын деген сезімнен арыла алмай келемін... Қазір менен ешкім ештеңе талап етпейтініне қарамастан осы сезім қыр соңымнан қалмайды.

Мұндай жағдайда не істеу керек?»

«Ситуация у меня неоднозначная. В общем, когда я родилась, маме было 37. Отец был на 15 лет ее старше. Для мамы это был второй брак, для отца – третий.

Когда мне было 3 года, отец скончался из-за проблем со здоровьем. Мамой я горжусь: она, правда, работала как лошадь, чтобы нас как-то вытянуть, но у нее всегда было очень истеричное настроение... В общем, когда я лет в 5–6 играла во всяких принцесс, она постоянно повторяла: мол, вот вырастешь, выйдешь замуж за богача, потом купишь мне квартиру, перевезешь отсюда. (Родной дом старый очень, аварийный 20 лет как уже.)

И всегда на мозги капала, что я должна ей помогать с оплатой кредитов и обеспечивать ее, как вырасту.

Я выросла. Маме сейчас под 70, но она продолжает пока работать – здоровье позволяет. И вроде в деньгах она не нуждается, есть средства и на салонный уход за собой. А я толком не пожила нормально, хотя уже вроде как взрослая.

По сей день не могу отделаться от чувства, что должна... И это несмотря на то, что сейчас никто ничего не требует.

Как быть в подобной ситуации?»

Оқиғаның басы қалай сізге? Бұл хабарлама форумдардың бірінде жарияланыпты. Ол менің көзіме кездейсоқ түсті және ...ой салды. Неліктен? Мұның көптеген себептері болуы мүмкін. Оларды қазір саналы және бейсаналы деп бөлмей-ақ қояйық. Интернетте бұл мәселе бойынша көптеген ақпарат бар. Алайда тақырыптың өте өзекті екені анық. Және әртүрлі жастағы адамдар үшін өзекті. Жоғарыда айтылғандардан көрініп тұрғандай, ол көбіне қарапайым талқылаудан басталып, көмекке шақыруға айналуы мүмкін.

Тым жоғары борыш сезімі... Сонымен?

Как вам начало? Это сообщение было опубликовано на одном из форумов. Оно случайно попалось на глаза и... зацепило. Почему? Причин может быть множество. Не будем сейчас разбирать на сознательные и бессознательные. Информации по данному вопросу на просторах интернета множество. Однако та же Сеть четко показывает, что тема очень актуальна. Причем для людей разных возрастов. И, как видно из вышесказанного, часто перерастает из простого обсуждения в крик о помощи.

Повышенное чувство долга... И?

OFFICIUM

«Тоқта», – дерсіз сіз. – Борыш сезімінің несі жаман? Цицеронның өзі «Міндеттер туралы» (*De officiis*) кітабында борышты адамның қоғамдағы қатынастарына және оның басқа адамдармен қарым-қатынасына байланысты нәрсе ретінде қарастырады. Ол үшін міндет (парыз) туралы ілім моральдық тұрғыдан әдемі (*honestum*) жоғары игілік (*summum bonum*) ұғымымен ажырамас байланыста. Оның пікірінше, өмірдің кез келген саласының және қызмет саласының өз міндеттері бар, оларды орындай отырып, адам бүкіл өмірінің адамгершілік мәнін орындайды (*honestas omnis vitae*). Кант Цицеронның міндеттер туралы ілімін адамгершілік (этика) туралы ілімнің жалғасы деп санады.

Борыш – кең ұғым, оның көптеген түрлері бар: азаматтық, патриоттық, адамгершілік, әскери және т.б. Тіпті оны зерттейтін философиялық пән де бар – деонтология.

Бір қарағанда, бәрі қарапайым болып көрінеді. Біздің мемлекетпен және отандастарымызбен моральдық-этикалық қарым-қатынасымыз заңдармен белгіленеді. Олар бар. Көптеген мамандықтар үшін Әдеп кодексі де қабылданған. Естеріңізде болса, ол мемлекеттік қызметшілерде де бар және мұнда бәрі айтарлықтай түсінікті. Бірақ, бұған қоса, біздің жақын адамдарымыз бар және мұнда шекара едәуір бұлыңғыр. Сонда бұл жағдайда не істеу керек? Алдыңғы шепке «тым жоғары борыш сезімі» ұғымы шығады.

«Мейлі, – деп қарсы пікір айтарсыз сіз. – Ата-анаңа қамқорлық жасағаның дұрыс, бұл қалыпты жағдай». Тіпті, бұл мәселенің заңнамалық деңгейде бекітілгеніне мысал ретінде ҚР-ның «Неке және отбасы туралы» Заңының 131-бабын да оқып беруіңіз мүмкін.

Иә, әрине, иә! Бұл жақсы, дұрыс және қалыпты жағдай. Тек «тым жоғары» деген сөз болмаса... Әңгіменің басында келтірілген хабарламадан көрініп тұрғандай, ол... өмір сүруге кедергі келтіреді. Неліктен бұлай екенін мамандардан сұрайық.

OFFICIUM

«Стоп», – скажете вы. – Что в чувстве долга плохого?» Еще Цицерон в своей книге «Об обязанностях» (*De officiis*) рассуждает о долге как о том, что обусловлено связями человека в обществе и его взаимоотношениями с другими людьми. У него учение об обязанности (долге) неразрывно связано с представлением о высшем благе (*summum bonum*) как о нравственно прекрасном (*honestum*). По его мнению, любой сфере жизни и области деятельности соответствуют свои обязанности, осуществляя которые человек исполняет нравственный смысл всей жизни (*honestas omnis vitae*). Кант считал учение Цицерона об обязанностях продолжением учения о нравственности (этика).

Долг – понятие широкое, и видов его существует множество: гражданский, патриотический, моральный, воинский и т. д. Даже философская дисциплина по его изучению есть – деонтология.

На первый взгляд вроде все просто. Наши морально-этические отношения с государством и согражданами определяют законы. Они есть. И Этический кодекс принят для многих профессий. Он, как вы помните, есть и у госслужащих, и тут достаточно все понятно. Но есть наши близкие, с которыми границы более размыты. Что тогда в этом случае? На арену выступает «повышенное чувство долга».

«Ну и ладно», – возразите вы. – Это нормально, заботиться о родителях». И даже можете мне статью 131 Закона РК «О браке и семье» зачитать, как пример того, что даже на законодательном уровне данный вопрос зафиксирован.

Да, и еще раз да! И это хорошо, правильно и в порядке вещей. Если бы не слово «повышенное»... И оно, как видно из приведенного в начале сообщения, мешает... жить. Давайте спросим у специалистов, почему?

ОПАСНОСТЬ

Увлекшись возвращением долгов, человек забывает о своей жизни и начинает жить чужими долгами.

Борыш – кең ұғым және оның көптеген түрлері бар: азаматтық, патриоттық, адамгершілік, әскери және т.б.

Долг – понятие широкое, и видов его существует множество: гражданский, патриотический, моральный, воинский и т. д.

Борыштарын қайтаруға еліккен адам өз өмірін ұмытады және өзгелердің борыштарымен өмір сүре бастайды.

Увлекшись возвращением долгов, человек забывает о своей жизни и начинает жить чужими долгами.

ҚАУІП

Борышын қайтарумен әуестенген адам өз өмірін ұмытып, өзгелердің борыштарымен өмір сүре бастайды.

- Ата-ана өмірдегі бар жақсылық – тек балалар үшін деп, жеке мүдделерін мүлде ұмытады. Баласына жаңа гаджет сатып алу үшін олардан бас тартады.
- Отағасы болса үй салып, ағаш отырғызуым керек, әйтпесе бүкіл жауапкершілікті өз мойнына алған нағыз еркекке айналмаймын деп уайымдайды.
- Әйелдер міндетті түрде бала тууы, ал дұрысы мұрагер – ұл тууы керек, бұлай болмаса олар әйелдік міндетін орындамады деген сөз және бәрі тас-талқан болады.
- Ал балалар ата-анасының еңбегін қайтаруы керек. Олар балаларына бүкіл өмірін соларға арнағанын, есейген соң өздеріне қарыздар болатынын үнемі естеріне салып отырады.

Өзін кінәлі сезінген адам ойдан шығарылған қарыздарын қайтаруға тырысады, бірақ олар барған сайын көбейе береді. Манипуляторлар өз борышын қатты сезінетін құрбанды жақсы таниды, сөйтеді де оған борышты үстемелете түседі.

Иә. Мінекей, манипуляторлар да пайда болды. Бірақ ата-аналар, егер олар дұрыс ата-ана болса, балаларына тек жақсылық тілейді ғой! Және, әрине, өз баласына манипуляция жасамайды!

КІМ КІНӘЛІ?

Қарым-қатынас сау, дұрыс болса осылай. Бұл жағдайда ересектер нәресте сүйгіміз келгендіктен баламызды дүниеге әкелдік деп есептейді. Ата-аналардың ресурстары бар және олар ерте ме, кеш пе, өз бетінше өмір сүретін адамға осы ресурстарын қайтарымсыз жұмсауға дайын.

Бұдан өзгеше пікір де кездеседі. Алдымен ата-ана «бүкіл өмірін балаға сарп етеді», содан кейін баласынан дәл осыны күтеді. Сондай-ақ, ата-ана толық әрекетке қабілетті, өзін-өзі күте алады және қаржылық тұрғыда қамтамасыз ете алады. Бірақ ештеңе істегісі келмейді. Егер бұған бала міндетті болса, неге істеу керек?

- Родители ставят крест на личных интересах, считая, что самое лучшее – детям. Отказывают себе, чтобы купить новый гаджет наследнику.
- Мужья переживают: они должны построить дом и посадить дерево, иначе не станут настоящими мужчинами со всеми обязанностями.
- Женщины непременно должны родить ребенка, а лучше наследника – сына, иначе они не выполнят свое женское предназначение и все пропало.
- Дети должны возместить родителям все, что те в них вложили. Они все время напоминают, что положили на детей всю жизнь и теперь выросшие дети в неоплатном долгу.

Под гнетом чувства вины человек старается раздать мнимые долги, но их становится все больше и больше. Манипуляторы чувствуют жертву с сильным чувством собственного долга и подкладывают ей еще.

Ага. Вот и манипуляторы появились. Но родители, если они нормальные, они же только лучшего для детей хотят! И уж, конечно, манипуляциями с собственным чадом заниматься не собираются?

КТО ВИНОВАТ?

Ну, это если отношения здоровые. Взрослые в этом случае считают, что ребенка рожают потому, что хотят иметь детей. У родителей есть ресурсы, и они готовы практически безвозмездно тратить их на человека, который рано или поздно будет жить своей жизнью.

Встречается и другое мнение. Сначала родители «всю жизнь убивают на ребенка», а потом ждут от него того

Анна Кислицына, *Zigmund.Online психотерапевті*

- Бұл құрбанның рөлі: өзін кінәлі сезіну немесе арұятың сені жегідей жеп, мені құтқаруға келгенше азап шегіп отыра беремін. Бұл уытты қарым-қатынас және ересек ата-ана өзінің қандай да бір жан жарақатының салдарынан баланың рөлін таңдайды. Ол қайтыс болған ата-анасының орнын толтыруға тырысады, манипуляциядан басқа әсер ету әдісін білмейді, жаңа өмір жағдайларына бейімделгісі келмейді.

Мамандар бұл жағдайда ата-анаңа ештеңе қарыз емес екеніңді жұмсақтап жеткізуге, олардың талаптарына бас тартумен жауап беруге кеңес береді. Әрине, бұл ата-анаңа, әсіресе қарттарға, мүлде көмектеспе дегенді білдірмейді. Ата-анаға шынымен де көмек қажет болса, балалар олардың денсаулығына қамқорлық жасауға, дәрменсіз шағында қолұшын беруге міндетті. Бірақ психолог Д. Соболевтің айтуынша, бұл жағдайда балалардың аса сақ болуы маңызды. Мұнда ақылға қонымды, объективті көмек пен қолдау арқылы белгіленген шеңберлер мен шекаралар ғана жарамды.

Дмитрий Соболев, *отбасы және жеке тұлға психологы*

– Өзіңізге: «Қазір менің араласуым шынымен қажет пе?» деген сұрақ қою керек. Қарым-қатынас үлгісі дұрыс емес, мұнда бұрмаланулар мен бұзылулар бар. Баланың қызметшіге айналу қаупі бар, ал ата-ана өзін мүлдем жақсы сезінеді. Олар жағдайдың жақсы емес екенін түсінбейді. Бірақ ата-анамыздың айтқанымен жүретін болсақ, өзімізге де, оларға да жамандық жасаймыз. Біз оларды дербестіктен айырамыз және өз әрекеттерімізбен олардың қартаю үдерісін тездетеміз.

Анна Кислицына, *Zigmund.Online психотерапевті*

– Көмек құрбандық ретінде емес, өзіңнен артылып жатқанда ғана орынды. Ата-ананы құрметтеп, өзіңіздің ересек өміріңізге зиянын тигізбейтіндей дәрежеде қолдан келгенше көмектессеңіз жеткілікті. Бұл нақты қалыптасқан және салауатты қарым-қатынас. Олар ата-ананы күтуге қатысты жалпыға ортақ, бірақ өте уытты қағидалардың тас-талқанын шығарады. Бұған кез келген ана мен әке келісе бермейді. Бұл көбіне перзенттің жанының ауыруымен, ашу-ызасымен және өзін кінәлі сезінуімен қатар жүреді. Өзін кінәлі сезіну мен ашу-ыза – ата-анадан ажыраудың (сепарацияның) табиғи үдерісінің, олардан психологиялық тұрғыда бөлінудің және дербес, ересек өмірге кетудің белгісі.

Жалғыз ғана парыз сезімінен туындаған көмекті көрсету де, қабылдау да жағымсыз. Адамдарды біріктіріп, қуантудың орнына ол кем дегенде бір тараптың жан дүниесінде ащы із қалдырады. же. Бывает также, что родитель вполне дееспособен, может ухаживать за собой и обеспечивать себя материально. Но ничего не хочет делать. А зачем, если ребенок обязан?

Анна Кислицына, *психотерапевт Zigmund.Online*

– Это роль жертвы: я буду сидеть и страдать, пока тебя не сожрет вина или стыд и ты не придешь меня спасать. Эти отношения токсичные, и взрослый родитель выбирает роль ребенка, исходя из своей какой-то травматизации. Он пытается компенсировать своих ушедших родителей, не знает другого способа воздействия, кроме манипуляции, не хочет адаптироваться под новые условия жизни.

Специалисты советуют в таком случае в мягкой форме дать понять родителям, что они ничем им не обязаны, отвечать на их притязания отказом. Бесспорно, это не значит, что родителям вообще не надо помогать, особенно престарелым. Дети обязаны заботиться об их здоровье, помогать им в немощности, тем более если они действительно нуждаются в заботе. Но, по словам психолога Д. Соболева, в этом случае детям важно смотреть в оба. Здесь сработают только рамки и границы, выстроенные через обоснованную, объективную помощь и поддержку.

Дмитрий Соболев, *семейный и личностный психолог*

– Необходимо задавать себе вопрос: «Действительно ли сейчас нужно мое вмешательство?» Модель отношений нездоровая, здесь есть искажения и поломки. Велик риск того, что ребенок превратится в обслугу, и при этом родители будут себя чувствовать абсолютно хорошо. Им будет невдомек, что ситуация складывается неправильно. Но если мы идем на поводу у родителей, мы делаем хуже и себе, и им. Мы лишаем их автономности и своими действиями будем ускорять процесс их старения.

Анна Кислицына, *психотерапевт Zigmund.Online*

– Помощь должна быть не жертвенной, а из профицита. Достаточно уважать родителя и помогать ровно в том объеме, в котором можете, без вреда для своей взрослой жизни. Это четко выстроенные и здоровые отношения. Они рушат общепринятые, но очень токсичные постулаты ухода за родителями. Не каждые мать и отец на это согласятся. Часто это сопровождается болью, злостью, чувством вины у ребенка. Вина и злость – это признаки естественного процесса сепарации, психологического отделения от родителей и ухода во взрослую отдельную жизнь.

Помощь из чувства долга неприятно и оказывать, и принимать. Вместо того чтобы сплотить и порадовать, она оставит горький осадок хотя бы у одной из сторон. Но помогать можно совсем из других

Адам мүлдем басқа себептермен көмектесуге тиіс: осыны қалағандығыңыздан және ол қолыңыздан келетіндіктен, өйткені онымен бөлісетін күшіңіз, уақытыңыз және басқа ресурстарыңыз бар. Бұл барлық кезде оңай бола бермейді, бірақ бұл екі тарап та өздерін анағұрлым жақсы сезіну үшін қажет.

НЕ ІСТЕУ КЕРЕК?

Жарайды, жақсы. Бұл тұрғыда бұл азды-көпті түсінікті. Ал егер біз бастапқыда мысалға келтірген хабарлама авторының басындағы жайт тәрізді адамнан ешкім ештеңе талап етпесе, бірақ сезім бар болса ше? Мұндай кезде не істеу керек?

Адамдар алдындағы борыш сезімі біздің санамызға терең енген: күндердің күні оянып, өзіңе: «Болды, мен ешкімге қарыз емеспін» деп айта алмайсың. Ойлау үлгілерін өзгерту керек. Мысалы, келесідей:

• Өз санаңыздағы «басқалардың сүйіспеншілігіне ие болу үшін бұған күш жұмсау керек», «мен өз іс-әрекеттерімді түсіндіруім керек», «айналамдағы адамдардың бағалауы – ең дұрыс бағалау», «әр адамның өз парызы бар» және т.б. шектеуші сенімдерді табыңыз. Оларды кеңейтуші сенімдермен ауыстырыңыз: «менің өзгелердің сүйіспеншілігіне құқығым бар», «менің өз-өзімді бағалауым басқалардың пікіріне байланысты емес», «менің мүдделерім мен үшін бірінші орында», «егер менің ресурстарым болмаса, көмектесуден бас тарта аламын».

• Өз құндылықтарыңызды анықтап, оларды басымдық дәрежесіне қарай бір параққа жазып шығыңыз: «менің жайлылығым», «отбасым», «жұбайым», «денсаулығым», «жұмысым» және т.б. Бастығыңыз отбасыңызбен кешкі ас ішудің орнына жұмыста қалуыңызды сұрағанда немесе танысыңыз «саған осы да қиын ба?» дей отырып, тегін кеңес сұрағанда, мәтін жазып беруді, дизайн жасауды, он фотосурет түсіруді сұрағанда осы тізімді есіңізге түсіріңіз. Тізіміңізде «манипуляторларға тегін көмек» деген сөздің жоқ екенін есіңізге түсіріңіз: бос уақытты өзіңізге және өз мүдделеріңізге арнаған дұрыс. Жасағыңыз келмейтін немесе ұнатпайтын нәрсені жасамаңыз.

Манипуляторлар өз борыштарын қатты сезінетін құрбанды жақсы таниды, сөйтеді де оған борышты үстемелете түседі.

Манипуляторы чувствуют жертву с сильным чувством собственного долга и подкладывают ей еще.

побуждений: потому что хочешь и можешь, потому что есть силы, время и другие ресурсы, чтобы ими делиться. Это не всегда легко, но определенно стоит того, чтобы всем стало лучше.

ЧТО ДЕЛАТЬ?

Ну хорошо. В данном контексте это более или менее понятно. А если как у автора сообщения, с которого мы начали, с нее ничего не требуют, а чувство есть. Как тут поступить?

Чувство долга перед людьми глубоко вшито в прошивку: нельзя однажды проснуться и сказать себе: «Все, я никому ничего не должен». С шаблонами мышления нужно поработать. К примеру, вот так:

• Найдите у себя ограничивающие убеждения из серии «любовь других людей надо заслужить», «я обязан объяснять свои действия», «оценка окружающих – самая правильная», «у каждого человека есть долг» и подобные. Замените их на расширяющие утверждения: «я имею право на любовь», «моя самооценка не зависит от мнения окружающих», «на первом месте для меня – мои интересы», «я могу отказать в помощи, если у меня нет ресурса».

• Определите ваши ценности, выпишите их на листе в порядке приоритета: «мой комфорт», «семья», «супруг», «здоровье», «работа» и др. Запомните порядок в списке, когда начальник предложит задержаться на работе в ущерб ужину с семьей. Или в случае, когда приятель просит бесплатно про-

• Сізге біреу өтініш айтқанда немесе талап қойғанда өзіңізді жайсыз сезінген сайын: «Мұны неге істеп жатырмын?» деген сұрақ қойыңыз. Егер жауап: «Себебі мұны жасауға тиістімін» болса, оны «мен мұны қалаймын» дегенге айналдырып көріңіз. Егер «мен қалаймын» деген сөз сіздің бойыңызда қуаныш тудырса, демек, сіз бұл істі ризашылық сезімімен немесе көмектесуге деген ниетпен жасап жатырсыз. Бірақ, егер «мен осыны жасауға міндеттімін» деген сөз ауырлық сезімін тудырса, нақты нені қарызға алғаныңызды жақсылап ойланыңыз. Сіз қарыз сұрап па едіңіз? Деміңізді толықтай сыртқа шығарып, таза көңілмен «жоқ» деңіз.

СТАТИСТИКА

Табыңыз, анықтаңыз, сұраңыз... Өкінішке қарай, көпшілігіміз мұндай әрекеттерді тек маманның көмегімен жасай аламыз. Және де, өкінішке қарай, әртүрлі себептермен оған бәрі бірдей бара бермейді... Бірақ, мүмкін, бұл көзге көрінбейтін «парыз сезімі» біздің санамызды «тұмшалап тастайтыны» соншалық, біз ата-анамыздың шын мәнінде не қалайтынын түсінбейтін шығармыз?

Американдық әлеуметтанушылар жүргізген зерттеулерге сәйкес, ата-аналар күтетін қаржылық қолдау деңгейі мен балалардың жоспарлап отырған көмектері арасында үлкен айырмашылық бар:

• Сауалнамаға қатысқан ата-аналардың 92%-ы зейнетке шыққанда балаларынан ешқандай қаржылық қолдау күтпейтіндерін айтты;

консультировать, написать текст, сделать дизайн, отснять десять фотографий, при этом используя слова «тебе что, сложно?». Вспомните, что в вашем списке «безвозмездная помощь манипуляторам» не значится: свободное время лучше посвятить себе и своим интересам. Не делайте то, что вам делать не хочется или неприятно.

• Каждый раз, когда вы чувствуете дискомфорт при просьбе или требовании, задайте себе вопрос: «Почему вы это делаете?» Если ответ: «Потому что я должна», попробуйте переформулировать на «я хочу». Если «я хочу» отзывается радостью – вы действуете из благодарности или желания помочь. Но если «я должна» оседает тяжким грузом, подумайте, что именно вы получили в долг? Просили ли вы об одолжении? Выдохните и с чистым сердцем скажите «нет».

СТАТИСТИКА

Найдите, определите, задайте... К сожалению, многие из нас могут совершить подобные действия только с помощью специалиста. И еще, к большому сожалению, далеко не все в силу разнообразных причин к нему пойдут.... Но, может быть, это незримое «чувство долга» так «застилает» нам сознание и мы просто не понимаем, чего же на самом деле хотят наши родители?

Согласно исследованиям американских социологов, существует большая разница между уровнем финансовой поддержки, которую родители ожидают

• 5%-ы балалары қажет болған жағдайда қолдау көрсететінін айтты;

• 2%-ы шығындардың көп бөлігін балалары көтереді деп күтеді;

• тек 1%-ы ғана толық қамтамасыз етуді күтеді.

Ата-аналардың көпшілігі қолдауды күтпейтініне қарамастан:

• Балалардың 63%-ы зейнеттегі ата-аналарына қаржылық көмек көрсетуді жоспарлап отырғандарын айтты;

• 61%-ы ата-анасы жұмыс істеуді тоқтатқан кезде оларға өздерімен бірге тұруға рұқсат етуге дайын.

ТӘЖІРИБЕ ҚАТЕЛІКТЕРДЕН ҚАЛЫПТАСПАҚ...

Демек, мәселе біздің өзімізде. Өзімізде... Ата-аналарымызға өзіміз көмектескіміз келеді. Мен білемін. Менде солай болды. Және де «тым жоғары борыш сезімі» ұғымымен бетпе-бет келдім, «жоқ» деп айтуды үйрендім, өзіме артылған үміттен ауырлық пен үмітсіздік сезіндім, ата-анамды ренжіткенім үшін өзімді кінәлі сезіндім. Баррикаданың арғы жағын да білемін. Бұл – өзім ата-ана болған кезім. Мұнда да қарама-қайшы сезімдер бар.

Бір кездері білікті психологтың арқасында мен өзіме, содан кейін шексіз жақсы көретін анам мен әкеме не жасап жатқанымды және неліктен жасап жатқанымды нақты түсіндіре алғаныма қуанамын. Әрине, ұрыс-керіс те, түсініспеушілік те, кейін қабылдау да болды... Қысқа уақыт болса да, қабылдау саналы түрде болды. Енді мен балаларыма осыны түсіндіруге тырысамын.

Мен ата-анама қамқор болдым. Олардың өмірінің соңғы жылдарындағы мәселелеріне шырмалып қалдым... Мен мұны жасауға міндетті болғандықтан емес, өзім қалағандықтан жасадым. Өйткені оларды жақсы көремін және бұл қолымнан келеді... Бар болғаны осы ғана. Бұл менің ғана тәжірибем. Өзімді кінәлі сезінбеймін, өйткені өзімнің қалағанымды істегенімді білемін. Сол сәтте қолымнан келгеннің бәрін жасадым.

Мен бұл жағдайда қалай дұрыс әрекет ету керектігін білмеймін. Дегенмен, қалай және қандай сезіммен өмір сүру керектігін әр адам өзі шешеді. Ал егер оның бір нәрсеге көңілі толмаса, оны өзгертудің жолдарын іздейді деп ойлаймын. Егер іздедемесе, демек, оны бәрі қанағаттандырады. Шешім қашанда бар деп ойлаймын, әсіресе біздің заманда. Тек қана шын мәнінде қалау немесе мойындау керек және ол үшін қам жемеген жөн. Неге солай жасамасқа?

получить, и той помощью, которую дети планируют предоставить:

• 92% опрошенных родителей заявили, что не ожидают никакой финансовой поддержки от своих детей на пенсии;

• 5% сказали, что их дети будут оказывать поддержку по мере необходимости;

• 2% ожидают, что их дети возьмут на себя большую часть расходов;

• только 1% рассчитывают на полное обеспечение.

Несмотря на то, что большинство родителей не ждут поддержки:

• 63% детей заявили, что планируют помогать финансово своим родителям-пенсионерам;

• 61% готовы позволить своим родителям жить с ними, когда те перестанут работать.

ОПЫТ – СЫН ОШИБОК ТРУДНЫХ...

Так значит дело-то в нас. Нас самих... Это мы хотим помогать родителям. Я знаю. У меня так было. И сталкивалась с понятием «повышенное» тоже, и «нет» училась говорить, и присутствовало ощущение тяжести и безысходности от возложенных на тебя надежд, и вина за обиду родителей. А еще и другую сторону баррикады я знаю. Это когда ты – родитель. И здесь имеются противоположные чувства.

Радует, что когда-то я благодаря грамотному психологу сумела себе, а потом и бесконечно любимым мной маме и папе четко объяснить, что и почему я делаю. Конечно, были и ссоры, и непонимание, а потом принятие... И, жаль что недолго, оно стало осознанным. Теперь я стараюсь объяснить это своим детям.

Я заботилась о родителях и была погружена в их проблемы последних лет их жизни... Я это делала потому, что я этого хочу, а не должна. Просто потому, что я их люблю и могу... Вот и все. Это только мой опыт. И чувства вины у меня нет, так как я знаю, что сделала то, что хотела. Все, что могла на тот момент.

Не могу знать, как правильно поступать в данной ситуации. Однако каждый человек решает для себя, как и с чем жить. И считаю, если человека не устраивает что-то, он ищет пути изменения. Если нет, значит, его все устраивает. Думаю, решение есть, тем более в наше время. Просто очень нужно захотеть или признать и «не париться». Почему нет?

Анара БЕКМАГАМБЕТОВА.

Дереккөздер/Источники: lifehacker.ru, adme.ru, kalantiernaia.com, nn.ru, ВикипедиЯ.

МЕКТЕП = ҚАУІПСІЗДІК?

ШКОЛА = БЕЗОПАСНОСТЬ?

БАСТАУЫ

Биылғы қазан айының соңында отандық бұқаралық ақпарат құралдарында елорданың Әкімшілік құқық бұзушылықтар жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соты Қазақстанның бас қаласында орналасқан № 58 мектеп-гимназиясында жанжал шығарған А. Бакееваға қатысты үкім шығарғаны туралы ақпарат жаппай жарияланды. Бұл туралы Нұр-Сұлтан қалалық сотының баспасөз қызметі хабарлады. Ол ұсақ бұзақылық жасағаны үшін (ҚР ӘҚБтК-нің 434-бабының 1-бөлігі) кінәлі деп танылып, 10 тәулікке қамауға алу түріндегі әкімшілік жаза тағайындалды.

Айна Бакеева кім? Бұл қалай, қымбаттыларым? Оны қалай білмейсіздер? Ондайлар да бар ма? Ендеше түсіндірейін: шымкенттік реабилитолог, эпидемияның шарықтау кезінде ҚР Президентіне видео-үндеу түсіргеннен кейін танымал болған блогер, сондай-ақ еліміздегі ең танымал және белсенді антиваксер.

Мектеп директоры С. Нұғыманова түсіндіргендей, оқиғаның мәні мынада, ағымдағы жылдың 5 қазанында оқу орнына үш әйел келген, оның ішінде А. Бакеева да бар. Олар дене шынықтыру сабағынан кейін өзін нашар сезінген баланы көріп қалады.

– Мектеп әкімшілігінің тыйымдарына қарамастан, мектептің ішкі тәртібін бұза отырып, олар мұны ұялы телефон камераларына түсіре бастады. Мектеп әкімшілігі А. Бакееваның бейнетүсірілім жүргізуінің заңсыздығы туралы бірнеше рет ескертулер жасағанымен, ол бұған мән бермеді. Бұдан А. Бакеева мен журналистің мектепке баруының басты мақсаты – әлеуметтік желілер арқылы мектептерде балаларға заңсыз екпе егіліп жатыр деген хабар таратып, ата-аналар арасында дүрбелең туғызу деген қорытынды жасалды, – деді ол.

Сондай-ақ С. Нұғыманова А. Бакееваның әлеуметтік желідегі өз парақшасында 3-сынып оқушысына дәретханада екпе салынды деген жалған ақпарат жариялағанын атап өтті. Кейін желіде бейнеролик пайда болып, оның авторы бұл мектепте балаларға заңсыз екпе салынып жатқанын айтқан.

ІІМ ТАЛАП ЕТЕДІ

Жоқ, жоқ, шошымаңыз... Біз бұл мақалада вакцинацияны жақтаушылар мен оған қарсылар туралы айтпаймыз. Қазіргі уақытта бұл тақырыпты көпшілік ортада талқылауға, саясат, дін, денсаулық және осы тектес тақырыптармен бірге, тыйым салынған. Этикет ережелері тағы қандай кеңес беретіні есіңізде ме? Қажет болса, бұл мәселені жеке мақалада қарастырамыз.

ПРЕДЫСТОРИЯ

В конце октября этого года страницы отечественных СМИ запестрели сообщениями о том, что Специализированный межрайонный суд по административным правонарушениям столицы вынес решение в отношении А. Бакеевой, устроившей скандал в школе-гимназии № 58 главного города Казахстана. Об этом сообщила пресс-служба суда Нур-Султана. Она была признана виновной в совершении мелкого хулиганства (часть 1-я статьи 434 КоАП РК) и подвергнута административному взысканию в виде ареста сроком на 10 суток.

Кто такая Айна Бакеева? Ну что вы, дорогие мои. Как же можно не знать? Есть и такие? Тогда поясняю: реабилитолог из Шымкента, блогер, ставшая известной после того, как записала видеообращение к Президенту РК во время пика эпидемии, а также самый популярный и активный в нашей стране антиваксер.

Суть инцидента в том, что, как пояснила директор школы С. Нугуманова, 5 октября этого года в учебное заведение пришли три женщины, в том числе А. Бакеева. Они увидели ребенка, который почувствовал себя плохо после урока физкультуры.

– Несмотря на запреты со стороны администрации школы, в нарушение правил внутреннего распорядка школы начали видеосъемку на камеры сотовых телефонов. Со стороны администрации школы не раз были сделаны замечания о незаконности проведения видеосъемки А. Бакеевой, однако она никак не отреагировала, из чего был сделан вывод, что основной целью посещения школы А. Бакеевой и журналиста было произвести ажиотаж среди родителей посредством соцсетей на тему незаконной вакцинации детей в школах, – сообщила она.

С. Нугуманова также отметила, что на своей странице в соцсети А. Бакеева опубликовала ложную информацию о том, что ученику 3-го класса в туалете сделали укол. Позже в сети появился видеоролик, автор которого утверждала, что в данной школе незаконно делают прививки детям.

МВД ТРЕБУЕТ

Нет-нет, не пугайтесь... Мы не будем в этой статье рассуждать о сторонниках и противниках вакцинирования. В наше время на обсуждение этой темы в дружеской компании наложено табу, наравне с разговорами о политике, религии, здоровье и иже с ними. Не помните, что еще правила этикета советуют? Если возникнет такая необходимость, мы рассмотрим этот вопрос в отдельном материале.

Бүгінгі күні біз көтеретін мәселе әрі қарапайым, әрі алаңдатарлық, әрі өзекті – бұл мектептердегі қауіпсіздік тақырыбы. Оның үстіне, жоғарыдағы оқиғалар қауіпсіздікті қамтамасыз етуде мәселелердің бар екенін анық көрсетті. Бейтаныс адамдар оқу орындарына әлі де кіре алады, оларға турникет те, күзет қызметкерлері те кедергі емес. Сонда қазақстандық мектептер қалай қорғалған?

Әрине, алдымен полициядан сұрау керек. Мұны біздің әріптестер жасады. Ішкі істер министрлігі Informburo.kz-тің ресми сауалына жауап бере отырып, қолданыстағы заңнамада «*оқушылар мен қызметкерлер саны 100 және одан да көп адамды құрайтын білім беру ұйымдарының объектілері (мектепке дейінгі ұйымдардың; жалпы білім беретін мектептердің, арнайы орта және жоғары оқу орындарының, мамандандырылған білім беру ұйымдарының ғимараттары; балалар үйлері) терроризм тұрғысынан осал, адамдар жаппай жиналатын объектілер санатына жатқызылады*», – деп хабарлады.

Сонымен қатар, 2021 жылғы 6 мамырда ТТО объектілерін терроризмге қарсы қорғауды ұйымдастырудың жаңа талаптары бекітілді (ҚР Үкіметінің 2021 жылғы 6 мамырдағы қаулысы, әзірлеген – ҚР ҰКК). Жаңартылған талаптарға сәйкес, адамдар көп жиналатын объектілер, оның ішінде білім беру объектілері, бақылау жүйелерімен, қызметкерлер мен келушілерді хабардар ету құралдарымен, қауіп дабылымен жабдықталуы тиіс. Сонымен қатар, объектілердің функционалдық ерекшеліктері мен сыйымдылығының сандық көрсеткіштеріне қарай олар тексеру құралдарымен, кіруді басқару және бақылау жүйесімен қосымша жабдықталуы мүмкін екендігі қарастырылған.

ҮКІМЕТ ПІКІР БІЛДІРЕДІ

Талаптар мамыр айында шықты дейсіз бе? Ал олар орындалды ма?

Бұл туралы 2021 жылғы 29 маусымдағы үкімет отырысында айтылды. Бұл Қазан қаласындағы қайғылы оқиғадан кейін өзекті бола бастады. Сол кезде президенттің тапсырмасы бойынша барлық қазақстандық мектептердегі терроризмге қарсы қауіпсіздік тексеріле бастады. Оның нәтижелері көңіл көншітпеді. Мәселен, ресми түрде барлық мектептер бейнебақылау жүйесімен қамтамасыз етілген, бірақ олардың 55 пайызы ғана стандарттарға сәйкес келеді. Отырыста білім және ғылым министрі А. Аймағамбетов бейнебақылау жүйелерін стандартқа сәйкестендіру үшін 1,4 млрд теңге қажет екенін атап өтті. Алайда «Түркістан, Атырау және Жамбыл облыстарының әкімдіктері қаражат бөлмеген».

– Білім беру ұйымдарында «дабыл түймесін» орнату жұмыстары жүргізілуде. Бүгінде олардың саны 648 және тек Нұр-Сұлтан мен Алматыда бұл мәселелер шешімін тапқан. Аталған мәселені шешу үшін жергілікті бюджеттерден 980 млн теңге көлемінде қаражат қарастырылған. Түркістан, Павлодар, Батыс Қазақстан облыстарында қаржы бөлінбеген, – деді министр.

Тәртіп пен қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін мектептерге мамандандырылған күзет бөлімшелерін де тарту қажет. Бүгінде олармен қала мектептерінің 38 пайызы ғана қамтамасыз етілген.

– Жергілікті атқарушы органдар 828 миллион теңге бөлгенімен, қажеттілік 5,7 миллиард теңгені құрап отыр. Сегіз облыста: Жамбыл, Қостанай, Павлодар, Түркістан, Қызылорда, Батыс Қазақстан, Маңғыстау облыстарында және Шымкент қаласында қаражат бөлінбеген, – деді Аймағамбетов.

ӘКІМДІКТЕР ШАҒЫМДАНАДЫ

Облыстық билік өкілдері өз ұсыныстарын айтты. Түркістан облысының әкімі Ө. Шөкеев облыстағы

Сегодня вопрос, который мы поднимем, и прозаичен, и тревожен, и актуален –это тема безопасности в школах. Тем более что вышеуказанные события четко показали – с обеспечением безопасности есть проблемы. В учебные заведения по-прежнему могут пройти посторонние люди, и для них не являются препятствием ни турникеты, ни физическая охрана. Так как охраняются казахстанские школы?

Ну, конечно же, вначале необходимо спросить полицию. Наши коллеги это сделали. В Министерстве внутренних дел, отвечая на официальный запрос Informburo.kz, сообщили, что действующим законодательством «*объекты организаций образования (здания дошкольных организаций; общеобразовательных школ, средне-специальных и высших учебных заведений, специализированных организаций образования; детские дома) с количеством обучающихся и персонала 100 и более человек отнесены к категории объектов массового скопления людей, уязвимых в террористическом отношении*».

При этом 6 мая 2021 года утверждены новые Требования к организации антитеррористической защиты объектов УТО (постановление Правительства РК от 6 мая 2021 года, разработчик – КНБ РК). В соответствии с обновленными требованиями, объекты массового скопления людей, в том числе объекты образования, должны оснащаться системами для наблюдения, средствами оповещения персонала и посетителей, средством подачи тревоги. Кроме того, предусмотрено, что в зависимости от функциональных особенностей и количественных показателей вместимости объектов, они могут дополнительно оснащаться средствами досмотра и системой контроля и управления доступом.

ПРАВИТЕЛЬСТВО СЧИТАЕТ

В мае, говорите, требования вышли? А исполнили их?

Об этом говорили на заседании правительства еще 29 июня 2021 года. Она стала актуальной после трагических событий в Казани. Тогда, по поручению президента, была начата проверка всех казахстанских школ на предмет антитеррористической защищенности. Ее результаты оказались не самыми радужными. Так, формально все школы обеспечены системами видеонаблюдения, но соответствуют стандартам лишь 55%. На заседании министр образования и науки А. Аймагамбетов отметил, что для приведения систем видеонаблюдения в соответствие со стандартами необходимо 1,4 млрд тенге. При этом «не выделены средства акиматами Туркестанской, Атырауской и Жамбылской областей».

– Ведется работа по установке «тревожных кнопок» в организациях образования. На сегодня их количество составляет 648, и то только в Нур-Султане и Алматы решены эти вопросы. Для того чтобы решить эту проблему, местными бюджетами предусмотрены средства на сумму 980 млн тенге. Не выделены средства в Туркестанской, Павлодарской, Западно-Казахстанской областях, – рассказал министр.

Для обеспечения порядка и безопасности в школы также необходимо привлекать и подразделения специализированной охраны. Ими на сегодня обеспечены лишь 38% городских школ.

– Местными исполнительными органами выделена сумма в размере 828 млн тенге, но потребность составляет 5,7 млрд тенге. Не выделены средства в восьми регионах: Жамбылской, Костанайской, Павлодарской, Туркестанской, Кызылординской, Западно-Казахстанской, Мангистауской областях и в городе Шымкенте, – констатировал Аймагамбетов.

АКИМАТЫ ЖАЛУЮТСЯ

Представители региональных властей выступили со своими предложениями. Аким Туркестанской

Жаңартылған талаптарға сәйкес, адам көп жиналатын объектілер, оның ішінде білім беру объектілері, бақылау жүйелерімен, қызметкерлер мен келушілерді хабардар ету құралдарымен, қауіп дабылымен жабдықталуы тиіс.

В соответствии с обновленными требованиями, объекты массового скопления людей, в том числе объекты образования, должны оснащаться системами для наблюдения, средствами оповещения персонала и посетителей, средством подачи тревоги.

мектептер салыстырмалы түрде жақында – 2014-2015 жылдары камералармен жабдықталғанын айтты. Барлық жүйелер орнатылғаннан кейін ғана олардың стандартқа сай келмейтіні белгілі болды.

– Осының барлығын ауыстыру үшін бізге 2,5 миллиард теңге қажет. Сондықтан, өңірдің ерекшелігін ескере отырып, әзірге ескі камераларды пайдалана беруді және оларды ішкі істер органдарының пульттеріне қосуды ұсынамын. Қажеттілікке қарай, 2025 жылға дейін оларды бірте-бірте ауыстыру керек, себебі бірден осынша қаражат бөлу мүмкіндігі жоқ, – деп түсіндірді әкім.

Ол облыс әкімдігі елорда ұсынып отырған шараларды қолдайтынын, «үлкен шығынды қажет етпейтін нәрсенің бәрі орындалатынын» айтты.

Дегенмен, әкімдерге жаным ашиды. Жарайды, ештеңе етпес... Көрші елдің бір саясаткері айтқандай: «Ақша жоқ, бірақ шыдаңдар!»

области У. Шукеев рассказал, что оснащение школ камерами проводилось в регионе сравнительно недавно – в 2014-2015 годах. И уже после установки всех систем обнаружилось, что стандартам они не соответствуют.

– Чтобы это все заменить, нам нужно 2,5 млрд тенге. Поэтому, учитывая специфику области, предложение – все-таки старые камеры использовать и подключить их к пультам органов внутренних дел. И в соответствии с необходимостью, до 2025 года постепенно их менять, в связи с тем, что сразу столько денег выделить просто нет возможности, – объяснил аким.

Он добавил, что предлагаемые из столицы меры областной акимат поддерживает, и «все, что не связано с большими расходами, будет выполнено».

Однако, жалко акимов, правда? Ну, ничего... Как говорил один политик из соседней страны: «Денег нет, но вы держитесь!»

Тәртіп пен қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін мектептерге мамандандырылған күзет бөлімшелерін тарту қажет.

Для обеспечения порядка и безопасности в школы необходимо привлекать и подразделения специализированной охраны.

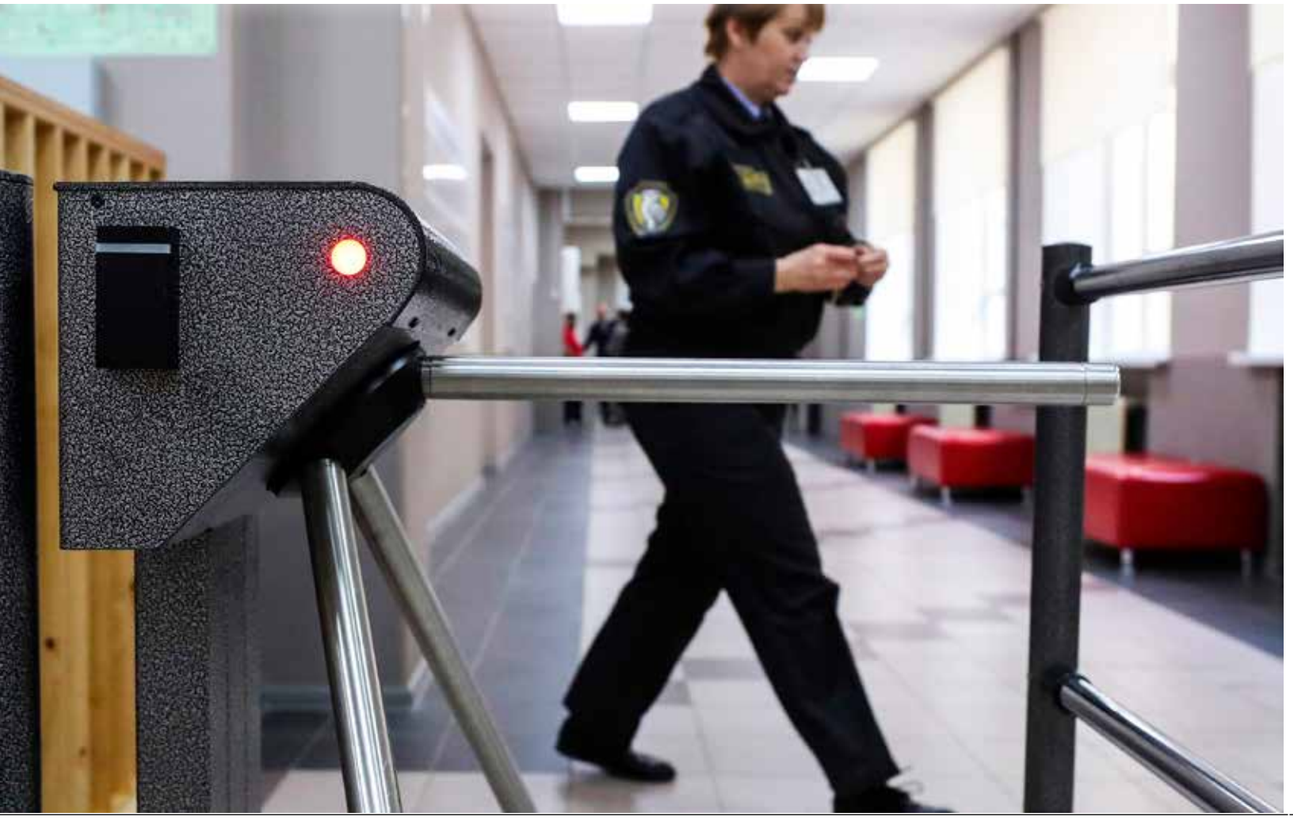

Премьер-министр А. Мамин қорытындылай келе, ешқандай түсініктеме берместен, облыс әкімдіктеріне «жаңа оқу жылы басталғанға дейін білім беру ұйымдарын қауіпсіздіктің материалдық-техникалық құралдарымен қамтамасыз етуді» тапсырды.

– Бұл ішкі істер органдарының жедел басқару орталығына шығу мүмкіндігі бар бейнебақылау жүйелерін жаңартуға, мамандандырылған күзетпен, турникеттермен және «дабыл түймелерімен» қамтамасыз етуге қатысты», – деп нақтылады Мамин.

Білім министрлігіне мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп 2021 жылдың 10 шілдесіне дейін білім беру ұйымдарында балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі жол картасын бекіту тапсырылды. 20 шілдеге дейін ланкестік әрекетке ұшырауы мүмкін ведомстволық объектілерді терроризмге қарсы қорғауды ұйымдастыру жөніндегі нұсқаулық бекітілетін болды (forbes.kz).

ПОЛИЦИЯ ӘРЕКЕТ ЕТЕДІ

Десек те: орындады ма, жоқ па?

17 тамызда Kazakhstan Today, мысалы, Алматыда полиция қызметкерлері қала мектептерінің қауіпсіздігін тексергенін хабарлады. Бұған дейін білім беру ұйымдарында оқушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері бойынша өткен жедел кеңесте ішкі істер министрі Е. Тұрғымбаев ІІМ және аумақтық полиция департаменттерінің басшыларына осындай тапсырма берген болатын, деп хабарлады Polisia.kz.

– Тапсырмалар аясында білім басқармасымен бірлесіп бірден комиссия құрылып, қаладағы барлық мектептерді тексеру жүргізілді. Қазіргі уақытта Алматыда барлық жалпы білім беру мекемелері бейнебақылау жүйесімен 100% жабдықталған, олар 5 мыңға жуық камераны қамтиды, 187 мектеп ПД Жедел басқару орталығының басқару пультіне қосылған. Білім беру мекемелерін тексеру көрсеткендей, қаладағы барлық мектептерде күзет агенттігіне дабыл беретін дабыл түймелері орнатылып, жұмыс істеп тұр. Сонымен қатар, жалпы білім беру мекемелері дабыл құрылғыларымен жабдықталған, сондай-ақ оларда дауыс зорайтқыш байланыс жүйесі және оқу орындарының әкімшілік ғимараттарына кіруді бақылау және басқару қондырғылары орнатылды», – деді Алматы қалалық ПД басшысы Қ. Таймерденов.

БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ ТЕКСЕРЕДІ

Сонда бәрі ойдағыдай болса, елорда мектебіне «халық қаһармандары-антиваксерлер» қалай кіріп кетті? Күзетшілер оларды неге тоқтатпады? «Жоғарыдағылар» да осы туралы ойланып, шара қолданса керек. Қазақстанның білім және ғылым

Премьер-министр А. Мамин, подводя итоги, не делая никаких оговорок, поручил акиматам регионов «до начала нового учебного года обеспечить материально-техническими средствами безопасности организации образования».

– Это касается обновления систем видеонаблюдения с выходом на центр оперативного управления органов внутренних дел, обеспечения специализированной охраной, турникетов и «тревожных кнопок», – уточнил Мамин.

Министерству образования совместно с заинтересованными госорганами было поручено до 10 июля 2021 года утвердить дорожную карту по обеспечению безопасности детей в организациях образования. До 20 июля должна была быть утверждена инструкция по организации антитеррористической защиты ведомственных объектов, которые могут быть подвержены актам террора (forbes.kz).

ПОЛИЦИЯ РЕАГИРУЕТ

И все-таки: исполнили или нет?

17 августа Kazakhstan Today передавал, что, например, в Алматы полицейские обследовали школы города на предмет безопасности. Ранее министр внутренних дел Е. Тургумбаев на оперативном совещании по вопросам обеспечения безопасности учащихся в организациях образования руководителям служб МВД и территориальных департаментов полиции дал такое поручение, сообщала Polisia.kz.

– В рамках поручений совместно с управлением образования незамедлительно была создана комиссия по обследованию всех школ города. В настоящее время в Алматы все общеобразовательные учебные заведения на 100% оборудованы системой видеонаблюдения, которая охватывает порядка 5 тысяч камер, 187 школ подключены к пульту Центра оперативного управления ДП. Вместе с тем обследование учебных заведений свидетельствует, что во всех школах города установлены и функционируют тревожные кнопки с передачей сигнала в охранное агентство. Кроме того, общеобразовательные учреждения оснащены сигнализацией, также в них имеется система громкоговорящей связи, установлены оборудования системы контроля и управления доступом в административные здания учебных заведений», – сообщал начальник департамента полиции города Алматы К. Таймерденов.

МИНОБРАЗОВАНИЕ ПРОВЕРЯЕТ

Каким же образом «народные герои-антиваксеры» проникли в столичную школу, если все там в порядке? Почему их охрана не остановила? В «верхах», видимо, тоже об этом подумали и приняли меры. Министр

министрі А. Аймағамбетов қараша айының екінші жартысында еліміздегі мектептерде республикалық тексеру жүргізілетінін хабарлады. Аппарат мәжілісі барысында министр елорданың білім басқармасы тарапына пікір айтты.

– Біз күзет мамандандырылған, дәл осындай жағдайларға арналған болсын деп арнайы тапсырма бердік. Болған жағдай мәселенің толық шешімін таппағанын көрсетеді. Сондықтан қарашаның екінші жартысында республика бойынша қосымша республикалық тексеру жүргізіледі. Қажетті уақыт берілді, шешімі бар, қаражат бөлінді, мәселені шешуге мүмкіндік бар. Тағы да айтамын, ең маңызды міндет – балалардың қауіпсіздігі, – деді министр (sputnik.kz).

ПРЕЗИДЕНТ ТАПСЫРМА БЕРЕДІ

Бұл туралы 16 қарашада өткен Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің отырысында Президент те айтты.

– Мектептерде, колледждерде және жоғары оқу орындарында қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселесі де өзекті, – деді ол. – Оқушылар олардың өмірі мен денсаулығына төнетін нақты және ықтимал қауіптерден толық қорғалуы керек. Бұл үшін білім беру ұйымдарындағы қауіпсіздік жүйесіне бірыңғай талаптарды әзірлеу қажет.

Бүгінде оқу орындары күзет агенттіктерімен бір жыл мерзімге шарттар жасайды. Бірақ қызметтерді сатып алу күнтізбелік жылдың басында жүзеге асырылады, бұл кезде оқу басталып кетеді. Шарттарды бұдан гөрі ұзағырақ мерзімге – үш жылға жасау әлдеқайда тиімді. Сондықтан заңнамаға тиісті өзгерістер енгізу қажет.

Бұған қоса, оқушыларға, мұғалімдерге және ата-аналарға төтенше жағдайлар кезіндегі жүріс-тұрыс туралы нұсқау беруді күшейту керек. Әр адам айналасындағы адамдардың өмірі мен денсаулығы өзінің дұрыс және жедел әрекетімен байланысты болуы мүмкін екенін білуі керек, – деп түйіндеді Тоқаев (informburo.kz).

НӘТИЖЕ

Мінекей, осымен бітті... Жоғарыда айтылғандардан бірдеңе түсіндіңіз бе? Шынымды айтсам, мен түсінген жоқпын... Ұзаққа созылған пандемия салдарынан ақыл-ойым біршама таязданған шығар? Камералар – тамаша! Күзет агенттіктері – керемет! Ал іс жүзінде – үш әйел мектепке баса-көктеп кіріп, жанжал шығарды. Бұл кезде күзет қайда болды және камералар бұған қалай көмектесті? Бұдан әрі бұл мәселе қалай шешілмек?

Талаптар, тексерулер, тапсырмалар... Құр сөз...

образования и науки Казахстана А. Аймагамбетов объявил о республиканской проверке в школах страны во второй половине ноября. Во время аппаратного совещания министр обратился к управлению образования столицы.

– Мы дали специальное задание, чтобы охрана была специализированная, как раз для таких ситуаций. Произошедшая ситуация показывает, что проблема полностью не решена. Поэтому во второй половине ноября по всей стране будет проведена дополнительная республиканская проверка. Необходимое время дано, решение есть, средства выделены, есть возможность решить проблему. Повторю, что самая главная задача – безопасность детей, – высказался министр (sputnik.kz).

ПРЕЗИДЕНТ ПОРУЧАЕТ

Об этом же говорил и Президент на заседании Национального совета общественного доверия 16 ноября.

– Актуальным является и вопрос обеспечения безопасности в школах, колледжах и вузах, – сказал он. – Учащиеся должны быть полностью защищены от реальных и потенциальных угроз их жизни и здоровью. Для этого нужно разработать единые требования к системам безопасности в организациях образования.

Сегодня учебные заведения заключают договоры с охранными агентствами сроком на один год. Но закупки услуг проводятся в начале календарного года, когда занятия уже идут. Гораздо эффективнее заключать договоры на более продолжительный период – три года. Поэтому потребуется внести соответствующие изменения в законодательство.

Кроме того, следует усилить инструктаж учащихся, педагогов и родителей о поведении в условиях чрезвычайных ситуаций. Каждый должен осознавать, что от его правильных и оперативных действий могут зависеть жизни и здоровье окружающих, – заключил Токаев (informburo.kz).

РЕЗУЛЬТАТ

Ну вот, собственно, и все... Вы поняли что-нибудь из вышесказанного? Если честно, я нет... Может, я несколько поглупела во время затянувшейся пандемии? Камеры – прекрасно! Охранные агентства – замечательно! А по факту – три женщины ворвались в школу и устроили скандал. И где была в этот момент охрана и как в этом помогли камеры? Как с этим быть дальше?

Требования, проверки, поручения... Бла-бла-бла...

Оқушыларға, мұғалімдерге және ата-аналарға төтенше жағдайлар кезіндегі жүріс-тұрыс туралы нұсқау беруді күшейту керек.

Следует усилить инструктаж учащихся, педагогов и родителей о поведении в условиях чрезвычайных ситуаций.

Кәдімгі кертартпа бюрократиялық қағазбастылық ... Ал әрекеттер қайда?

Ұзақ уақыт бойы ақпарат іздеп интернетті ақтардым, мемлекеттік органдардың сайттарына да кірдім... Және тапқанымды назарларыңызға ұсынамын (шынымды айтсам, бұл ақпаратқа қатысты күмәнім бар). Айыпқа бұйырмаңыздар.

Сонымен. informburo.kz-тің хабарлауынша, Нұр-Сұлтандағы № 58 мектепте болған оқиға негізінде Білім министрлігі облыстардың, Нұр-Сұлтан, Алматы және Шымкент қалаларының әкімдіктеріне «Білім беру ұйымдарында оқыту, тәрбиелеу процесі кезінде оқушылардың қауіпсіздігін сақтау шараларын күшейту туралы» хат жолдаған.

«Қолданыстағы заңнамаға сәйкес, мектеп қызметкерлеріне (күзетке) балалардың өмірі мен денсаулығына қауіп төнген кез келген жағдайда, сондай-ақ ішкі тәртіп ережелері бұзылған жағдайда полиция шақырту немесе дабыл түймесін пайдалану құқығы берілген», – деп атап өтті Білім министрлігі.

Мен бұған қалай түсініктеме берерімді білмеймін...

Обычная чиновничья рутинная волокита... А где действия?

Я долго шерстила интернет в поиске информации, также заходила на сайты госорганов... И представляю вам то, что нашла (если честно, у меня сомнения относительно этих сведений). Не судите строго.

Итак. Как сообщило informburo.kz, на основе инцидента в школе № 58 Нур-Султана Минобразования направило в акиматы областей, городов Нур-Султан, Алматы и Шымкент «письмо об усилении мер по соблюдению безопасности учащихся в организациях образования во время учебно-воспитательного процесса».

«Согласно действующему законодательству школьному персоналу (охране) предоставлено право вызова полиции или использование тревожной кнопки при любых угрозах для жизни и здоровья детей, а также в случаях нарушения внутреннего распорядка», – подчеркнули в Минобразования.

Я не знаю, как это комментировать...

Мадина НИЯЗОВА.

Жақсы тақырып, солай емес пе? Ең бастысы, ақпаратқа толы. Әңгіме тек Алматы үшін емес, одан өзге жерлер үшін де өзекті күрделі мәселеге – ағаштардың құлауына арналады.

АЛҒЫСӨЗ

Мереке алдында мен ауа райы болжамын білмек болдым. Не күту керек, қалай киіну керек, қайда бару керек. Мұз айдынына, әрине, бармаймын. Қыстың суығы бір жағынан қуантады, екінші жағынан ренжітеді – бұл талғам мәселесі... gismeteo.kz сайты үміттендірді – оңтүстік астанада 31 желтоқсан мен 1 қаңтарда ауа температурасы +8 °С, бірақ Жаңа жылға бірнеше күн қалғанда – қар, көктайғақ болмақ, жалпы, Алматы қысының барлық «артықшылықтарын» бастан кешпекпіз.

Мен сіздерді өзімнің әйелге тән логикама сүңгітпей-ақ қояйын. Отбасымның еркектер жағы оған көбіне күмәнмен қарайды, өйткені қорытындылар көбіне бастапқы деректермен сәйкес келмейді. Бірақ ханымдар мені түсінеді, нейрофизиологтар да бұл туралы жиі айтады, бос уақытта оқып көріңіз. Сонымен, мерекені жоспарлай отырып, сүйікті мерекемнің қарсаңындағы жабысқақ қар туралы ойлай отырып, мен ағаштар туралы, дәлірек айтсақ, бұл күндері көшеде мұқият болу керектігі туралы ойладым, өйткені, өкінішке орай, мұндай ауа-райында өте қауіпті.

Маусым сайын, жыл сайын үнемі көретініміз бір нәрсе: жауын-шашыннан кейін жолда жатқан бұтақтар, тіпті құлаған тұтас ағаштар. Олар жолда жатса, жақсы ғой. Бұған үйреніп те кеттік. Бұл көрініс бізге, ҚР-ның ең ірі қалаларының бірінің тұрғындарына, мезгіл-мезгіл қайталанатын жер сілкіністері сияқты етене таныс. Біз бұл уақытта тротуармен жүрмеуге тырысамыз, бірақ ең дұрысы, егер ондай мүмкіндік болса, үйден мүлдем шықпау керек... Адам бәріне үйренеді...

Ағаштар немесе бұтақтар құлайды. Бұл қалыпты жайт. Бұл барлық кезде ауа райына байланысты емес. Олар жай ғана қурауы немесе сынуы мүмкін. Келісемін, бұлай болады. Бірақ бұған біреу жауап беру керек қой. Және де олар, сырттай тәп-тәуір болып көрінсе де жерге құлайды, адамдарға зақым келтіреді және зиян тигізеді. Ауа райы туралы сайтты шолғаннан кейін менде осындай сұрақтар туындады. Ал, анықтап көрейік.

ФАКТІЛЕР

Негізсіз болмас үшін мен фактілер іздей бастадым. Олар тез-ақ табылды.

«Ағымдағы жылдың тамыз айында әлеуметтік желілерде пайда болған видеодан биік ағаштың бірнеше көліктің үстіне құлағанын көрдік. «Қаз-Ақпарат» ХАА түсініктемесі бойынша, төтенше жағдайлар департаментінің «112» нөміріне Медеу ауданының Абдуллиндер көшесінде ағаштың құлағаны туралы хабарлама келіп түскен. Оқиға

Хороший заголовок, не правда ли? А главное, информативный. Разговор пойдет об очень серьезной проблеме, которая актуальна не только для Алматы, – это падающие деревья.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Незадолго до праздников я решила узнать прогноз погоды. Что ждать, как одеваться, куда идти. Каток, конечно, отменяется. Нынче самые суровые месяцы, с одной стороны, радуют, с другой огорчают – это дело вкуса... Сайт gismeteo.kz обнадежил – температура в южной столице 31 декабря и 1 января +8 °С, а вот за несколько дней до Нового года много снега, гололедица, в общем, все прелести алматинской зимы.

Не буду вводить вас в лабиринты моей женской логики. Мужская часть моей семьи часто в ней сомневается, так как умозаключения часто не совпадают с вводными данными. Но дамы меня поймут, да и нейрофизиологи рассказывают часто об этом, почитайте на досуге. Так вот, планируя торжество и размышляя о мокром снеге накануне моего любимого праздника, я подумала о деревьях, точнее, о том, что надо аккуратнее ходить в эти дни по улицам, так как, к сожалению, в такую погоду это весьма небезопасно.

Из сезона в сезон, из года в год одно и то же: рухнувшие ветки, а то и целые деревья на дороге после выпавших осадков. И хорошо, если на дороге. Мы научились с этим жить. Эта картинка для нас, жителей одного из крупнейших городов РК, стала такой же привычной, как периодически повторяющиеся землетрясения. Просто стараемся не ходить по тротуарам в эту пору, а лучше, если есть такая возможность, вообще не выходить из дома... Человек ко всему привыкает...

Деревья или ветки падают. Это данность. И не всегда из-за погодных условий. Просто потому, что высохли или сломались. Согласна, так бывает. Но кто-то же должен за это отвечать? И почему они, вполне здоровые на вид, обрушиваются наземь, калеча людей и причиняя ущерб? Вот такие вопросы возникли у меня после простого просмотра сайта о погоде. Ну давайте разбираться.

ФАКТЫ

Чтобы не быть голословной, начала поиски фактов. Их долго искать не пришлось.

«В августе этого года в социальных сетях появилось видео, на котором видно, что огромное дерево упало на несколько машин. Как прокомментировали МИА «Казинформ», в департаменте по чрезвычайным ситуациям на линию «112» поступило сообщение о падении дерева в Медеуском районе по ул. Абдуллиных. На место происшествия были

орнына 109 құтқару қызметі жіберілген, жеткен соң құтқарушылар құрбандар мен зардап шеккендер жоқ екенін, бірақ биік ағаштың сегіз көліктің үстіне құлағанын хабарлады. Оқиға орнында 2 бірлік техника, «109» құтқару қызметінің 4 қызметкері, Медеу ауданы әкімдігінің 5 қызметкері жұмыс істеді. Медеу ауданының ТЖ жөніндегі басқармасы іс материалдарын қорытындылап, Медеу аудандық полиция басқармасына тергеуге жіберді. Ағашты кесіп, жолдың көлік жүретін бөлігін тазалау жұмыстары жүргізілуде», – деп хабарлады ведомство. Сондай-ақ ТЖД көлік иелеріне көліктерін қураған ағаштар мен нашар бекітілген конструкциялардан алыс қоюға кеңес берді».

Адам шығыны бар-жоғын білгім келеді.

Сонау 2010 жылы «Караван» мамыр айының соңында алматылықтардың Құрманғазы мен Шагабутдинов көшелерінің қиылысында болған жан түршігерлік қайғылы оқиғаның куәсі болғанын жазды: сол күні ауа-райы желсіз болса да, студент бойжеткеннің үстіне қураған ағаш бұтағы құлаған. Ашық бас сүйек-ми жарақатынан қыз оқиға орнында көз жұмды. Куәгерлердің айтуынша, қыздың құлағында құлаққап болған, ағаштың сықырлағанын естімеген.

Айтпақшы, бұтақ құлаған жерден бірнеше қадам жерде балабақша бар. Мұнда күнде сәбилерімен бірге ата-аналар өтеді. Жаңалықтарда хабарланғандай, балабақша меңгерушісі қураған ағаштарды кесіндер деген өтінішпен коммуналдық қызметтерге бірнеше рет жүгінген...

Бұл оқиға 2010 жылы болды, одан бері қаншама жыл өтті... Қыз балаға обал болды... Мұндай қайғылы оқиғалар қайталанбауы үшін не істелді? Тағы адам шығыны болды ма және қазір жағдай қалай?

направлены службы спасения 109, по прибытии спасатели сообщили, что жертв и пострадавших нет, однако массивное дерево упало на восемь автомашин. На месте происшествия работали 2 единицы техники, 4 сотрудника службы спасения «109», 5 сотрудников акимата Медеуского района. Управлением по ЧС Медеуского района материалы дела будут обобщены и направлены по подследственности в УП Медеуского района. Проводятся работы по распилу дерева и очистке проезжей части дороги», – сообщили в ведомстве. Также в ДЧС порекомендовали автовладельцам парковать автомобили вдали от сухих деревьев и слабо укрепленных конструкций».

Хотелось бы знать, человеческие жертвы были?

Еще в далеком 2010 году «Караван» писал, что в конце мая алматинцы стали свидетелями жуткой трагедии, произошедшей на углу улиц Курмангазы и Шагабутдинова: на студентку упала ветка сухого дерева, хотя погода в тот день стояла почти безветренная. От полученной открытой черепно-мозговой травмы девушка скончалась на месте. Очевидцы говорят, что она была в наушниках и не слышала треск дерева.

Между прочим, в нескольких шагах от места, где упала ветка, находится детсад. Ежедневно здесь проходят родители с малышами. Как сообщалось в новостных лентах, заведующая детским садом не раз обращалась к коммунальщикам, чтобы те спилили сухие деревья...

Это было в 2010-м, столько лет прошло... Жаль девушку...Что было сделано, чтобы таких трагедий не повторялось? Были ли еще жертвы и как обстоят дела сейчас?

Маусым сайын, жыл сайын көретініміз бір нәрсе: жауын-шашыннан кейін жолда жатқан бұтақтар, тіпті құлаған тұтас ағаштар.

Из сезона в сезон, из года в год одно и то же: рухнувшие ветки, а то и целые деревья на дороге после выпавших осадков.

2021 жылдың шілде айында Алматыда 77 мың апатты ағаш болды.

На июль 2021 года в Алматы было 77 тысяч аварийных деревьев.

23 ПАЙЫЗ

Қуанарлық ақпарат емес.

«Уақытында кесілмеген қураған ағаш адамның өмірін қиюы мүмкін. Оңтүстік астанада 9 жасар баланың үстіне үлкен бұтақ құлаған соңғы оқиға осының дәлелі. Ауыр жарақат алған бала жансақтау бөліміне түсті. Неге екені белгісіз, болған оқиғаға кім жауапты деген сұрақ туындамайды – бұл дерек полиция бөлімінде де, ТЖД-де де тіркелмеген. Ал бала жапа шеккен Әуезов ауданының әкімдігі мүлде үндемеуді жөн көрді. Тағы қанша апат болуы мүмкін? Ресми мәлімет бойынша, ірі мегаполисте 2,5 миллионға жуық ағаш бар. 2021 жылдың шілде айындағы мәлімет бойынша, Алматыда 77 мың апатты ағаш болды. Бұл жалпы жасыл желектердің 23 пайызы, деп хабарлады «Хабар 24» тілшісі.

Иә, төрттен біріне жуығы. Сол кезде телеарна түсініктеме беруді талап етіп, оған жауап алды.

Нұргелді Кеңес, *Қазақ өсімдік қорғау және карантин ҒЗИ ғылыми қызметкері:*

– Бұл ағаштардың жасы 100-150 жыл. Олардың сыртқы түріне қарасаңыз, әдемі және сау көрінеді. Бірақ біз бұрғымен ағаш үлгісін алғанда олардың нақты күйін көреміз. Олардың іші көбіне құрғақ болады. Бұл қауіпті. Мұндай ағаштар жаяу жүргіншілердің үстіне құлауы немесе көліктерді зақымдауы мүмкін.

Олжас Жаныспаев, *ЖЭБ жасыл қор мониторингі және басқару басшысы, Алматы қ.:*

– Алматы қаласының жұртшылығы өте белсенді. Барлық процестерге қатысады. Ортақ пайдаланатын жерлерде апатты ағаштар кездеседі. Олар тас жолдарда, адамдар тығыз тұратын аудандарда болады. Біз де телефон соғып, халықпен жұмыс жасаймыз. Көбі ағаштарды кесуге қарсы.

23 ПРОЦЕНТА

Эта информация не радует.

«Не вовремя спиленное засохшее дерево может покалечить жизнь человека. Последний случай, когда в южной столице на 9-летнего ребенка упала большая ветка, тому доказательство. Мальчик с тяжелыми травмами оказался в реанимации. О том, кто понесет ответственность за случившееся, речь почему-то не идет – ни в департаменте полиции, ни в ДЧС данный факт не зарегистрирован. А акимат Ауэзовского района, где пострадал ребенок, и вовсе решил отмолчаться. Сколько еще несчастных случаев может произойти? По официальной информации, в крупном мегаполисе около 2,5 млн деревьев. На июль 2021 года в Алматы было 77 тысяч аварийных деревьев. Это 23 процента от общего количества зеленых насаждений, сообщал корреспондент «Хабара 24».

Да, почти четверть. Телеканал тогда потребовал комментарии, на что получил ответ.

Нургельды Кенес, ***научный сотрудник КазНИИ защиты и карантина растений:***

– Этим деревьям по 100-150 лет. С виду они выглядят красивыми и здоровыми. Но когда мы берем пробу древесины с помощью бура, то видим их реальное состояние. Очень часто внутри они сухие. Это опасно. Такие деревья могут упасть на пешеходов или повредить машины.

Олжас Джаныспаев, ***руководитель отдела мониторинга и управления зеленым фондом УЗЭ г. Алматы:***

– У нас общественность города Алматы очень активная. Во всех процессах участвует. На землях общего пользования деревья попадаются аварийные. Бывает, где-то на магистралях, в жилых микрорай-

Ағаш кесуге рұқсатты тек қалалық жасыл экономика басқармасы береді. Осыдан кейін міндетті түрде кесілген ағаш орнына жаңа ағаштар отырғызу қажет.

Разрешение на вырубку дает только управление зеленой экономики города. После этого обязательно проводят компенсационную посадку.

Егер ағаш кәрі болса және оны сақтау мүмкін болмаса, оны кесіп тастайды. Ағаш кесуге рұқсатты тек қалалық жасыл экономика басқармасы береді. Одан кейін орнына міндетті түрде жаңа ағаш отырғызылады. Бір ағаш кесілген соң орнына 10 жаңа ағаш отырғызылу керек.

24.kz тілшісі **Анастасия Вылегжанина** *репортажды сол кезде былай қорытындылады:*

– Тұрғындар өз аумағында адам өміріне қауіп төндіретін қураған ағаш немесе бұтақтардың барын байқаса, олар қайғылы оқиғаның алдын ала алады. Ол үшін egov арқылы санитарлық кесуге өтініш беру керек. Содан кейін жасыл экономика басқармасының маманы тиісті жерге келіп, ағаштың жағдайын бағалайды. Мамандардың есептеуі бойынша, Алматыда 450 мың зақымдалған ағаш бар. Бірақ оларды құтқаруға болады. Бұл үшін күтім дұрыс болуы керек. Зиянкестерге қарсы биологиялық өңдеуді, қоректендіруді, тамыр жүйесін ынталандыруды уақтылы жүргізу қажет. Және міндетті түрде суару керек (24.kz).

НЕЛІКТЕН?

«Зақымдалған ағаштар» деген жаңа терминді байқадық.

онах, где очень много людей живут. Мы вызываем тоже и с общественностью отрабатываем. Многие против вырубки деревьев.

Если дерево старое и не подлежит сохранению, то его спиливают. Разрешение на вырубку дает только управление зеленой экономики города. После этого обязательно проводят компенсационную посадку. Вырубив одно дерево, нужно посадить 10 новых.

Анастасия Вылегжанина, ***корреспондент 24.kz, тогда так подытожила репортаж:***

– Если жители заметили, что в их районе есть засохшее дерево или ветки, которые угрожают жизни людей, они могут предотвратить беду. Для этого надо подать заявку через egov на санитарную обрезку. Затем специалист управления зеленой экономики приедет на место и оценит состояние дерева. По подсчетам специалистов, в Алматы 450 000 угнетенных деревьев. Но их можно спасти. Для этого уход должен быть надлежащим. Нужно вовремя проводить биологическую обработку против вредителей, подкормку, стимуляцию корневой системы. И обязательно поливать (24.kz).

Жоғарыда айтқанымдай, ағаштың құлауына көбіне дауыл желдер себеп, бірақ тынық ауа-райында да ағаш күтпеген жерден құлауы мүмкін. Олар неліктен құлайды? Мұның себептері бар, ешбір дің өзінен өзі құламайды. Ол аз дегендей, сау, жақсы қалыптасқан ағаш пәрменді сыртқы жүктемелерге төтеп бере алады және қатты желге құлай қоймайды. Бұл күрделі тірі организм, оның тұрақтылығы көбіне оның қалай өсіп-дамитынына байланысты.

Ағаштардың құлауының және (немесе) олардың зақымдалуының төрт негізгі себебі бар: діннің шіруден елеулі зақымдануы, тамыр жүйесінің тұтастығының бұзылуы, діннің қатты қисаюы, ұшар басының дұрыс дамымауы.

Сонда осының бәрімен неліктен ешкім айналыспайды? Мүмкін, айналысатын шығар, бірақ дұрыс айналыспайды. Мұның себептері қандай?

Н.Э. Бауман атындағы ММТУ «Экология және орманды қорғау» кафедрасының доценті, «Салауатты орман» ағаш сараптамалары орталығының жетекшісі **С. Пальчиков** *бұл туралы өз пікірін білдірді. Өйткені аталған мәселеден тек алматылықтар ғана зардап шегіп отырған жоқ, бұл бүкіл әлемде өзекті:*

– Құрал-саймандар ғана емес, кәсіби мамандар да жетіспейді. Неліктен тұрғындар көктемде ағаштардың аямастан кесілуіне шағымданады? Өйткені бұнымен биомеханика, статика және дендрология жөніндегі білімдерді ескермей кәсіпқой емес адамдар айналысады, дейді Пальчиков. – Мәскеуде өсімдіктің көптігі қуантады, бірақ екпелердің басым бөлігі кеңес дәуірінен қалған. Олар сенбіліктерде салтанатты түрде отырғызылды, содан кейін бұл көшеттер шөп-шаламға айналды. Мысалы, бізде бәсекелес (екі немесе одан да көп) діндері бар көптеген кәрі ағаштар, ірі бүйір бұтақтары бір жағына созылған ағаштар кездеседі – бұның бәрі күтім қателіктері. Бұтақтары қисайған ағаштар жарылады, сосын ол жерге шірік қоздырғыштары түседі. Ал бұл 90% жағдайда ағаштың құлауына себеп болды.

Тағы бір себеп – шабылған тамырлар немесе олар өсетін орынның болмауы. Пальчиковтың айтуынша, мұндай ағашты маман анықтай алғанымен, кәсіпқой емес адам анықтай алмайды. Ағаштарды отырғызу, күту және олардың жай-күйін бақылаудың (соның ішінде аспаптық) федералды ережелерін қабылдау аталған жағдайға әсер етуге көмектеседі, деп санайды сарапшы (rg.ru).

ҰСЫНЫСТАР

Мұндай жағдайларды болдырмау үшін бұдан әрі не істеу керек? Біздің «темір тұлпарлар» ағаштардың осылай құлауынан жиі зардап шегетіндіктен, оларды сақтау туралы кеңес беріледі.

- **КӨЛІКТІ ҚАЛАЙ ҚОЮ КЕРЕК**

ПОЧЕМУ?

Наблюдаем новый термин – «угнетенные деревья».

Как я уже говорила выше, чаще всего такие разрушения оставляют после себя штормовые ветра, но дерево может рухнуть и совершенно неожиданно при тихой погоде. Отчего же они падают? На это есть причины, ни один ствол не обрушится просто так. Более того, здоровое, правильно сформированное дерево способно выдержать серьезные внешние нагрузки и устоять при сильном шквалистом ветре. Это сложный живой организм, его устойчивость во многом зависит от того, как он растет и развивается.

Главных причин падения деревьев и (или) их разрушения четыре: значительное повреждение ствола гнилью, нарушение целостности корневой системы, сильный наклон ствола, неправильно развитая крона.

Ну и почему этим не занимаются? А может, занимаются, но неправильно? Каковы причины?

С. Пальчикова, ***доцент кафедры «Экология и защита леса» МГТУ им Н.Э. Баумана, руководитель Центра древесных экспертиз «Здоровый лес» высказывает на этот счет свое мнение. Ведь от этой проблемы страдают не только жители Алматы, она актуальна во всем мире:***

– Не хватает не только инструментов, но и профессионалов. Почему жители весной жалуются на варварскую обрезку деревьев? Потому, что занимаются этим непрофессионалы без учета биомеханики, статики и знаний по дендрологии, – рассказывает Пальчиков. – Москве повезло, что у нее много растительности, но большая часть посадок осталась с советского времени. Сажали на субботниках под фанфары, а потом эти саженцы росли соринками. Например, у нас много возрастных деревьев с конкурирующими (двумя и более) стволами, есть экземпляры с крупными боковыми ветвями, уходящими в одну сторону, – это все ошибки в уходе. Деревья с перекосом ветвей дают трещины, туда попадают возбудители гнили. А она в 90 процентах случаев становилась причиной падения дерева.

Еще одна причина – подрубленные корни или отсутствие места для их роста. Специалист, как считает Пальчиков, такое дерево выявит, а вот непрофессионал не сможет. Повлиять на ситуацию поможет принятие федеральных правил посадки, ухода и контроля (в том числе инструментального) за состоянием деревьев, считает эксперт (rg.ru).

РЕКОМЕНДАЦИИ

Что же предпринять дальше, чтобы не было таких случаев? Так как чаще всего от подобных палений страдают наши «железные кони», эксперты дают советы по их сохранению:

Тұрақ орны ағаштардан мүмкіндігінше алыс болсын. Егер тұрақ маңында ағаштар болса, теректерден аулақ болыңыз: олар шіріп, басқа ағаш түрлеріне қарағанда жиі құлайды, Германияда оларды қалаларға отырғызуға тіпті заңмен тыйым салынған. Бұған қоса, олардың сүрегі сынғыш, сондықтан үлкен бұтақтардың көліктерге құлау жағдайлары жиі кездеседі. Кәрі ағаштарда, көп жағдайда, көктеректе, талда, жөке ағашында шірік болады.

Емендер, шегіршіндер, шағандар, үйеңкілер, қарағайлар сирек шіриді, бірақ олардың арасында да апаттық жағдайдағы ағаштар болады.

Автокөлікті тұраққа қалдырмас бұрын, жақын маңдағы ағаштарды қарап шығыңыз: олар көлікке қарай қатты қисайып тұрған жоқ па, бұтақтарында шіру белгілері (діңінің кебуі, ісінуі, қуыстың болуы) жоқ па? Осыдан кейін ғана өз шаруаңызбен кете берсеңіз болады.

• КӨЛІГІҢІЗГЕ АҒАШ НЕМЕСЕ ІРІ БҰТАҚ ҚҰЛАСА, НЕ ІСТЕУ КЕРЕК?

Ең алдымен, уайымдамаңыз: тәжірибеге сенсек, сізге келтірілген материалдық және моральдық зиянның өтелуі әбден мүмкін. Егер көлігіңізде аталған жағдай бойынша келтірілген зиянның орнын толтыруды қамтамасыз ететін сақтандыру полисі болса, сіздің жолыңыз болды деген сөз.

Егер сізде мұндай полис болмаса, құлаған ағашты өзіңіз фотоға және видеоға түсіріңіз. Сонымен қатар, полиция өкілдері хаттама жазуы керек. Және де құлаған ағашты сол жерге байланыстырып түсіру керек, яғни оны жақын маңдағы ғимараттардың, қоршаулардың және т.б. фонында түсіру қажет. Содан кейін ағаштың сынған жерін және қалған бөлігін жақыннан түсіруіңіз керек. Тіпті кейін ағаштың барлық бөліктері алынып, түбірі алынып тасталса да, сарапшы ағаштың құлау себебін фотосуреттерден немесе бейнематериалдар бойынша анықтай алады. Сот мұндай сараптамаларды еш қиындықсыз тағайындайды және қабылдайды.

• КАК ПАРКОВАТЬ АВТОМОБИЛЬ

Выбирать место для парковки нужно как можно дальше от деревьев. Если деревья возле парковки все же есть, избегайте тополей: они гниют и падают чаще всех остальных пород, в Германии их даже законодательно запрещено сажать в городах. К тому же они имеют ломкую древесину, поэтому нередки случаи обрушения на автомобили крупных ветвей. В зрелом возрасте в большинстве случаев имеют гниль осины, ивы, липы.

Дубы, вязы, ясени, клены, сосны гнилями поражаются в гораздо меньшей степени, хотя и среди них встречаются аварийные экземпляры.

Прежде чем оставить автомобиль на парковке, осмотрите близко расположенные деревья: нет ли у них сильного наклона в сторону автомобиля, нет ли признаков стволовой гнили (сухобочина, вздутие, дупло). Только после этого можно спокойно идти по своим делам.

• ЧТО ДЕЛАТЬ, ЕСЛИ НА ВАШ АВТОМОБИЛЬ УПАЛО ДЕРЕВО ИЛИ КРУПНАЯ ВЕТВЬ?

В первую очередь не волнуйтесь: практика показывает, что возместить причиненный вам материальный и моральный ущерб вполне реально. Если на автомобиль имеется страховой полис, предполагающий возмещение ущерба по данному случаю, вам повезло.

Если же такого полиса у вас нет, помимо вызова к месту падения дерева полиции, представители которой составят протокол, необходимо самому сделать фото- или видеосъемку упавшего дерева. При этом начать съемку следует с привязки упавшего дерева к местности, т. е. запечатлеть его на фоне расположенных поблизости строений, забора и т. п. Потом нужно снять крупным планом место слома на упавшей части дерева и на оставшейся. Даже если впоследствии все части дерева будут увезены и удален пень, эксперт сможет установить причину падения дерева по фотографиям или видеоматериалам. Суд подобные экспертизы без проблем назначает и принимает.

Тұрғындар өз аудандарында адамдардың өміріне қауіп төндіретін қураған ағаш немесе бұтақтардың барын байқаса, олар апаттың алдын ала алады.

Если жители заметили, что в их районе есть засохшие дерево или ветки, которые угрожают жизни людей, они могут предотвратить беду.

Ағаштардың құлауынан көбіне «темір тұлпарларымыз» зардап шегеді.

Чаще всего от подобных палений страдают наши «железные кони».

Оқиға туралы арнайы органдарға хабарлаңыз. Өтініштің тіркеу нөмірін білуге тырысыңыз. Одан әрі материалдық шығынды бағалау үшін сарапшы шақырыңыз және жасыл желектерді күтіп-ұстауға қай ұйым жауапты екенін анықтаңыз. Оған барлық құжаттардың көшірмелерін қоса отырып, құлаған ағаштан келтірілген материалдық шығынды өтеуді талап ететін талап арыз жіберіңіз. Егер ұйым сіз көрсеткен мерзімде шығынды өтемесе, оны сотқа беріңіз. Талап арызды беру кезінде қолда бар барлық құжаттар, фотосуреттер мен бейнематериалдар компакт-дискіге жазылуы керек, олар іс материалдарына енгізіледі. Содан кейін сарапшыға сот ісінің материалдарын ұсына отырып, ағаштың құлау себептерін анықтау үшін сот-биологиялық сараптама тағайындау туралы сотқа жүгіну керек (givoyles.ru).

ӨЗІҢІЗГЕ АЙТЫҢЫЗ...

Адам шығынын қалай болдырмауға болады? Өкінішке қарай, менде бұған жауап жоқ. Мен өзімнің сүйікті қаламда тұрамын. Жүрген жерімде ағаштарды бақылап жүремін. Көбіне мен мұны автоматты түрде, бейсаналы түрде жасаймын, кейде ұмытып кетемін. Бұған қалай жол бермеуге болатынын білмеймін.

Биыл күзде аулам «тазартылды». Ағаштардағы бұтақтар кесілді, қатты кесілді. Бұдан ауламның әдемілігіне нұқсан келді ме? Иә. Жеңілдеп қалдым ба? Иә. Басқа аудандарда да осындай жұмыстар жүргізіліп жатқанын байқадым. Сондықтан уәкілетті тұлғалардың есептері мен статистикаға тоқталмаймын.

Қалай болғанда да, атқарушы органдар не істесе де, біз өзіміз үшін жауаптымыз. Мәселе бар және ол жойылмайды. Сондықтан үйден шыққанда және шамды өшіргенімізді және телефонымызды (немесе көліктің кілтін) алғанымызды еске түсіре отырып, ойша тағы бір сөзді айтыңыз: «Абай бол! Ағаш!» Бұл сөз сіздің көлігіңізді ғана емес, өміріңізді де аман алып қалуы мүмкін.

Известите о случившемся специальные органы. Постарайтесь узнать регистрационный номер заявки. Далее пригласите эксперта для оценки материального ущерба и выясните, какая организация отвечает за содержание зеленых насаждений. Направьте ей претензию с требованием компенсировать причиненный упавшим деревом материальный ущерб, приложив копии всех документов. Если в указанный вами срок организация ущерб не выплатила, подавайте на нее в суд. При подаче искового заявления необходимо все имеющиеся документы, фотографии и видеоматериалы записать на компакт-диск, они будут включены в материалы дела. Затем следует ходатайствовать перед судом о назначении судебно-биологической экспертизы по установлению причин падения дерева с предоставлением эксперту материалов судебного дела (givoyles.ru).

СКАЖИ СЕБЕ...

А как избежать человеческих жертв? Увы, на это у меня нет ответа. Я живу в своем городе, который я люблю. Я привыкла наблюдать за деревьями там, где я хожу. Часто я это делаю автоматически, неосознанно, иногда забываю. Я не знаю, как этого избежать.

Этой осенью мой двор «почистили». Спилили ветки на деревьях, причем сильно. Стало ли менее атмосферно? Да. Вздохнула ли я с облегчением? Тоже да. Я вижу, что подобные работы проводятся и в других районах. Поэтому я не буду останавливаться на отчетах уполномоченных лиц и на статистике.

Как бы там ни было, что бы исполнительные органы ни предпринимали, мы ответственны за себя. Проблема присутствует, и она не исчезнет. Поэтому, выходя из дома и отмечая про себя, выключили ли мы свет и не забыли ли телефон (или ключи от авто), произнесите в уме еще одну фразу, которая, возможно, сохранит не только вашу машину, но и жизнь: «Осторожно! Дерево!»

Анастасия ДЕМЕНТЬЕВА.

СҰРАҢЫЗ – ЖАУАП БЕРЕМІЗ

СПРАШИВАЙТЕ – ОТВЕЧАЕМ

Мен Алматы облысында бес қабатты тұрғын үйде тұрамын. Ауладағы алаң қараусыз қалған, оны ешкім күтіп-ұстамайды, үйде пәтер иелерінің кооперативі (ПИК) жоқ. Заңда көппәтерлі үйде ПИК-тің болуы туралы норма бар ма және оны қалай құру керек?

Бұған дейін, 2019 жылы өзгерістер енгізілгенге дейін, Қазақстан Республикасының «Тұрғын үй қатынастары туралы» Заңының (бұдан әрі – Заң) 42-бабына сәйкес,пәтерлердің, тұрғын емес үй-жайлардың меншік иелері кондоминиум объектісін басқару, оны күтіп-ұстауды қаржыландыру және кондоминиум объектісі ортақ мүлкінің сақталуын қамтамасыз ету үшін кондоминиум объектісін басқару нысандарының бірін таңдауға міндетті болды. Үй-жай (пәтер) меншік иелерінің кооперативі немесе ПИК кондоминиум объектісін басқарудың осындай нысандарының бірі болды. Осылайша, Сіздің үйде ПИК немесе кондоминиум нысанын басқарудың қандай да бір басқа түрі болуы керек.

Қазіргі уақытта Қазақстанда 2020 жылдың 7 қаңтарынан бастап Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 26 желтоқсандағы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» № 284-VI ҚРЗ Заңы күшіне енді. Осы Заңға сәйкес кондоминиум объектісін басқару, оны күтіп-ұстауды қаржыландыру және кондоминиум объектісінің ортақ мүлкінің сақталуын қамтамасыз ету үшін пәтерлердің, тұрғын емес үй-жайлардың меншік иелері кондоминиум объектісін басқару нысандарының бірін таңдауы тиіс:

1) көппәтерлі тұрғын үй мүлкі иелерінің бірлестігі (бұдан әрі – МИБ);

2) көппәтерлі тұрғын үйдің жай серіктестігі (бұдан әрі – жай серіктестік).

Әрбір үйде МИБ құру ПИК-тің автоматты түрде таратылуына әкеп соқпайды, өйткені 2022 жылдың 1 шілдесіне дейін ПИК үшін ауысу ережелері көзделген, бұл ПИК-ке басқарушы немесе сервистік компанияларға қайта құрылуға және үйлерге қызмет көрсету жөніндегі өз қызметін, бірақ олар МИБ немесе жай серіктестік болып таңдалған жағдайда ғана және жасалған шарт негізінде ғана, жаңа мәртебеде жалғастыруға мүмкіндік береді. МИБ (ПИК-ті ауыстыру) құрылған соң үйге іргелес аумақты өздерінің кондоминиумына қосу-қоспауды және оны күтіп-ұстау тәртібін тұрғындардың өздері шеше алады.

Я живу в многоквартирном пятиэтажном жилом доме в Алматинской области. У нас есть дворовая площадка в запущенном состоянии, за которой никто не ухаживает, КСК в нашем доме нет. Предусмотрена ли норма в законе о наличии КСК в многоквартирном доме и как его создать?

Ранее, до внесения изменений в 2019 году, в соответствии со ст. 42 Закона Республики Казахстан «О жилищных отношениях» (далее – Закон), собственники квартир, нежилых помещений для управления объектом кондоминиума, финансирования его содержания и обеспечения сохранности общего имущества объекта кондоминиума обязаны были выбрать одну из форм управления объектом кондоминиума. Одной из таких форм управления объектом кондоминиума и был кооператив собственников помещений (квартир) или КСК. Таким образом, КСК или какая-либо другая форма управления объектом кондоминиума в Вашем доме должен был быть.

В настоящее время в Казахстане с 7 января 2020 года вступил в силу Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты РК по вопросам жилищно-коммунального хозяйства» от 26 декабря 2019 года, в соответствии с которым собственники квартир, нежилых помещений для управления объектом кондоминиума, финансирования его содержания и обеспечения сохранности общего имущества объекта кондоминиума обязаны выбрать одну из форм управления объектом кондоминиума:

1) объединение собственников имущества многоквартирного жилого дома (далее – ОСИ);

2) простое товарищество многоквартирного жилого дома (далее – простое товарищество).

Создание в каждом доме ОСИ не влечет за собой автоматического упразднения КСК, так как определены переходные положения для КСК до 1 июля 2022 года, что предоставляет возможность КСК реорганизоваться в управляющие или сервисные компании и уже в новом статусе продолжить свою деятельность по обслуживанию домов, но только в случае если они будут выбраны ОСИ или простым товариществом и только на основании заключенного договора. После создания ОСИ (замены КСК) жители сами могут решить, включать ли придомовую территорию в свой кондоминиум, и порядок ее обслуживания.

Менің 12 жасар балам тегін спорт секциясына барады. Ол үнемі жаттығуларға, Қазақстан бойынша жарыстарға қатысады. Жаттықтырушы ұлымның медициналық сақтандыруын тапсыруымды талап етті. Спорт секцияларына баратын балаларды сақтандыру міндетті болып табыла ма? Оларға мұндай сақтандыруды кім рәсімдеуі керек: ата-анасы ма, әлде бала баратын спорт ұйымы ма?

Қазақстан Республикасының «Дене шынықтыру және спорт туралы»Заңына сәйкес, міндетті спорттық сақтандыру бізде тек кәсіпқой спортшылар үшін көзделген.Балалардың жаттығуларға қатысуы үшін сақтандыру қажет емес. Бұл жерде жаттықтырушылар жарақат алған жағдайда баланы қауіп-қатерден сақтауға ұмтылып отырған тәрізді, өйткені, қалай болғанда да, мұндай қауіп бар. Ал тәуекел бар

Мой сын, которому 12 лет, посещает бесплатно спортивную секцию. У него постоянные тренировки, поездки на соревнования по Казахстану. Тренер требует от меня представить медицинскую страховку на сына. Является ли обязательной страховка для детей, которые посещают спортивные секции? Кто должен оформить им такую страховку: родители или спортивная организация, где занимается ребенок?

В соответствии с Законом Республики Казахстан «О физической культуре и спорте», обязательная спортивная страховка у нас предусмотрена только для профессиональных спортсменов. Страховка для посещения тренировок детьми необязательна. Здесь тренеры стремятся, скорее, обезопасить ребенка на случай травмы, ведь, как бы там ни было, риск

жерде жауапкершілік те бар. Балаға мұндай қорғаныстың қажеттігін не қажет еместігін Сіз ата-ана ретінде өзіңіз шешесіз. Жағымсыз оқиғалар орын алған жағдайда кішкентай спортшыға көмек қажет болады, ал сақтандыру төлемі оны тиісті деңгейде қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

есть. А там, где риск, есть и ответственность. И решать Вам как родителю – нужна ли ребенку такая защита. В случае возникновения неблагоприятных событий маленькому спортсмену понадобится помощь, а страховая выплата позволит ее обеспечить на должном уровне.

Жасына байланысты зейнетақыны рәсімдеу кезінде ЗТМО маманы жазбаның астында мөр жоқ деген желеумен 1989-1991 жылдар аралығындағы жеке компаниядағы еңбек өтілімді есепке алмады. ЗТМО маманы дұрыс жасады ма және бұл жағдайда не істеу керек?

1991 жылдағы жағдай бойынша КСРО Еңбек жөніндегі мемлекеттік комитетінің 1974 жылғы 20 маусымдағы № 162 қаулысымен бекітілген Кәсіпорындарда, мекемелерде және ұйымдарда еңбек кітапшаларын жүргізу тәртібі туралы нұсқаулық қолданыста болды. Оның 4.1-тармағында жұмысшы немесе қызметкер жұмыстан босатылған кезде осы кәсіпорында жұмыс істеген кезде еңбек кітапшасына енгізілген барлық еңбек жазбалары, марапаттар мен көтермелеулер кәсіпорын басшысының немесе ол арнайы уәкілеттік берген тұлғаның қолымен және кәсіпорынның мөрі немесе кадр бөлімінің мөрімен куәландырылады деп белгіленді. Жоғарыда айтылғандардан еңбек кітапшаларындағы жазбаларда ұйым мөрінің болуы міндетті болып табылады деген қорытынды шығады. Сіздің еңбек өтіліңіздің расталуына келетін болсақ, Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 35-бабына сәйкес, мына құжаттардың кез келгені:

1) еңбек кітапшасы;

2) тоқтату күні мен оны тоқтатудың негізі туралы жұмыс берушінің белгісі бар еңбек шарты;

3) еңбек шартын жасасу және (немесе) тоқтату негізінде еңбек қатынастарының туындауын және (немесе) тоқтатылуын растайтын жұмыс беруші актілерінен үзінді көшірмелер;

4) жұмыскерлерге жалақы төлеу ведомосынан үзінді көшірмелер;

5) жұмыс беруші қол қойған және мөрімен (ол болған кезде) растаған қызметтік тізім (жұмыскердің жұмысы, еңбек қызметі туралы мәліметтер тізбесі);

6) аударылған міндетті зейнетақы жарналары туралы бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорынан үзінді көшірмелер;

7) жүргізілген әлеуметтік аударымдар туралы Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорынан мәліметтер;

8) жұмыскердің еңбек қызметі туралы мәліметтер қамтылған архивтік анықтама;

9) еңбек қатынастарының болуын растайтын заңды

При оформлении пенсии по возрасту специалист ГЦВП не учел мне стаж работы в частной компании за период с 1989 по 1991 год, мотивируя тем, что под записью нет печати. Прав ли специалист ГЦВП и как поступить в данной ситуации?

По состоянию на 1991 год действовала Инструкция о порядке ведения трудовых книжек на предприятиях, в учреждениях и организациях, утвержденная постановлением Госкомтруда СССР от 20 июня 1974 года № 162, в п. 4.1 которой было установлено, что при увольнении рабочего или служащего все записи о работе, награждениях и поощрениях, внесенные в трудовую книжку за время работы на данном предприятии, заверяются подписью руководителя предприятия или специально уполномоченного им лица и печатью предприятия или печатью отдела кадров. Из изложенного следует вывод, что наличие печати организации в записях трудовых книжек обязательно. Что касается подтверждения Вашего трудового стажа: в соответствии со ст. 35 Трудового кодекса Республики Казахстан, документом, подтверждающим трудовую деятельность работника, может быть любой из нижеперечисленных:

1) трудовая книжка;

2) трудовой договор с отметкой работодателя о дате и основании его прекращения;

3) выписки из актов работодателя, подтверждающих возникновение и (или) прекращение трудовых отношений на основе заключения и (или) прекращения трудового договора;

4) выписки из ведомости выдачи заработной платы работникам;

5) послужной список (перечень сведений о работе, трудовой деятельности работника), подписанный и заверенный печатью работодателя (при ее наличии);

6) выписки из единого накопительного пенсионного фонда о перечисленных обязательных пенсионных взносах;

7) сведения из Государственного фонда социального страхования о произведенных социальных отчислениях;

8) архивная справка, содержащая сведения о трудовой деятельности работника;

фактіні анықтау туралы соттың заңды күшіне енген шешімі жұмыскердің еңбек қызметін растайтын құжат болуы мүмкін.

Сотта өз ұстанымыңызды қорғау үшін, оның ішінде заңды фактіні анықтау туралы істер бойынша, Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексінде көзделген кез келген дәлелдемелерді ұсынуыңызға болады.

9) вступившее в законную силу решение суда об установлении юридического факта, подтверждающего наличие трудовых отношений.

Для отстаивания своей позиции в суде, в том числе по делам об установлении юридического факта, вы можете приводить любые доказательства, предусмотренные Гражданским процессуальным кодексом Республики Казахстан.

Мысалы, мұраға жаңа үміткерлер пайда болғанда және т.б. жағдайларда, нотариус мұраға құқық туралы куәлікті беруден бас тарта ала ма?

Нотариус Сізге мұраға құқық туралы куәлікті беруден бас тарта алады. Бірақ бұл ретте бас тарту Қазақстан Республикасы «Нотариат туралы» Заңының 48-бабының 2 және 3-тармақтарына сәйкес дәлелді болуы керек.Нотариаттық іс-әрекет жасауды өтінген адамға нотариаттық іс-әрекет жасаудан бас тартылған кезде, нотариус нотариаттық іс-әрекет жасауға ол өтініш берген күннен бастап күнтізбелік он күн ішінде жазбаша түрде бас тартудың себебі көрсетілген дәлелді қаулыны береді.Нотариаттық іс-әрекет жасаудан бас тартуға немесе нотариаттық іс-әрекеттің дұрыс жасалмағаны үшін сот тәртібімен шағымдануға болады.

Может ли нотариус отказать в выдаче свидетельства о праве на наследство в случаях, к примеру, появления новых претендентов на наследство и др.?

Нотариус может отказать Вам в выдаче свидетельства о праве на наследство. Но при этом отказ должен быть мотивированным в соответствии с п. 2 и 3 ст. 48 Закона Республики Казахстан «О нотариате». При отказе лицу, обратившемуся за совершением нотариального действия, нотариусом вручается мотивированное постановление в письменном виде с указанием причин отказа в течение десяти календарных дней со дня обращения лица за совершением нотариального действия. Отказ в совершении нотариального действия или неправильное совершение нотариального действия могут быть обжалованы в судебном порядке.

Бұрынғы жұбайым баласына 6 айдан астам уақыт бойы алимент төлемей жүр. Мен оны қылмыстық жауапкершілікке тарта аламын ба және қандай бап бойынша тарта аламын?

Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 139-бабына сәйкес, ата-ананың кәмелетке толмаған балаларын, сол сияқты он сегіз жасқа толған еңбекке қабілетсіз балаларын күтіп-бағуға сот шешімі бойынша қаражат төлеу жөніндегі міндеттерін үш айдан астам орындамауы не кәмелетке толған еңбекке қабілетті адамның өзінің еңбекке қабілетсіз ата-анасын күтіп-бағуға сот шешімі бойынша қаражат төлеуден үш айдан астам жалтаруы не еңбекке қабілетті адамның еңбекке қабілетсіз және материалдық көмекке мұқтаж жұбайын (зайыбын) күтіп-бағуға сот шешімі бойынша қаражат төлеуден алты айдан астам жалтаруы – алты жүз сағатқа дейінгі мерзімге қоғамдық жұмыстарға тартуға не екі жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуге не сол мерзімге бас бостандығынан айыруға жазаланады.Осылайша, жоғарыда аталған заң нормаларына сәйкес, баланың әкесін қылмыстық жауапкершілікке тарту үшін Сіз полицияға арыздануға құқылысыз.

Мой бывший супруг не платит алименты уже более 6 месяцев. Могу ли я привлечь его к уголовной ответственности и по какой статье?

В соответствии со ст. 139 Уголовного кодекса Республики Казахстан, неисполнение обязанностей более трех месяцев родителем по уплате средств по решению суда на содержание несовершеннолетних детей, а равно нетрудоспособных детей, достигших восемнадцатилетнего возраста, либо уклонение более трех месяцев совершеннолетнего трудоспособного лица от уплаты по решению суда средств на содержание своего нетрудоспособного родителя, либо уклонение более шести месяцев трудоспособного лица от уплаты по решению суда средств на содержание нетрудоспособного и нуждающегося в материальной помощи супруга (супруги) – наказывается привлечением к общественным работам на срок до шестисот часов либо ограничением свободы на срок до двух лет, либо лишением свободы на тот же срок. Таким образом, согласно вышеуказанным нормам законодательства, для привлечения отца ребенка к уголовной ответственности Вы вправе обратиться с заявлением в полицию.

Әлемде сан түрлі мереке бар! Пандемияға қарамастан, олардың ішіндегі ең жағымды және романтикаға толы мейрам – Халықаралық құшақтасу күні. 40 жылдан астам уақыт бойы бұл күні мүлдем бейтаныс адамдар құшақтасу арқылы бір-біріне жан жылулығы мен жағымды эмоциялар сыйлайды.

ҚҰШАҚТАСУ – МАҢЫЗДЫ ҒҰРЫП

Каких только праздников нет в мире! Один из самых приятных и романтичных, несмотря на пандемию, – Международный день объятий. Вот уже больше 40 лет в этот день люди, которые абсолютно не знакомы, дарят друг другу в объятиях душевное тепло и положительные эмоции.

ОБЪЯТИЯ – ДЕЛО СЕРЬЕЗНОЕ

ҚҰШАҚТАСУ НЕ ҮШІН ҚАЖЕТ

Жанасу, сипау, құшақтау адамға ғаламат өмір күшін сыйлайды. Және де бұл эротикалық қиял емес, ғылыми дәлелденген дерек. Дәрігерлер мен психологтар достық ниетпен жанасу орталық жүйке жүйесін ынталандырады, қандағы гемоглобин деңгейін, сондай-ақ басқа адамдарға деген мейірбан қатынасқа жауап беретін окситоцин гормонын көбейтеді дейді. Окситоцинді адамдар – ата-

ЗАЧЕМ ОБНИМАТЬСЯ

Прикосновения, поглаживания, объятия обладают огромной жизненной силой. Причем это не эротическая фантазия, а научно доказанный факт. Врачи и психологи утверждают: дружелюбные прикосновения стимулируют центральную нервную систему, повышают в крови уровень гемоглобина, а также гормона окситоцина, который отвечает за благожелательное расположение к другим людям. Окситоцин выраба-

Құшақтасу адам бойында қорғалу сезімінің тууына ықпал етеді.

Объятия способствуют чувству защищенности у человека.

аналар мен балалар, ерлі-зайыптылар, ғашықтар арасындағы эмоционалдық жақындықты күшейту үшін гипофиз өндіреді. Айтпақшы, окситоцин стресс гормондарының деңгейін төмендетеді, организмнің жұқпалы және онкологиялық ауруларға қарсы тұру қабілетін арттырады, сонымен қатар аутоиммундық аурулар қаупін азайтады. Тіпті американдық дәрігерлер пациенттерге: «Күніне төрт-бес рет құшақтасуға кеңес беремін» деген рецепт жаза бастады. Қарым-қатынас кезінде жанасудың мәні мен рөлін зерттейтін ерекше ғылыми бағыт «такесика» деп аталады. Ал шығармашыл адамдар өздерінің ішкі түйсігіне сүйенеді және дәрігерлердің ұсынысын күтпей-ақ құшақтасуға жүгінеді. Кемеңгер Альберт Эйнштейн жұмыста тоқырау орын алып, ойына бірде-бір идея келмегенде әйелін шақырып, өзін құшақтауды өтінетін. Сүйікті әйелінің құшағы оған тың қуат беретін.

Құшақтасудың адам бойында қорғалу сезімін тудыратыны маңызды. Бала шағында жақындары жиі құшақтаған адам ата-ана мейірімін аз көрген адамға қарағанда тәуелсіз болады және өмірге жақсы бейімделеді. Балалық шағыңызды есіңізге түсіріңіз: көңіл күйіміз түскенде немесе ренжігенде дереу анамыздың құшағына тығылып, жұбаныш іздейтінбіз. Анамыз бізді құшақтағанда мәселе атаулының бәрі соншалықты қорқынышты емес болып көрінетін... Кейін біз есейдік және бұл әдетті азайттық, кейде құшақтасуға мүлдем ұяламыз, ыңғайсызданамыз… Бірақ адамға құшақтасу әрдайым қажет. Тіпті мысықтың немесе иттің жанасуы «тактильді аштықты» қанағаттандыра алады. Жалғызбасты жандар неліктен көбіне үй жануарларын ұстайды? Өйткені оларға тактильді қарым-қатынас жетіспейді және олар тірі жанды құшақтап, жан жылуымен бөлісуді қалайды. Және де құшақтасу мен жанасу миды дамытады, тәнді едәуір жақсы сезінуге мүмкіндік береді. Сондықтан құшақтасу – бұл жанама әсері жоқ тамаша тегін дәрі!

тывается гипофизом для усиления эмоциональной близости между людьми – родителями и детьми, семейными парами, влюбленными. Кстати, окситоцин снижает уровень гормонов стресса, повышает способность организма сопротивляться инфекционным и онкологическим заболеваниям, а также снижает риск аутоиммунных заболеваний. Дошло до того, что американские врачи стали выписывать пациентам рецепты: «Настоятельно рекомендую четыре-пять объятий в день». Особое научное направление, изучающее значение и роль прикосновений при общении, называется «такесика». А вот творческие люди полагаются на собственную интуицию и используют объятия, не дожидаясь докторов. Гениальный Альберт Эйнштейн, когда в работе наступал застой и ни одна идея не приходила в голову, звал жену и просил обнять его. Прикосновение любимой женщины дарило ему новый заряд энергии.

Важно, что объятия способствуют чувству защищенности у человека. Человек, которого в детстве чаще обнимали, вырастет более самостоятельным и приспособленным к жизни, чем тот, кто недополучил родительской ласки. Вспомните свое детство: когда нам было плохо или больно, мы сразу бежали к маме за лаской и утешением. Мама обнимала нас, и все проблемы казались не такими уж страшными... Потом мы взрослели, и обниматься приходилось все реже, а иногда и вовсе неловко, неудобно... Но человек на протяжении всей жизни нуждается в прикосновениях. Даже прикосновения кошки или собаки могут удовлетворить так называемый «тактильный голод». Почему одинокие люди часто заводят домашних животных? Именно потому, что им не хватает тактильного общения, и хочется обменяться теплом, обнять живое существо. А еще объятия и прикосновения развивают мозг, позволяют лучше ощущать свое тело. Так что объятие – прекрасное бесплатное лекарство без каких-либо побочных эффектов!

ИСТОРИЯ И СВОЕОБРАЗИЕ ПРАЗДНИКА

Интересно, что Международный день объятий отмечается в мире два раза: в декабре и январе. Декабрьский праздник (International Hug Day) появился в 70-х годах XX века, а январский день объятий возник в США в 1986 году под названием Национальный день объятий (National Hugging Day), а потом распространился и по всему миру. В Японии день объятий неофициально отмечается 9 августа.

Чтобы поддерживать свое эмоциональное состояние в хорошей форме, человеку нужно от четырех до двенадцати объятий в день. Казалось бы, зная это, при встрече все знакомые люди должны кидаться друг другу в объятия. Однако это встречается далеко не всегда, и причина этому – обычаи народов. Каждая культура выработала свои правила прикосновений, которые регулируются традициями и принадлежностью к тому или иному полу. Например, объятия при встрече – обычное дело в Латинской Америке и Испании. Люди при этом похлопывают друг друга по спине три раза. В арабских и некоторых восточноевропейских странах выражение дружеских чувств происходит в форме крепких объятий. В Аргентине и Мексике еще и целуют в щеку. В традиции греков – не обниматься, а слегка потрепать приятеля за плечо. Очень часто вопрос объятий зависит от роли мужчин и женщин в соответствующей культуре. Например, в Турции мужчины при встрече могут крепко обняться, но невозможно представить, чтобы мужчина обнял женщину в общественном месте. В некоторых культурах запрещается прикосновение мужчины к мужчине, но не ограничивается прикосновение женщины к женщине. У мусульман объятия являются выражением мусульманского братства.

В обычаях и традициях казахского народа тоже есть место объятиям. Их значение сакрально, особенно для мужской дружбы. Ученый, автор книги «Этикетные формы казахов» Шайзада Тохтабаева пишет: «Одним из видов самой крепкой дружбы считается «дос

МЕРЕКЕНІҢ ТАРИХЫ МЕН ЕРЕКШІЛІГІ

Бір қызығы, Халықаралық құшақтасу күні әлемде екі рет атап өтіледі: желтоқсанда және қаңтарда. Желтоқсандағы мереке (International Hug Day) XX ғасырдың 70-жылдарында пайда болды, ал қаңтардағы құшақтасу күні Ұлттық құшақтасу күні (National Hugging Day) деген атпен 1986 жылы АҚШ-та пайда болды, содан кейін бүкіл әлемге тарады. Жапонияда құшақтасу күні бейресми түрде 9 тамызда тойланады.

Эмоционалдық күйін жақсы қалыпта ұстау үшін адамға күніне төрттен он екі ретке дейін құшақтасу керек. Осыны білетін адамдар бір-бірімен кездескен кезде бүкіл танысын құшақтай жөнелуге тиіс тәрізді. Алайда барлық кезде бұлай бола бермейді, бұған себеп – халықтардың әдет-ғұрпы. Әрбір мәдениетте жанасудың өзіндік ережелері бар, олар дәстүрлерге және адамның жынысына қарай реттеледі. Мысалы, кездесу кезінде құшақтасу – Латын Америкасы мен Испанияда әдеттегі жайт. Бұл сәтте адамдар бір-бірінің арқасынан үш рет қағады. Араб және кейбір Шығыс Еуропа елдерінде достық сезімін білдіру үшін құшақтасу орынды. Аргентина мен Мексикада бұған қоса бір-бірінің бетінен сүйеді. Гректердің дәстүрінде құшақтау емес, жақын адамның иығын жеңіл қағу бар. Құшақтасу мәселесі көбіне тиісті мәдениеттегі ерлер мен әйелдердің рөліне байланысты. Мысалы, Түркияда ер адамдар кездескенде құшақтасуы мүмкін, бірақ қоғамдық орында ер адамның әйелді құшақтағанын елестету мүмкін емес. Кейбір мәдениеттерде ер адамның ер адамға қол тигізуіне тыйым салынған, бірақ әйелдің әйелге жанасуына тыйым жоқ. Мұсылмандарда құшақтасу – мұсылмандық бауырластықтың көрінісі.

Қазақ халқының салт-дәстүрінде де құшақтасу бар. Олардың мәні, әсіресе ер адамдар арасындағы достықта, киелі болып табылады. Ғалым, «Этикетные нормы казахов» кітабының авторы Шайзада Тоқтабаева былай деп жазады: «Дос тамыр», өмірдің соңына дейінгі достық, ең берік достықтың бір түрі болып саналады. Мұндай достықты мойындаудың ерекше рәсімі мынадай болды: болашақ достар

Халықаралық құшақтасу күні әлемде екі рет атап өтіледі: желтоқсанда және қаңтарда.

Международный день объятий отмечается в мире два раза: в декабре и январе.

кеуделерін жалаңаштап немесе бір-бірінің бас бармағын қысып (бармақ ұстасқан) құшақтасады. Мұндай достық әулеттер арасында неке қиылғанға дейін ұрпақта-ұрпаққа жалғасатын».

Коронавирус пандемиясы дәстүр және әдет-ғұрып атаулының бәріне түзетулер енгізді: құшақтасу шынтақтарды, жұдырықтарды немесе аяқтарды түйістіруге ауыстырылды – бұл анағұрлым қауіпсіз. Бірақ пандемия ерте ме, кеш пе аяқталады, ал эмоциялар қалады. Сондықтан құшақтасу ешқайда кеткен жоқ. Бір қызығы, сингапурлық ғалым Джеймс Те пандемияға дейін-ақ «алыстан құшақтасуға арналған» костюм ойлап тапты. Виртуалды құшақтасулар былай болмақ: тәжірибеге қатысушы адамға сенсорлық сезбек орнатылған кеудеше кигізіледі. Осы киімде ол бейнекамераға түсіріліп, сурет интернет арқылы арнайы терминалға жіберіледі, ол арқылы зерттеушілер оны бақылайды. Және олар қозғалатын суретті бақылап қана қоймайды, сонымен қатар оны ұстайды.

Жанасулар дабылға айналып, тәжірибе объектісіне жіберіледі және кеудешенің тербелісі түрінде қайталанады. Адамның сезімі шынайы құшақтасу тәрізді болады. Дегенмен, әзірге құшақтасу біржақты, өйткені «объект» жауап ретінде өз зерттеушілерін құшақтай алмайды. Бірақ сингапурлық ғалымдар үміт үзбейді. Олар өз өнертабыстарының нарықта үлкен сұранысқа ие болатынына сенімді. Енді іссапарға кеткен ата-аналар кешке жатар алдында сәбилерін алыстан «құшақтай» алады. Ал бір-бірінен алшақ жүрген ғашықтар өз сүйгеніне қол тигізе алады...

АЛ ҚҰШАҚТАСҚЫҢ КЕЛМЕСЕ ШЕ?

Құшақтасудың қаншалықты нәзік және қажет екендігіне қарамастан, құшақтасқанды немесе тіпті жай ғана қол тигізгенді ұнатпайтын адамдар да баршылық. Және де олардың бірі әріптестерімен және таныстарымен қарым-қатынаста ғана ұстамды, ал бірі тіпті туыстарымен де құшақтасқысы келмейді, олардан өздерін алшақ ұстайды. Әдетте, бұндай адамдар табиғатынан интроверт болып табылады. Ал оларға толығымен қарама-қарсы адамдар – кинестетиктер – өмірді құшақтаусыз, сүюсіз, достық лебізбен иықтан қағусыз және басқа да тактильді байланыстарсыз елестете алмайды. Осындай екі түрлі типаж бір командада немесе бір отбасыда болса ше? Кинестетикті ренжітпей, өзіңіздің жайлылық аймағыңызды қалай қорғай аласыз? Психологтар бір ғана кеңес береді: сөйлесіңіз. Өйткені кинестетиктер өздерінің қызбалығына қарамастан, біздің жеке шекарамызды бұзады. Адамдар арасындағы үйреншікті қашықтық бұзылған кезде стресс гормоны – кортизол өндіріле бастайды. Бұл жағдайда адамның құшақтауы қауіп ретінде қабылданады. Сондықтан адамға өз ұстанымыңызды жұмсақ, бірақ түсінікті түрде жеткізу, мейірбан қарым-қатынасты білдірудің басқа тәсілдерін қалайтыныңызды айту керек. Екінші жағынан, егер адам өзгелердің жанасуын ұнатпайтын болса, мәселе оның өзінде болуы мүмкін. Психологтар бұл жерде екі себепті бөліп көрсетеді: адамның құшақтасу тәжірибесі жоқ немесе кез келген тактильді байланыс ол үшін қауіп сезімімен байланысты. Мұны өзгертуге болады. Мамандар адаммен тактильді байланыс туралы шешім қабылдауға және жағымды сезімдерге назар аударуға кеңес береді. Тұлғалық даму тренингтерінің бәрінде, әлдебіреу үшін бұл жағымсыз немесе әдеттен тыс болса да, қатысушылардың бір-бірін құшақтауын сұрайтыны бекер емес. Осы арқылы адамдар арасында сенім және оң көзқарас қалыптасады.

«Мемлекеттік қызмет» журналының редакциясы оқырмандарды Халықаралық құшақтасу күнімен құттықтай отырып, оны ең жақын адамдармен бірге өткізулерін тілейді!

тамыр» («друг корень»), дружба до скончания века. Своеобразный обряд признания такой дружбы заключался в следующем: будущие друзья обнимались, обнажив грудь или пожимая друг у друга большие пальцы (бармақ ұстасқан). Эта дружба наследовалась потомками до тех пор, пока между династиями не заключался брак».

Пандемия коронавируса внесла коррективы во все традиции и обычаи: объятия заменили касаниями локтями, кулаками или ногами – так безопаснее. Но пандемия рано или поздно закончится, а эмоции останутся. Так что объятия никуда не делись. Интересно, что еще до пандемии сингапурский ученый Джеймс Те разработал костюм «для объятий на расстоянии». Виртуальные объятия происходят так: на человека, участвующего в эксперименте, надевается жилет со встроенными сенсорными датчиками. В этом наряде его снимают видеокамерой, а изображение через интернет передают на специальный терминал, по которому за ним наблюдают исследователи. И не просто наблюдают за двигающейся картинкой, но и дотрагиваются до нее.

Прикосновения преобразовываются в сигналы, отправляются к объекту эксперимента и воспроизводятся в виде колебаний жилета. Ощущения у человека те же, что и при реальных объятиях. Правда, пока они носят односторонний характер, потому что «объект» не может в ответ обнять своих исследователей. Но сингапурские ученые не отчаиваются. Они убеждены, что их изобретение будет иметь огромный спрос на рынке. Родители, уехавшие в командировку, наконец-то смогут «обнять» на расстоянии своих малышей на ночь. А разлученные волею судьбы влюбленные – виртуально прикоснуться к предмету своей страсти...

А ЕСЛИ ОБНИМАТЬСЯ НЕ ХОЧЕТСЯ?

При всей нежности и нужности объятий есть немало людей, которым не нравится, когда их обнимают или даже просто прикасаются. Причем одни могут быть сдержанны лишь в отношениях с коллегами и знакомыми, а кто-то не хочет обниматься даже с родственниками, держит их на дистанции. Как правило, эти люди по складу характера – интроверты. А их полная противоположность – кинестетики – не могут представить жизнь без объятий, поцелуев, дружеских похлопываний по плечу и прочих тактильных контактов. Как быть, если два таких разных типажа сталкиваются в одном коллективе или в одной семье? Как отстоять свою зону комфорта, но при этом не обидеть кинестетика? Психологи дают один совет: поговорить. Дело в том, что кинестетики при всей их эмоциональности нарушают наши личные границы. Когда смещается привычная дистанция между людьми, начинает вырабатываться гормон стресса – кортизол. В этом случае объятия человека воспринимаются как угроза. Поэтому нужно мягко, но доходчиво донести до человека свою позицию, сказать, что вы бы предпочли другие способы выражения доброго отношения. С другой стороны, если человеку неприятны прикосновения людей, возможно, проблема кроется конкретно в нем. Психологи выделяют здесь две причины: нет опыта объятий, или любой тактильный контакт связан с ощущением угрозы. Изменить это можно. Специалисты советуют решиться на тактильный контакт с человеком, обратить внимание на приятные ощущения. Неспроста на всех тренингах личностного роста участников просят обняться друг с другом, даже если кому-то это неприятно или непривычно. Так вырабатывается чувство доверия и позитивного отношения.

Редакция журнала «Государственная служба» поздравляет читателей с Международным днем объятий и желает провести его в кругу самых близких людей!

Жанна КУДАЙБЕРГЕНОВА.

Коронавирус пандемиясы барлық дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарға түзетулер енгізді: құшақтасу шынтақтарды, жұдырықтарды немесе аяқтарды түйістіруге ауыстырылды – бұл анағұрлым қауіпсіз.

Пандемия коронавируса внесла коррективы во все традиции и обычаи: объятия заменили касаниями локтями, кулаками или ногами – так безопаснее.

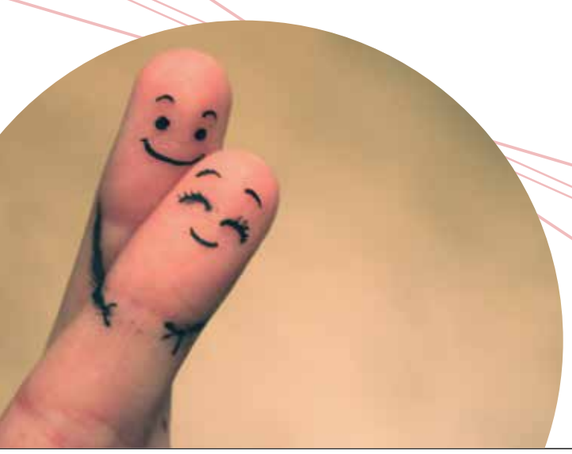

Эмоционалдық жағдайын жақсы қалыпта ұстау үшін адамға күніне төрттен он екі ретке дейін құшақтасу керек.

Чтобы поддерживать свое эмоциональное состояние в хорошей форме, человеку нужно от четырех до двенадцати объятий в день.

ҚАДІРЛІ ТІНТУІР

МЫШЬ, КОТОРУЮ ЦЕНЯТ

Мен осы мәтінді жазып отырмын, ал компьютер тінтуірі менің қолымның астында елпілдей қозғалуда. Ол сымсыз, ал үстелдің суырмасында бірнеше механикалық түрі жатыр. Мен біз қолданып жүрген таныс құрылғыларды бір кездері әлдекімдердің жасағаны туралы әрдайым ойланамын. Компьютер тінтуірінің де өз өнертапқышы мен туған күні бар. Біз оны бүгін осындай күнімен құттықтаймыз!

КОМПЬЮТЕР ТІНТУІРІ ҚАЛАЙ ПАЙДА БОЛДЫ

Заманауи жұмыс орнын компьютерсіз және тінтуірсіз елестете аласыз ба? Әрине, жоқ! Таныс құрылғының көптеген нұсқалары бар: сымды және сымсыз, лазерлік және оптикалық, ойынға арналған және қарапайым, дизайны, түсі мен пішіні әртүрлі, әйелдер мен ерлерге арналған. Қазіргі заманғы компьютер тінтуірі ең қазымыр иелерінің қажеттіліктері мен талаптарын қанағаттандыра алады. Бірақ бұл иелердің басым бөлігі ең алғашқы компьютер тінтуірінің қандай болғанын және оны кім ойлап тапқанын біле бермейді.

1968 жылы Сан-Францискода есептеу техникасын дамытуға арналған конференция өтті. Стэнфорд зерттеу институтының өнертапқыш-ғалымы Дуглас Энгельбарт кейін әлемдік шедеврге айналған өнертабысын ұсынды. Бір қызығы, тінтуірді жасау жұмыстары Калифорнияның Пало-Альто қаласы маңында, «Силикон алқабының» дәл ортасында жүргізілді. Дәл осы жерде IT-технологиялар дәуірінің алғаш жол салушысы Стив Джобс өзінің Apple империясын құрды. Энгельбарт оған тінтуір ойлап табу идеясы ғылыми конференциялардың бірінде келгенін еске алды. Әртүрлі графикалық элементтерді көрсетудің ұзақ үдерісі қатты жалықтырды, сондықтан өнертапқыш оны анағұрлым интерактивті етуге болады деп ойлады. Энгельбарт экранда бір нәрсені жылжыту және нақты кескіндерді көрсету өте маңызды және пайдалы болады деп ойлады. Осы сәттен бастап тінтуірдің алғашқы нақты үлгісі шыққанға дейін жеті жыл өтті. Энгельбарт компьютер тінтуірін шығаруға патентті 1970 жылы

Я пишу этот текст, и мышка компьютера послушно двигается под моей рукой. Она беспроводная, а в столе лежат несколько механических. Всегда думаю о том, что привычные девайсы, которыми мы пользуемся, кто-то однажды создал. У компьютерной мыши тоже есть свой изобретатель и дата рождения. С чем мы ее и поздравляем!

КАК РОДИЛАСЬ КОМПЬЮТЕРНАЯ МЫШЬ

Можно ли представить современное рабочее место без компьютера и мышки? Однозначно нет! Вариантов привычного девайса множество: проводные и беспроводные, лазерные и оптические, игровые и обычные, самых разнообразных дизайнов, цветов и форм, женские и мужские. Современная компьютерная мышь способна удовлетворить запросы и требования самых придирчивых владельцев. Но немногие из этих владельцев знают, какой была первая компьютерная мышь и кто является ее создателем.

В 1968 году в Сан-Франциско проходила конференция, посвященная развитию вычислительной техники. Ученый-изобретатель из Стэнфордского исследовательского института Дуглас Энгельбарт представил изобретение, которое стало мировым шедевром. Интересно, что работа по созданию мыши проводилась в самом сердце «Силиконовой долины», неподалеку от калифорнийского городка Пало-Альто. Именно здесь создал свою империю Apple первопроходец эры IT-технологий Стив Джобс. Энгельбарт вспоминал, что идея создания мыши пришла к нему во время одной из научных конференций. Длительный процесс демонстрации разнообразных графических элементов был очень утомительным, поэтому изобретатель счел, что его можно сделать более интерактивным. Энгельбарт подумал, что очень важной и полезной могла бы оказаться возможность чем-то водить по экрану и указывать конкретные изображения. С этого момента до выпуска первого настоящего экземпляра мыши прошло семь лет. Патент на выпуск компьютерной мыши Энгельсу удалось получить в 1970 году.

алды. Алғашқы тінтуірдің сыртқы түрі заманауи гаджеттерге онша ұқсамады. Бұл үлкен дөңгелектері мен бір батырмасы бар ағаш текше болды. Құрылғының ішіне әзірлеу тобы курсорды алға-артқа, оңға-солға жылжыту функциясы бар екі металл диск орналастырды. Ал тінтуірдің (тышқанның) атауы компьютерге қосылған сымның арқасында пайда болды. Айтпақшы, тінтуірдің бастапқы нұсқасы басқа жануардың – тасбақаның құрметіне аталғанын көпшілік біле бермейді. «Тасбақа» деген атауға адамдар үйрене қоймады, ал «тінтуір» («тышқан») сөзі күнделікті өмірімізге оңай еніп кетті. Себебі басты нәрсе – «құйрық». Құйрық (сым) осы атауға негіз болды... Бұған қоса, құрылғы ағылшын, испан, итальян, неміс, француз, орыс, сондай-ақ бірнеше басқа тілдерде бірдей сөзбен аталған. Алғашқы компьютер тінтуірінің бағасы 400 доллардан басталды. 1973 жылы Bill English, Xerox PARC-тің қызметкері, ішінде ауыр шары бар «шар тінтуірі» деп аталатын дизайн әзірледі. Тінтуір дөңгелектері бақылау шарымен ауыстырылып, корпусқа үш батырма қосылды. 1980 жылы шардан бірте-бірте бас тартылды, өйткені ол кірді, үгінділерді және шаңды жинай отырып, тез ластанатын және бұл құрылғының жұмысына кедергі келтіретін. Әлем оптикалық тінтуірге қарай сенімді түрде жылжып келе жатты. Apple компаниясы өзінің компьютерлік тінтуірін 1983 жылы шығарды, ол Lisa маркасы компьютерлерімен бірге қолданылды. Бұл кеңсе жабдығының құны 25 долларға дейін төмендеді.

ИННОВАЦИЯЛАР ЖӘНЕ ӘДЕМІЛІК

Mouse Systems 1995 жылы Genius Easy Scroll тінтуірін шығарды. Бұл айналдыру дөңгелегі бар бірінші тінтуір болды және бүгінгі күні бізге таныс тінтуірлерге өте ұқсас. Осыдан кейін тінтуірлер эволюция жолымен қарқынды дами бастады. 1998 жылы Apple арнайы iMac үшін USB-порты бар дөңгелек тінтуір жасады. 90-жылдардың аяғында алғашқы лазерлік тінтуір

Внешне первая мышка мало напоминала современные гаджеты. Это был деревянный куб с огромными колесиками и одной кнопкой. Внутри устройства команда разработчиков поместила два металлических диска, имеющих функции передвижения курсора вперед-назад и вправо-влево. А само название мышь появилось благодаря проводу, с помощью которого она подключалась к компьютеру. Кстати, немногим известно, что первоначально версии мышек были названы в честь другого животного – черепахи. Но мышка прижилась, а черепаха – нет. Все потому, что главным был «хвост». Хвост (провод) и определил название. Кроме того, устройство названо одним и тем же словом в английском, испанском, итальянском, немецком, французском, русском, а также еще в нескольких языках. Цена первой компьютерной мыши начиналась с 400 долларов. В 1973 году Bill English, сотрудник Xerox PARC, разработал дизайн под названием «Шариковая мышь», внутри которой был тяжелый шарик. Колеса на мыши были заменены шаром отслеживания, а на корпусе появились три кнопки. В 1980 году от шарика стали постепенно избавляться, потому что он быстро пачкался, собирая грязь, крошки и пыль, и препятствовал функционированию устройства. Мир уверенно шел к оптической мыши. Компания Apple выпустила свою компьютерную мышку в 1983 году, она использовалась вместе с компьютерами марки Lisa. Стоимость этой оргтехники снизилась до 25 долларов.

ИННОВАЦИИ И КРАСОТА

В 1995 году Mouse Systems выпустили мышку Genius Easy Scroll. Это была первая мышка с колесом прокрутки, наиболее похожая на те, что известны нам сегодня. После этого мыши стали развиваться и быстро эволюционировать. В 1998 году Apple создал круглую мышь с USB-портом специально для iMac. В конце 90-х появилась первая лазерная мышка, отличающаяся пониженным энергопотреблением и более высокой точностью, чем у предшественников. Их массовое производство стартовало с 2004 года. Появлялись инновационные дорогие модели, типа индукционных и гироскопических мышей. Индукционная мышь – это коврик, подключенный через USB и работающий за счет индукционной энергии, а гироскопическая – средство, способное работать

Ең алғашқы тінтуірдің сыртқы түрі заманауи гаджеттерге онша ұқсамады.

Внешне первая мышка мало напоминала современные гаджеты.

Заманауи тінтуірлердің дизайны әсерлі.

Дизайн современных компьютерных мышек впечатляет.

пайда болды, ол өзіне дейінгі тінтуірлерден қуатты аз тұтынуы және жоғары дәлдігі жағынан ерекшеленді. Олардың жаппай өндірісі 2004 жылы басталды. Индукциялық және гироскопиялық тінтуірлер тәрізді инновациялық қымбат үлгілер пайда болды. Индукциялық тінтуір – индукциялық қуат есебінен жұмыс істейтін USB арқылы қосылған тінтуір төсемі, ал гироскопиялық тінтуір – тура ауада жұмыс істей алатын құрылғы. Техниканың соңғы жаңалығы – сымсыз тінтуірлер. 2009 жылы Apple компаниясы сенсорлық басқаруы бар бірінші компьютерлік тінтуірді жасады – батырмалар мен дөңгелектердің орнына ол түрту мен қимылдарға жауап бере алатын мультитач технологиясымен жабдықталған. Заманауи компьютер тінтуірлерінің дизайны әсерлі. Олар әртүрлі заттар – сүйкімді жүрек, түрлі жемістер мен жануарлар – түрінде шығарылады. Сондай-ақ, құрылғылар суреттермен және жапсырмалы моншақтармен безендірілуі мүмкін.

Эволюция жылдарында компьютер тышқандарының төрт ұрпағы ауысты – механикалық және механикалық-оптикалық түрінен бастап, оптикалық және лазерлік түріне дейін. Олардың барлығының өзіндік ерекшеліктері мен әртүрлі принципі бар. Алайда олардың толығымен жойылу үрдісі байқалады: мысалы, ноутбуктер пайдаланушыларды – тачпадқа, сенсорлық экраны бар планшеттер саусақтар арқылы интерфейспен өзара әрекеттесуге үйретеді.

Компьютер тінтуірінің туған күні жаһандық салтанатты шаралармен байланысты емес. Бірақ 9 желтоқсанда – құрылғының жасалған күні – тінтуірдің жаңа үлгілерінің тұсаукесерлері жоспарланады, тақырыптық семинарлар, тренингтер, көрмелер, дөңгелек үстелдер өткізіледі. Бұқаралық ақпарат құралдарында осы компьютер бөлшегіне арналған жазбалар жарияланады. Телеарналар мен радиостанциялардың эфирлерінде тінтуірдің пайда болу тарихын баяндайтын бағдарламалар ұсынылады.

Ал Дуглас Энгельбартқа компьютер тінтуірін ойлап тапқан өнертабысы үшін бірде-бір цент төленген жоқ. Оған жай ғана 10 мың доллар сыйақы берілді, бұл қаражатты ол қала сыртындағы үйі үшін жарнаға жұмсады...

прямо в воздухе. Последней новинкой техники стали беспроводные мыши. В 2009 году компания Apple создала первую компьютерную мышь на сенсорном управлении – вместо кнопок и колесиков она оснащена технологией мультитач, которая умеет реагировать на прикосновения и жесты. Дизайн современных компьютерных мышек впечатляет. Они производятся в виде самых разных предметов, начиная милым сердечком и заканчивая всевозможными фруктами, зверушками. Также девайсы могут быть украшены рисунками и стразами.

За годы эволюции сменились четыре поколения компьютерных мышек – от механических и механико-оптических до оптических и лазерных. Все они имеют свои особенности и разный принцип устройства. Однако намечается тенденция к полному их исчезновению: например, ноутбуки приучают пользователей к тачпаду, планшеты с сенсорными экранами обучают взаимодействию с интерфейсом пальцами.

День рождения компьютерной мышки не связан с глобальными торжественными мероприятиями. Но на 9 декабря – день создания девайса – планируются презентации новых моделей мышки, проводятся тематические семинары, тренинги, выставки, круглые столы. В СМИ публикуются заметки, посвященные этому компьютерному аксессуару. На телевизионных каналах и в эфирах радиостанций транслируются передачи, рассказывающие об истории возникновения мышки.

А Дуглас Энгельбарт не получил за свой патент на изобретение компьютерной мыши ни цента. Ему просто выдали премию в 10 тысяч долларов, которые он потратил на взнос для загородного домика...

Камилла АЙМАНОВА.

ҚАЗАҚСТАН ТӘУЕЛСІЗДІГІНЕ 30 ЖЫЛ

МАҢЫЗДЫ КҮНДЕР МЕН ОҚИҒАЛАР

2012 жылы «Қазақстан-2050» Стратегиясы қабылданды.

2014 жылы Еуразиялық экономикалық одақ құру туралы шартқа қол қойылды.

2015 жылы Бес институционалдық реформаны жүзеге асыру мақсатында «100 нақты қадам» Ұлт жоспары қабылданды.

2015 жылы Қазақстан Дүниежүзілік сауда ұйымына енді. 2017 жылы Қазақстан 2017-2018 жылдарға БҰҰ Қауіпсіздік кеңесінің тұрақты емес мүшесі болып сайланған Орталық Азиядағы алғашқы ел болды.

2017 жылы ЭКСПО-2017 халықаралық көрмесі өтті.

2018 жылы «Астана» халықаралық қаржы орталығы құрылды.

2018 жылы судағы шекара түпкілікті рәсімделді – Каспий теңізінің құқықтық мәртебесі туралы конвенцияға қол қойылды.

2019 жылы Қазақстан Республикасының жаңа Президенті сайланды, Елбасының стратегиялық бағытының сабақтастығы қамтамасыз етілді. Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуын сипаттайтын бірнеше цифрды келтірейік.

Қазақстанның ЖІӨ көлемі 17 есе өсті – 1993 жылғы 11,4 млрд доллардан 2021 жылғы 190 млрд долларға дейін. Тауар айналымы 1991 жылғы 1,5 млрд доллардан 100 млрд долларға дейін өсті.

Қазақстанның халықаралық резервтері 1993 жылғы 711 млн доллардан 90,9 млрд долларға дейін өсті.Тікелей шетелдік инвестициялардың жалпы ағыны 400 млрд долларды құрады.

Қазақстан жан басына шаққандағы таза тікелей шетелдік инвестиция көлемі бойынша ТМД елдерінде бірінші орында. Қазіргі уақытта шағын және орта бизнестің экономикадағы үлесі 33 пайызды құраса, бұл салада жұмыспен қамтылғандар саны 3,4 млн адамды құрайды.

181,4 млн ш. метр тұрғын үй пайдалануға берілді, бір жан басына шаққандағы тұрғын үй алаңы 1991 жылғы 14,4 шаршы метрден 22,6 шаршы метрге дейін ұлғайды.

30 ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ КАЗАХСТАН

ВАЖНЕЙШИЕ ДАТЫ И СОБЫТИЯ

В 2012 году принята Стратегия «Казахстан-2050».

В 2014 году подписан Договор о создании Евразийского экономического союза.

В 2015 году принят План нации «100 конкретных шагов» для реализации Пяти институциональных реформ.

В 2015 году Казахстан вступил во Всемирную торговую организацию. В 2017 году Казахстан стал первой страной Центральной Азии, избранной непостоянным членом Совета безопасности ООН на 2017-2018 годы.

В 2017 году проведена международная выставка ЭКСПО-2017.

В 2018 году создан Международный финансовый центр «Астана».

В 2018 году состоялось окончательное оформление границы на воде – подписана Конвенция о правовом статусе Каспийского моря.

В 2019 году проведены выборы нового Президента Республики Казахстан, обеспечена преемственность стратегического курса Елбасы. Приведем несколько цифр, характеризующих социально-экономическое развитие Казахстана.

В 17 раз увеличился объем ВВП Казахстана – с $11,4 млрд в 1993 году до $190 млрд в 2021 году. С $1,5 млрд в 1991 году товарооборот вырос до $100 млрд.

Международные резервы РК выросли с $711 млн в 1993 году до $90,9 млрд. Валовый приток прямых иностранных инвестиций составил $400 млрд.

Казахстан занимает 1-е место в СНГ по объему чистых прямых иностранных инвестиций на душу населения. В настоящее время доля малого и среднего бизнеса в экономике составляет 33%, количество занятых в этом секторе 3,4 млн человек.

181,4 млн кв. метров жилья сдано в эксплуатацию, до 22,6 кв. метров увеличилась площадь жилья на одного проживающего – с 14,4 кв. метров в 1991 году.

СПОРТТЫҚ ЖӘНЕ ТУРИСТІК ҚҰҚЫҚ ОРТАЛЫҒЫ

ЦЕНТР СПОРТИВНОГО И ТУРИСТСКОГО ПРАВА

ЗАҢ ҚЫЗМЕТТЕРІН ҰСЫНАДЫ:

ПРЕДЛАГАЕТ ЮРИДИЧЕСКИЕ УСЛУГИ:

СПОРТТА:

• клубтар мен ойыншылар арасындағы әр түрлі дауларды шешуде, оның ішінде тыйым салынған заттарды (допинг) пайдалануға қатысты мәселелер бойынша консультация беру және көмек көрсету;

• халықаралық спорт федерацияларымен және қауымдастықтарымен іскерлік хат-хабар алмасуды жүргізу, ағылшын тілінде әр түрлі құжаттар жасау;

• спорт клубтары, спорт ұйымдары, бапкерлер үшін жарғылар, регламенттер, тәртіптік қағидалар, ережелер және басқа да көмекші құжаттар әзірлеу;

• демеушілік, еңбек, шаруашылық және басқа да келісімшарттар әзірлеу, оларды жасасуға қатысу және одан әрі қолдау көрсету, оның ішінде жүзеге асырылатын мемлекеттік сатып алуларды қолдау;

• клубтардың (трансферлердің) трансферлік саясатын заң тұрғысынан қолдау, трансферлік келісімшарттар әзірлеу;

• құқықтық құжаттарды (оның ішінде тіркеуші, рұқсат беруші, сондай-ақ еңбек, азаматтық-құқықтық шарттарды және басқа құжаттарды) заң тұрғысынан тексеру;

• спорт саласындағы интеллектуалдық меншікті қорғау;

• спорт саласындағы салықтық құқықтық қатынастар бойынша консультациялар;

• қызмет тиімділігі және оны жақсарту мақсатында қызмет бағыттары мен түрлері бойынша маркетингтік зерттеулер жүргізу және соңынан ұсыныстар беру;

• жарнама;

• ұлттық және халықаралық спорт федерациялары мен қауымдастықтары органдарында спорттық қатынастарға қатысушылар атынан өкілдік ету және олардың мүдделерін қорғау;

• Қазақстанның жалпы юрисдикциялық соттарында, Лозанна қ. (Швейцария) Халықаралық спорттық төрелік сотында өкілдік ету және мүдделерін қорғау;

• спортты дамытуға байланысты өзге де қызметтер көрсету.

ТУРИЗМДЕ:

• туризмнің барлық мәселелері бойынша жазбаша және ауызша консультациялар беру, әр түрлі шарттарды әзірлеу және сараптау;

• құқықтық құжаттарды заң тұрғысынан тексеру;

• абонементтік негізде туристік ұйымдардың қызметін құқықтық қолдау;

• дауларды сотқа дейінгі тәртіппен шешу;

• сотта клиенттің мүддесін көздеп өкілдік ету.

В СПОРТЕ:

• консультации и помощь в разрешении различных споров между клубами и игроками, в том числе и по вопросам, касающимся использования запрещенных веществ (допинг);

• ведение деловой переписки с международными спортивными федерациями и ассоциациями, составление различных документов на английском языке;

• разработка уставов, регламентов, дисциплинарных правил, положений и других вспомогательных документов для спортивных клубов, спортивных организаций, тренеров;

• разработка спонсорских, трудовых, хозяйственных и других контрактов, участие при их заключении и дальнейшее сопровождение, в том числе и при осуществлении государственных закупок;

• юридическое сопровождение трансферной политики клубов (трансферов), разработка трансферных контрактов;

• юридический аудит правовых документов (в том числе регистрационных, разрешительных, а также трудовых, гражданско-правовых договоров и других документов);

• охрана интеллектуальной собственности в спортивной сфере;

• консультации по налоговым правоотношениям в спортивной сфере;

• проведение маркетинговых исследований по направлениям деятельности и видам в целях улучшения и эффективности деятельности с последующей выдачей рекомендации;

• реклама;

• представительство и защита интересов участников спортивных отношений в органах национальных и международных спортивных федераций и ассоциаций;

• представительство и защита интересов в судах общей юрисдикции Казахстана, Международном спортивном арбитражном суде в г. Лозанне (Швейцария);

• предоставление иных услуг, связанных с развитием спорта.

В ТУРИЗМЕ:

• предоставление письменных и устных консультаций по всем вопросам туризма, разработка и экспертиза различных договоров;

• юридический аудит правовых документов;

• правовое сопровождение деятельности туристских организаций на абонементной основе;

• разрешение споров в досудебном порядке;

• представительство интересов клиента в суде.

+ 7701 755 8051

Адвокатская контора
«ХАСАНОВ»
Адвокаттық кеңсесі

ӘР ТҮРЛІ МӘСЕЛЕЛЕР БОЙЫНША БІЛІКТІ КӨМЕК КӨРСЕТУ:

• сотта Сіздің мүддеңізге өкілдік ету және қорғау (қылмыстық, азаматтық істер, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер);

• құқықтың барлық саласы бойынша ауызша және жазбаша кеңестемелер беру;

• шарттарды әзірлеу және оларды жасасу кезінде қатысу, сараптама;

• заңды тұлғаларды тіркеу, қайта тіркеу, тарату және басқа да қызмет.

Бұдан басқа, Сіздер абонемент негізіндегі кеңестеме қызметін пайдалана аласыздар; заңдардың, жарлықтар мен қаулылардың және Сізге қажетті басқа да ҚР нормативтік құқықтық актілердің мәтіндерін ала аласыздар

Біздің заң қызметі нарығында жұмыс істеп келе жатқанымызға 25 жыл.

Сіздерге пайдамыз болса дейміз.

КВАЛИФИЦИРОВАННАЯ ПОМОЩЬ ПО РАЗЛИЧНЫМ ВОПРОСАМ:

• представление и защита ваших интересов в суде (уголовные, гражданские дела, дела об административных правонарушениях);

• устные и письменные консультации по всем отраслям права;

• разработка договоров и участие при их заключении, экспертиза;

• регистрация, перерегистрация, ликвидация юридических лиц и многое другое.

Кроме того, вы можете воспользоваться консультационным обслуживанием на абонементной основе; получить тексты законов, указов, постановлений и других интересующих вас нормативных правовых актов РК.

На рынке юридических услуг мы более 25 лет.

Будем рады оказаться полезными вам.

тел. +7701 755 8051
info@khassanov.kz www.khassanov.kz